

HELYI DEMOKRÁCIA AUDIT ALAPOZÓ TANULMÁNY

**Készült a „Helyi demokrácia erősítése Székesfehérváron” című
Phare program keretében (Phare 2003/004-02-02-0039)**

2005. szeptember

Korábbi eredmények, kutatások eredményeinek összefoglalása

Jelen kutatási beszámoló további felhasználásához lépjen kapcsolatba az Echo Innovációs Műhellyel vagy a Civil Szervezetek Fejér Megyei szövetségével mint programgazdával.

A tanulmány kéziratnak minősül, hivatkozni ennek figyelembevételével a feltüntetett szerzők, annak hiányában a beszámolót jegyző szervezet engedélyével lehet.

A kutatáshoz kapcsolódó adatbázis és módszertani anyagok az Intézetnél történt regisztráció után szintén elérhetők.

Javaslatait, észrevételeit, szakmai megjegyzéseit is szívesen várjuk a következő címen:

Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet

8000 Székesfehérvár, Forgó u. 15.

Tel: +36 (22) 502-276

Fax: +36 (22) 379-622

www.echosurvey.hu

info@echosurvey.hu

A tanulmány célja

A tanulmány a korábbi kutatások illetve fejlesztő programok - mint például a Nemzeti Civil Alapprogram által támogatott civil fejlesztő munka keretében készült elemzések, helyi vizsgálatok eredményeinek - összefoglalása azzal a céllal, hogy megalapozza a Phare 2003/004-02-02-0039 projekt szakmai munkáját, elősegítse a kidolgozandó helyi demokrácia audit módszertani elemeit, és a korábbi tapasztalatok, eredmények beépüljenek a projekt munkájába, így segítve elő annak sikerét és hasznosíthatóságát.

A munka során elsősorban a korábbi években Székesfehérváron a témában végzett kutatások eredményeit tekintettük át, kíváncsiak voltunk egyrészt a helyi lakosság politikával kapcsolatos attitűdjeire, másrészt a civil szervezetek helyzetére, az állampolgárok velük szemben tanúsított véleményeire.

A helyi demokrácia egyik alapfeltétele, hogy az állampolgárok tisztában legyenek a helyi szinten történő gazdasági, politikai, kulturális és egyéb saját élethelyzetüket, mindennapi életüket meghatározó folyamatokkal. A képviseleti demokrácia nem jelenti azt, hogy az állampolgárok teljes mértékben „átruházzák” jogaikat a megválasztott képviselőkre, hanem a döntésekbe partnerként be kell vonni őket, a meghozott döntésekről tájékoztatni szükséges őket, azok gyakorlati megvalósításakor figyelembe kell venni az ő véleményeiket. Ez a politikai szereplők számára is fontos kell(ene) hogy legyen, hiszen ezek olyan visszacsatolásokat jelentenek, amelyek részben segítik további munkájukat, részben pedig – ha átvitt értelemben is - legitimálják a saját helyzetüket.

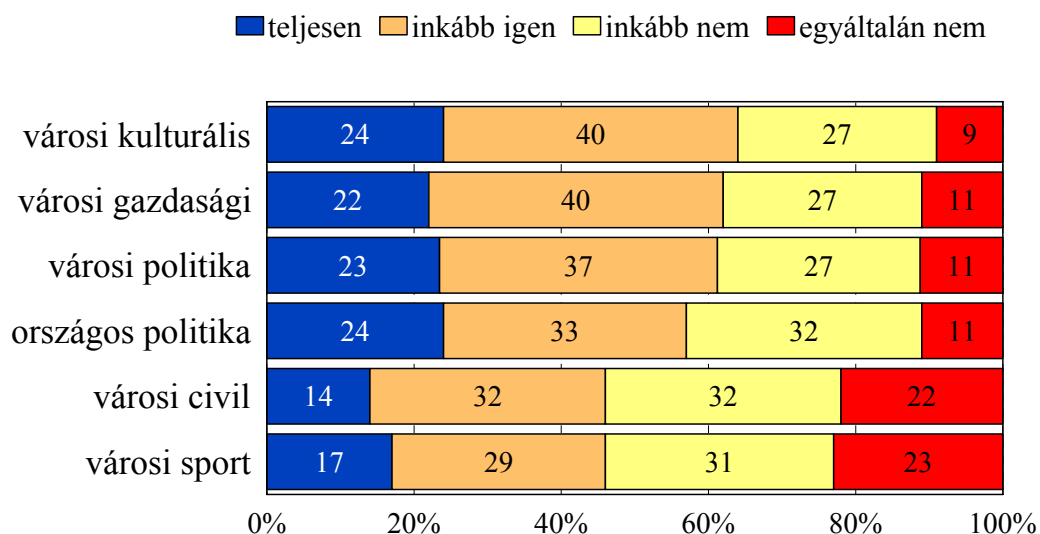
A tanulmány során ehhez a témakörhöz szorosan kapcsolódó véleményeket, attitűdöket vizsgáltuk meg.

1. A székesfehérvári lakosok politikai attitűdjei

Az Enigma 2001 Kft. városi közvélemény-kutatást végzett 2002. szeptemberében, amely alapvetően arra a kérdésre kereste a választ, milyen politikai attitűdökkel rendelkeznek a székesfehérvári szavazópolgárok.

A fehérvári lakosok 24 százalék érdeklődött intenzíven az országos politika eseményei iránt, további 33 százalék közepesen. Ezzel megegyező mértékű érdeklődés kísérte a városi politikai eseményeket, a megkérdezettek 60 százaléka nyilatkozott úgy, hogy nagyon vagy közepesen érdeklődik irántuk. Ennél egy kicsivel többen érdeklődtek a gazdasági és kulturális események iránt, míg jóval kevesebben a sportesemények és civil szektor hírei iránt. Az adatok százfokú skálára átszámolása után, a politikai érdeklődés indexe 56 pont, a gazdasági eseményeké 57, a kulturális eseményeké 59 pont, míg a sport és civil eseményeknél csupán 46 pont az index értéke.

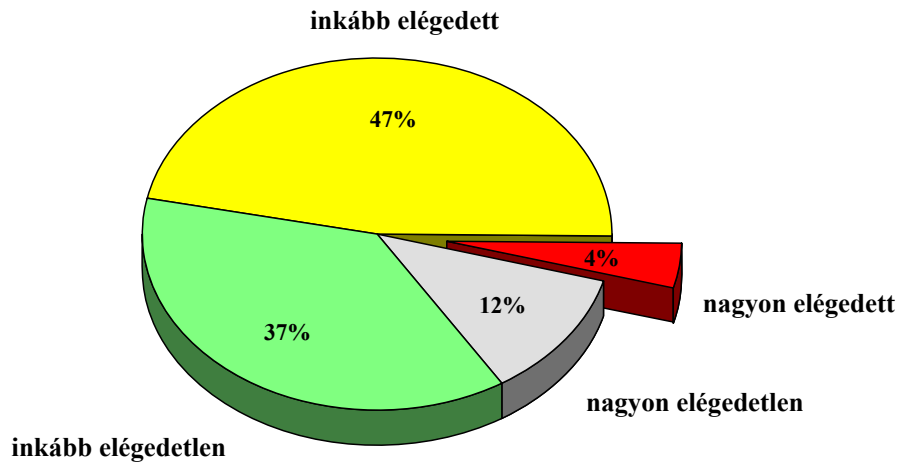
Mennyire érdeklik a ... események?



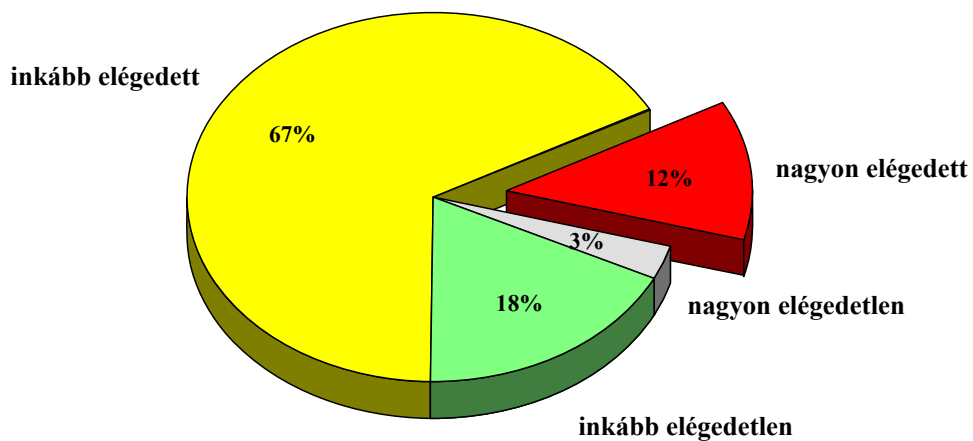
A közéleti, gazdasági, politikai és sport események iránt a férfiak jobban érdeklődtek, mint a nők (általában +5-6 pont), különösen nagy az eltérés a sport események iránti érdeklődésben (+14 pont). Az életkor is szegregálta a véleményeket, a fiatalok (30 év alattiak) inkább a sport iránt voltak érdeklődőbbek, és a közélet iránt közönyösebbek, míg a középkorúak a gazdasági, kulturális és helyi politikai ügyek iránt voltak fogékonyabbak. Az is jellemző, hogy az iskolai végzettség emelkedésével nőtt az érdeklődés, míg a teljesen

képzetlen válaszadók helyi ügyek iránti érdeklődése százfokú skálán 40-45 pont, a diplomásoké 65-68 pont.

Mennyire elégedett azzal, ahogy az országban mennek a dolgok?



Mennyire elégedett azzal, ahogy a városban mennek a dolgok?



A városi és az országos ügyekkel való elégedettség közötti nagy a szakadék, míg a helyi ügyekkel (azzal, ahogy a városban mennek a dolgok) a lakosok 12 százaléka nagyon, további 67 százaléka pedig inkább elégedett volt, addig az országos ügyekkel csak 51

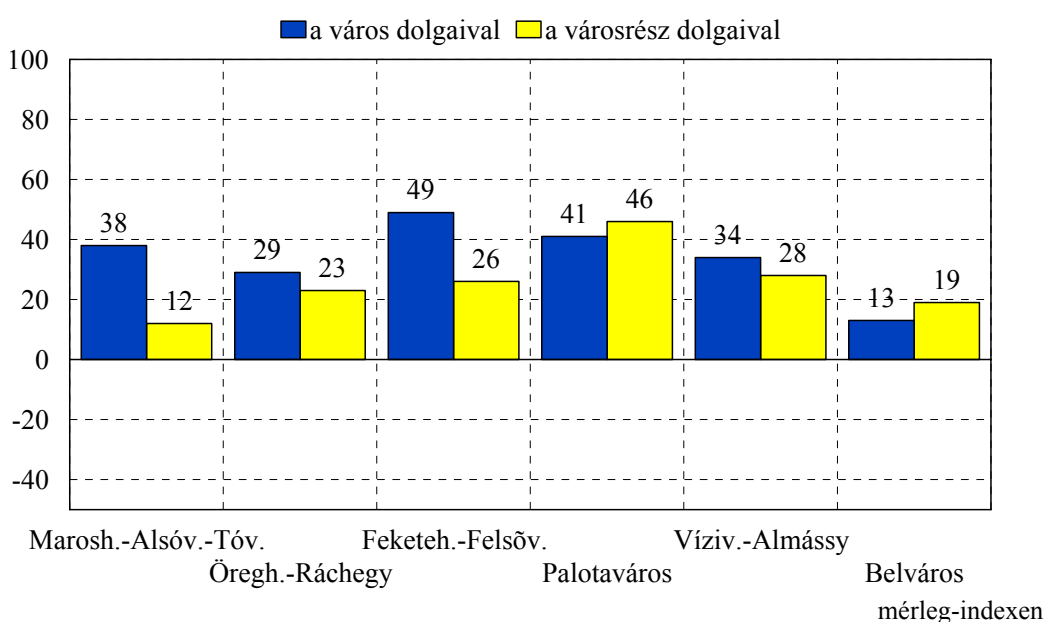
százalékuk volt elégedett többé-kevésbé. A földrajzi tér szűkítésével és a kérdés városrésze-re való vonatkoztatása után, akkor kiderült, hogy a fehérváriak 12 százaléka nagyon, 60 százaléka pedig inkább elégedett volt azzal, ahogy a városrészben mennek a dolgok, s 28 százaléuk inkább elégedetlen volt vele. Mérleg-indexen kifejezve az országos ügyekkel való elégedettség -3 pont volt, a városra vonatkoztatva +34 pont, a városrészre nézve pedig +26 pont az elégedettség mértéke.

Városrészenként vizsgálva a kapott adatokat kiderült, hogy a legkevésbé a belvárosban lakók és az Öreghegy-Ráchehy lakó elégedettek, míg a városrész dolgaival a Maroshegy-Tóváros-Alsóváros lakói valamint a Belváros-Víziváros lakói a legkritikusabbak.

Az elégedettség alakulása az egyes társadalmi csoportokban (mérleg-indexen)

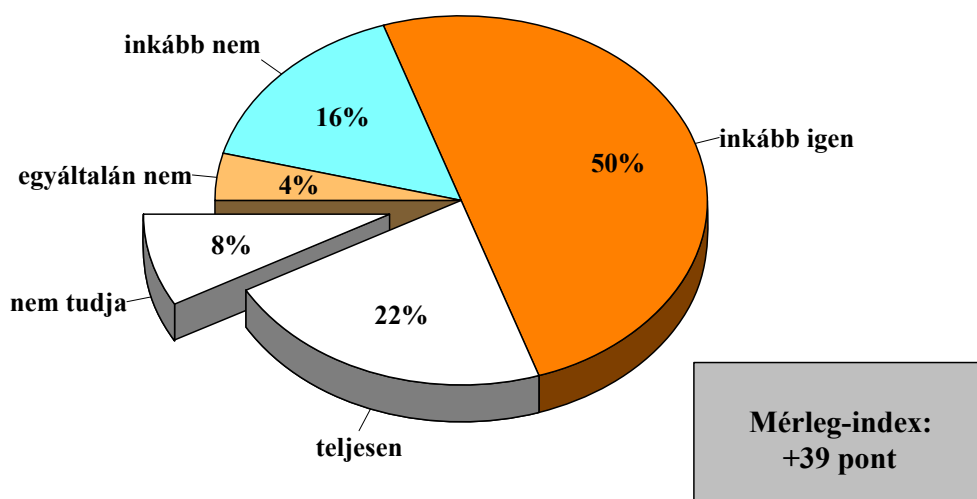
	az ország dolgaival	a város dolgaival	a városrész dolgaival
Férfiak	-3	+35	+28
Nők	-3	+32	+23
30 év alattiak	-7	+32	+24
30-44 évesek	-7	+30	+28
45-59 évesek	+1	+34	+20
60 év felettiak	0	+38	+31
Átlag	-3	+34	+25

Az elégedettség az egyes városrészekben



Arról, hogy a polgármester mennyire ismeri, hogy mit szeretnének a Székesfehérváron élő polgárok igen kedvezően nyilatkoztak a megkérdezettek, 22 százalékuk szerint teljesen, további 50 százalékuk szerint inkább ismeri a polgármester, hogy mit szeretnének az itt élők, s negatív véleményt csak a lakosok egyötöde formált. A mérleg-index értéke +39 pont. A 30 év alattiak és a diplomások ennél is jobb véleménnyel voltak, míg a középkorúak és a szakmunkás végzettségűek kritikusabbak.

Ön szerint mennyire ismeri a polgármester, hogy mit szeretnének az itt élő polgárok?

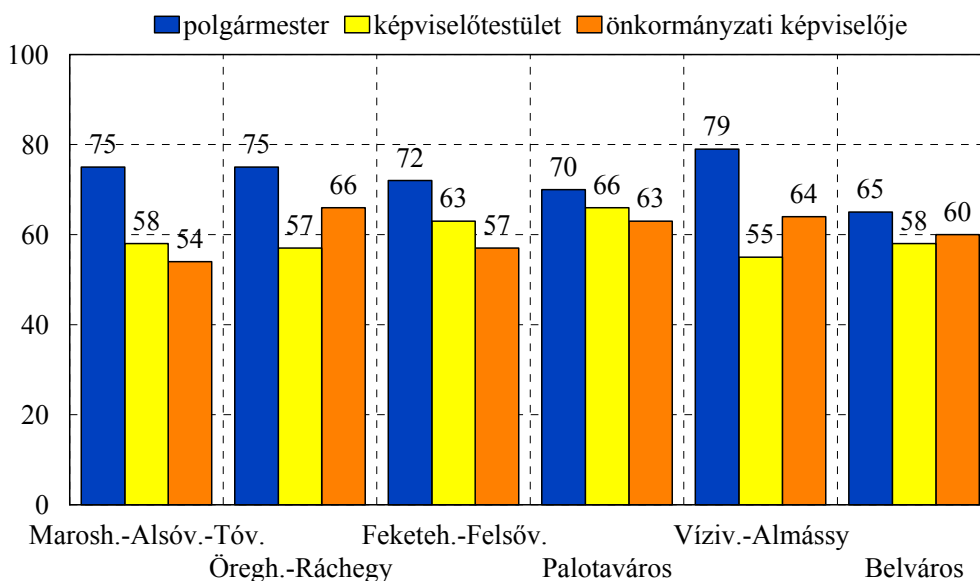


A helyi közéleti, politikai intézmények iránti bizalmi listát a polgármester vezette, a százfokú skálán mért 73 pont magas lakossági bizalmat mutatott. A legtöbb többi politikai intézmény (országgyűlési képviselő, városi képviselőtestület, önkormányzati képviselő) illetve a helyi média (városi tévé, rádiók, újságok) bizalom-indexe 59-62 pont között van. Az ötven pontos lélektani határt meghaladta a rendőrség, a polgárőrség és a civil szervezetek bizalmi indexe (bár ez utóbbiak esetében magas volt a véleményt formálni nem tudók aránya), s két szervezeti forma lakossági megítélése került 50 pont alá, a pártoké illetve a polgári köröké. Jól kirajzolódó tendencia volt, hogy a legtöbb intézmény bizalom-indexe az 53-63 pont közötti szűk tartományban volt, ami inkább a lakosok középre menekülését, bizonytalanságát jelezte az egyes társadalmi intézmények és szervezetek megítélésében.

Bizalom-indexek (százfokú skálán)

	2002. szept.	1997. okt ¹ .
a város polgármestere	73	70
országgyűlési képviselője	62	47
városi rádiók	62	*
önkormányzati képviselője	61	51
városi televízió	61	60
a városi képviselőtestület	60	51
helyi újságok	59	60
helyi rendőrség	55	54
fehérvári civil szervezetek	53	*
polgárórség	53	*
helyi polgári körök	47	*
pártok helyi szervezetei	43	25

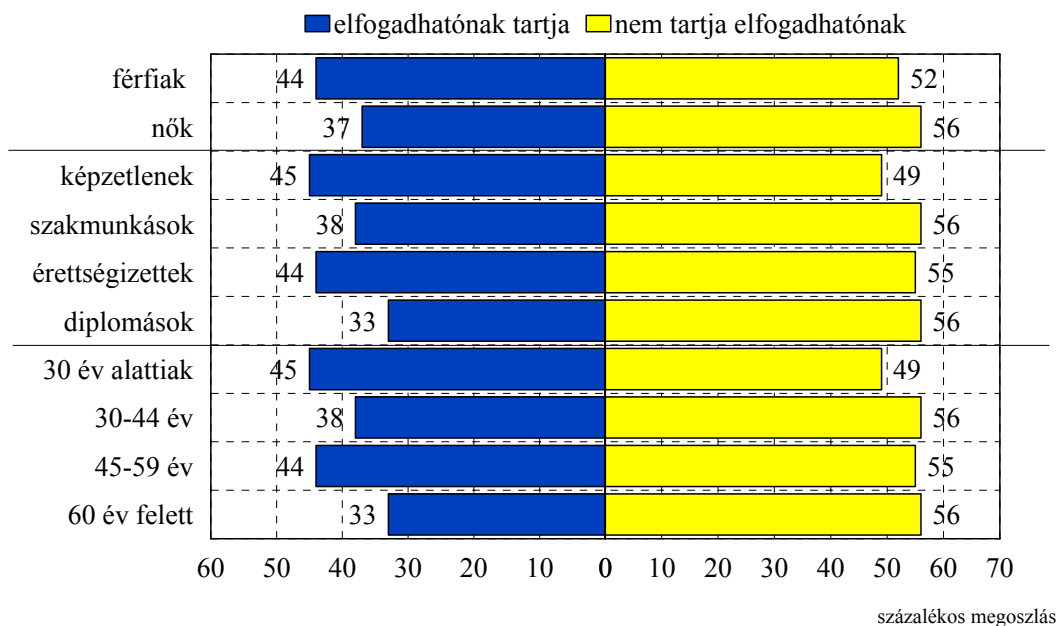
A bizalmi-indexek az egyes városrészekben



Az általános elégedettség témakörén belül a kutatást végzők vizsgálták a lakosok véleményét a Nemzeti Emlékhely és az új buszpályaudvar kérdésében. A Nemzeti Emlékhelyet akkori formájában a fehérvári lakosok 40 százaléka elfogadhatónak tartotta, 54 százalékuk elutasította, s 6 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy nem ismeri, nem tudja, miről is van szó.

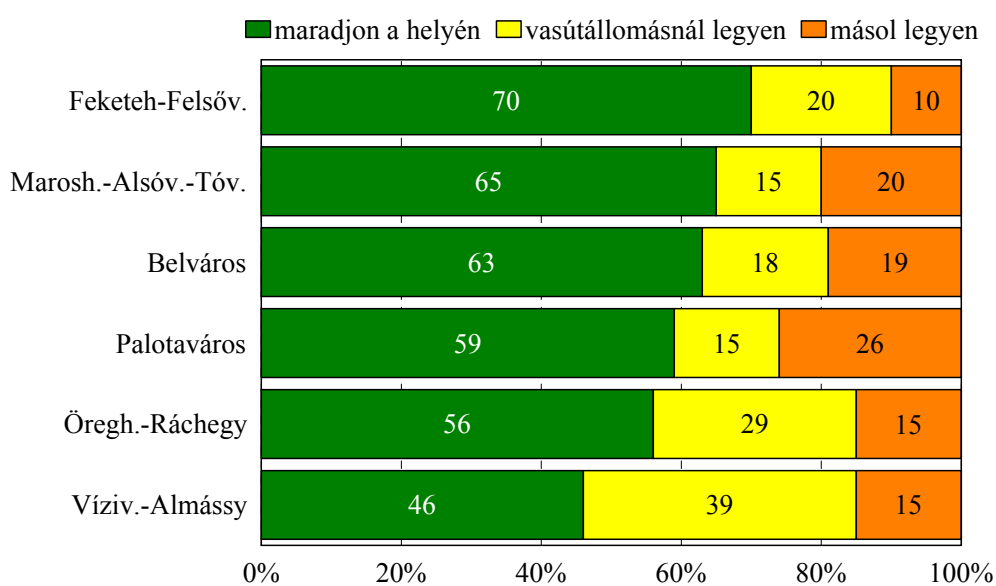
¹ Forrás: Marketing Centrum OPK, 1997. (n=1000 fő)

A Nemzeti Emlékhely jelenlegi formájában elfogadó és elutasító társadalmi csoportok



A lakosok arra a kérdésre, hogy új buszpályaudvart létesülne, hol építenék fel, a lakosok 57 százaléka szerint a régi buszpályaudvar helyén kell azt felépíteni, ellenben 38 százalékuk elköltöztetné mostani helyéről (22 százalékuk a vasútállomás mellé). Azok, akik a buszpályaudvart a jelenlegi helyén hagynák átlagon felül vannak a nők, az alacsonyan iskolázott és a 60 év feletti korosztályban.

Az új buszpályaudvar elhelyezésének megítélése az egyes városrészekben

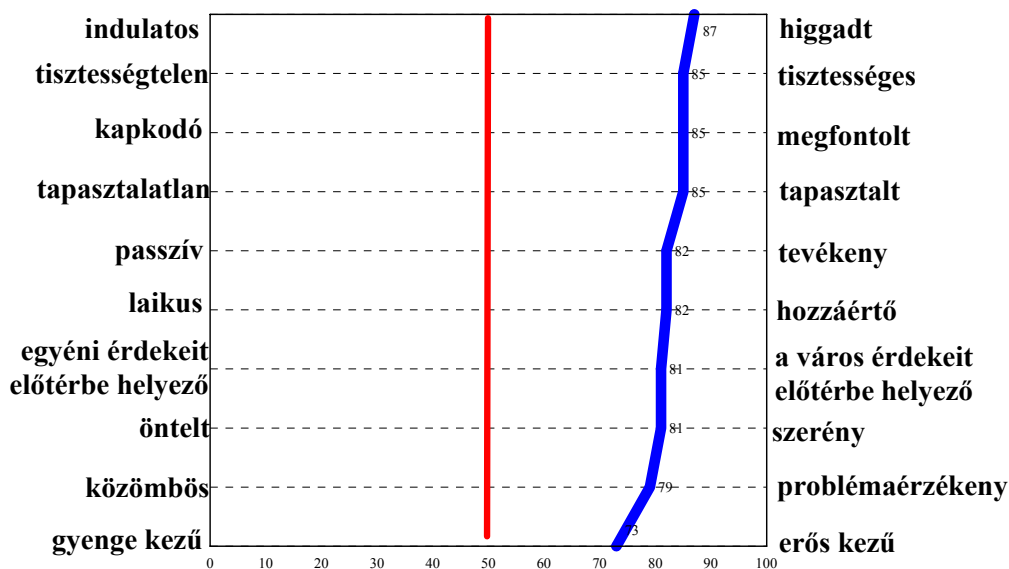


A helyi politikai szereplők közül nem meglepő módon a polgármester ismertsége volt a legnagyobb. A helyes válaszok 97 százalékos aránya azt jelenti, hogy a városban gyakorlatilag mindenki ismerte a polgármestert. A pártállás megnevezésében már nagyobb volt a bizonytalanság. A lakosok többsége, 60 százaléka úgy emlékszik, hogy Warvasovszky Tihamér 1998 az MSZP jelöltjeként indult a polgármesteri székért, s csupán a megkérdezettek 19 százaléka tudta, hogy az MSZP-SZDSZ-FPE-NYP közös jelöltje volt.

A polgármester rokonszenv-indexe – a bizalom-indexhez hasonlóan – magas volt, a választópolgárok 39 százaléka jeles, további 35 százaléka jó minősítést adott iskolai osztályzatokkal kifejezve, ami százfokú skálára számolva 73 pontot ad. Ha ugyanezt az egyes társadalmi csoportokon belül vizsgáljuk, akkor azt kapjuk hogy Warvasovszky Tihamér még rokonszenvesebb az idősebbek és a nők körében (a hatvan év felettiéknél a rokonszenv-indexe 83 pont, de a harminc év alattiaknál is 70 pont). Emellett a lakóhely is árnyalja a véleményeket, a legmagasabb rokonszenv-indexeket (79-81 pont) Maroshegy-Tóváros-Alsóváros illetve Víziváros-Almássy telepen mértünk, a legalacsonyabbat (69 pont) pedig a Belvárosban.

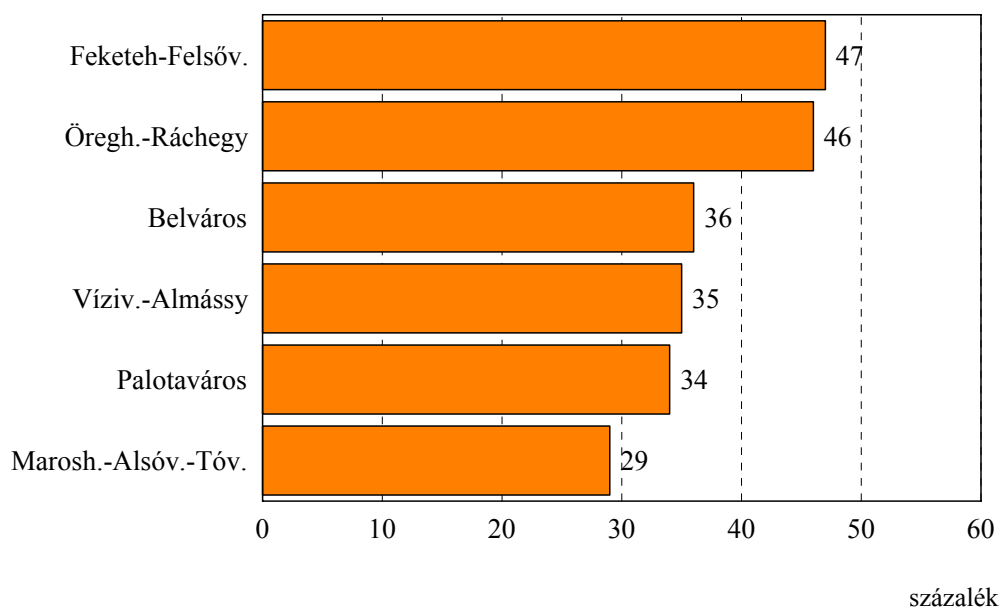
A polgármester jellemzésére tíz ellentétpár alapján kértek véleményt a kutatók. A lakosok szerint mind a tíz párosnak a pozitív tagja jellemző a Warvasovszky Tihamérra, ami szintén jelentős elégedettséget takar. Az adatok szerint a polgármesterre a higgadtság, a tisztesség, a megfontoltság és a tapasztaltság jellemző leginkább, legkevésbé pedig az erős kéz politikája (bár ez utóbbi indexe is 70 pont felett van). A válaszolók 14 százaléka megkerülte a kérdést, "nem tudom" választ fogalmazott meg.

A polgármester jellemzése ellentétes tulajdonságokkal



Az önkormányzati képviselők ismertsége sokkal alacsonyabb volt, városi szinten a választópolgárok 38 százaléka tudta megnevezni helyesen körzetének önkormányzati képviselőjét, 5 százaléuk téves választ adott, s a többség nyíltan bevallotta, hogy nem tudja ki képviseli a területet a képviselőtestületben. Az átlagtól jelentősen eltér pozitív irányba a 9., 10., 13., 17.,18. választókörzetek képviselőinek ismertsége. Demográfiai jellemzők is befolyásolják az ismertséget, az idősebbek (különösen a nyugdíjasok) és diplomások magasabb arányban ismerik a képviselőt.

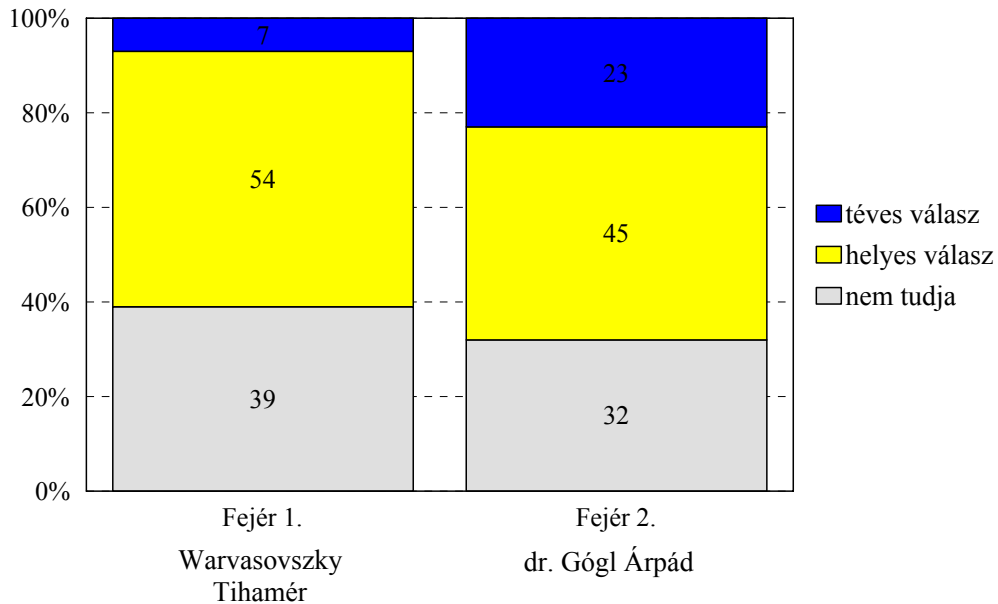
Önkormányzati képviselők ismertsége az egyes városrészekben



Az országgyűlési képviselők ismertsége valamivel magasabb volt, mint az önkormányzati képviselőké. Fejér 1-ben átlagosan a választópolgárok 54 százaléka nevezte meg helyesen a parlamenti képviselőjét (Warvasovszky Tihamér), 39 százaléuk vallotta be, hogy nem tudja ki az, s további 7 százalék téves választ adott. Fejér 2-ben dr. Gógl Árpádot a lakosok 45 százaléka nevezte meg helyes válaszként, s ebben a körzetben igen magas volt a téves válaszok aránya (23 százalék). A téves válaszok legtöbbje abból fakadt, hogy sokan Fejér 2-ben is Warvasovszky Tihamért nevezték meg, mint képviselőjüket. A férfiak és az képzettebbek mindkét képviselőt magasabb arányban ismerik, de az életkor érdekesen befolyásolta a válaszokat. Míg Fejér 1-ben az életkor emelkedésével nőtt a képviselőt helyesen megnevezni tudók aránya, addig Fejér 2-ben az életkor éppen fordítva hatott a

válaszokra, az idősök körében a legalacsonyabb volt a képviselőt helyesen megnevezők aránya.

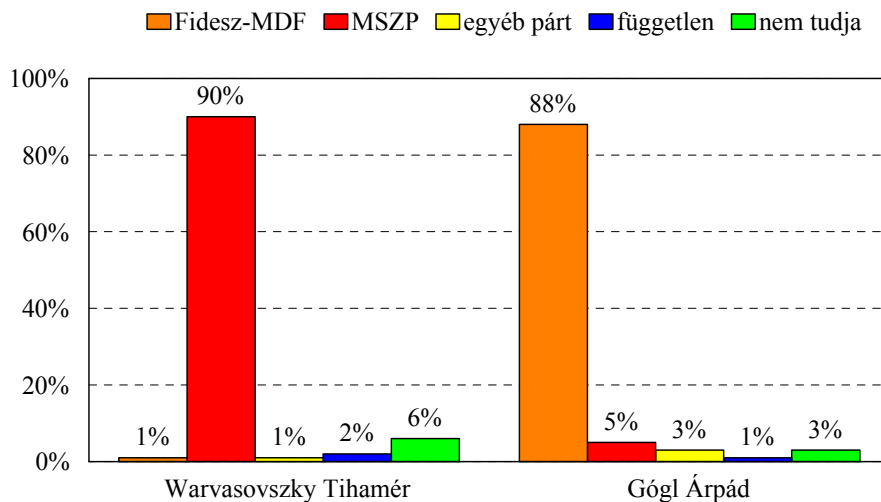
Parlamenti képviselők ismertsége a városban



A parlamenti képviselők pártállását a képviselőt ismerő válaszadók 3-6 százaléka nem nevezte meg, s a többség 88-90 százalék, tudta, hogy melyik képviselő melyik párt támogatásával jutott mandátumhoz.

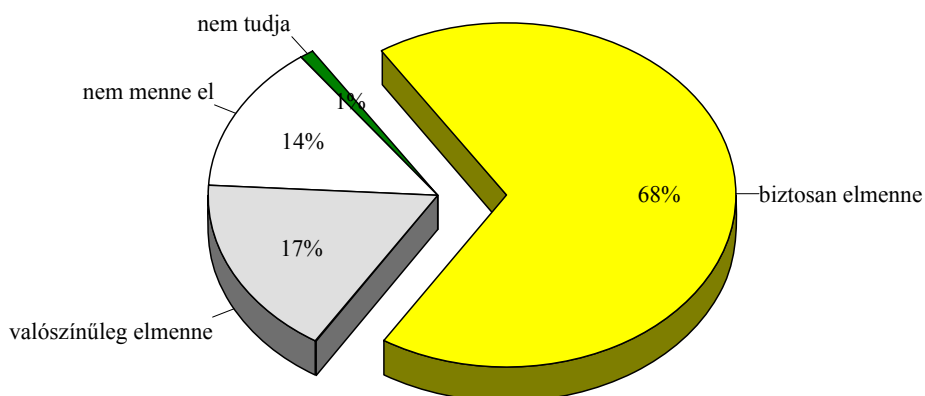
Melyik párt támogatásával indult a választáson a parlamenti képviselője?

(akik tudják, hogy ki a képviselőjük)

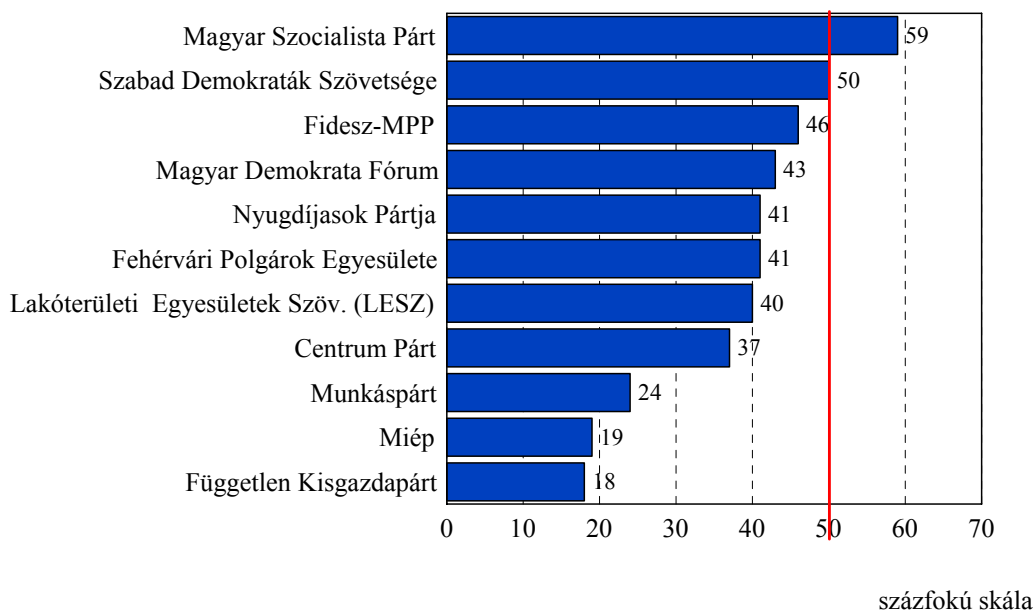


Ha most lennének az országgyűlési választások kérdésre, a fehérvári választópolgárok 68 százaléka válaszolt úgy, hogy elmenne biztosan szavazni, további 17 százalék valószínűnek tartotta. 14 százalék vette biztosra, hogy nem megy el szavazni. Választóközvet szerint Fejér 2-ben egy kicsit többen (71 százalék), Fejér 1-ben egy kicsit kevesebben (66 százalék) voltak azok, akik úgy gondolták, hogy biztosan elmennének szavazni.

Ha most vasárnap lennének a parlamenti választások elmenne szavazni?

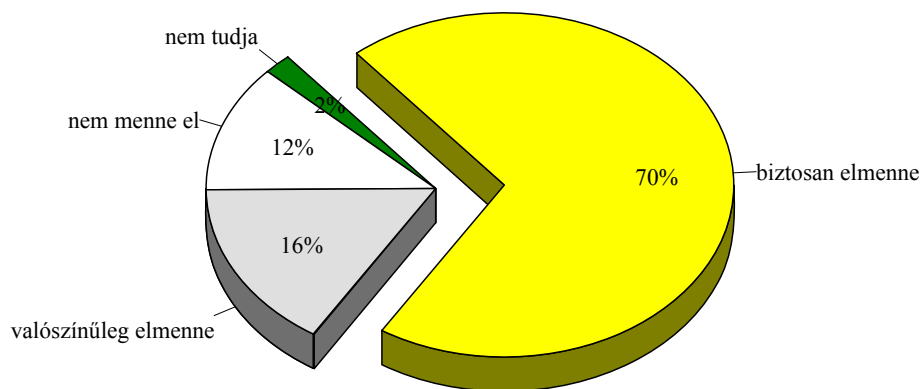


Az egyes pártok helyi szervezeteinek rokonszenv indexe



Ha „most vasárnap lennének az önkormányzati választások” kezdetű kérdés alapján, akkor a fehérvári választópolgároknak legalább 70 százaléka ment volna el biztosan szavazni, további 16 százalék valószínűnek tartotta. 12 százalék vette biztosra, hogy nem megy el szavazni. Városrészek szerint a legnagyobb arányú biztos szavazói réteg Vízivárosban-Almássy telepen volt, a legalacsonyabb pedig a Palotavárosban. Az országgyűlési választásokhoz hasonlóan azzal is számolni lehet, hogy míg a képzetlenek 63-64 százaléka vett volna részt a választásokon, addig az érettségizettek 69, a diplomásoknak pedig 85 százaléka ment volna el.

Ha most vasárnap lennének az önkormányzati választások elmenne szavazni?

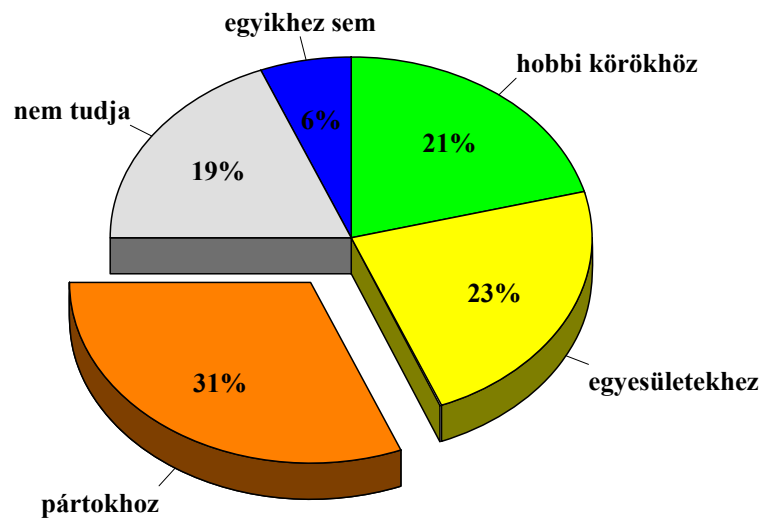


A biztos szavazók és bizonytalanok aránya, ha most lennének az önkormányzati választások

	BIZTOS SZAVAZÓ (%)	TALÁN RÉSZTVENNE (%)
Férfiak	71	16
Nők	69	16
max. 8 általános	64	14
Szakmunkás	63	21
Érettségi	69	18
Diploma	85	7
18-29 évesek	62	21
30-44 évesek	72	17
45-59 évesek	75	14
60 év felettek	69	12
Marosh.-Alsóv.-Tóváros	71	19
Öreghegy-Ráchegy	65	16
Feketeh.-Felsőv.	72	19
Palotaváros	63	21
Víziváros-Almássy	80	9
Belváros	69	13

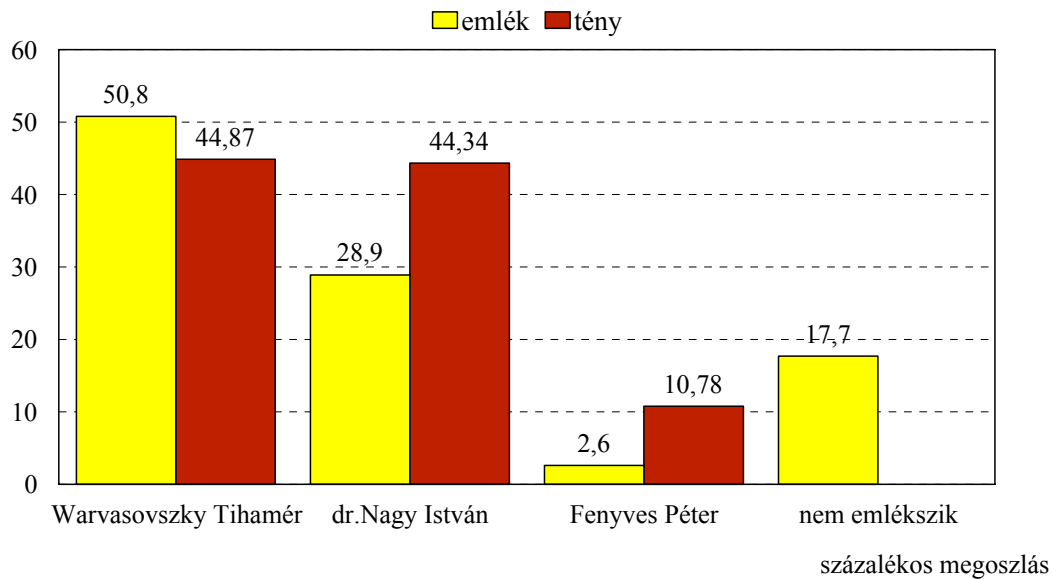
A kutatás során feltettek néhány kérdést a polgári körökkel kapcsolatban. Az adatok alapján, 800 főre becsülték azok számát, akik tagjai valamilyen polgári körnek, viszont a lakosok közel négy százaléka mondta, hogy alkalmanként vállalna önkéntes munkát polgári körben, s ez azt jelenti, hogy potenciálisan legalább 3000 emberről van szó.

Ön szerint a polgári kör, mint szervezeti forma a pártokhoz, az egyesületekhez vagy a hobbi körökhöz áll a legközelebb?



1998-ban a polgármester választást a szavazópolgárok 42 százalékának részvétele mellett néhány száz szavazattal Warvasovszky Tihamér (MSZP-SZDSZ-FPE-NYP) nyerte dr. Nagy István (Fidesz-MDF-MKDSZ-FKgP) előtt. 2002-ben megkérték a lakosokat, hogy emlékezzenek vissza, a három jelölt közül kire szavaztak négy évvel ezelőtt. A többség úgy emlékezett, hogy részt vett a választásokon (80 százalék), és közülük minden második választópolgár nyilatkozott úgy, hogy a jelenlegi polgármesterre szavazott. A válaszadók 29 százaléka mondta, hogy Nagy Istvánra adta a voksát (a valóságban 44 százalékuk volt), s Fenyves Péter (LESZ) 11 százalékos támogatottságára sem „emlékeztek” a lakosok, mindössze 3 százalékuk mondta, hogy rá szavazott 1998-ben.

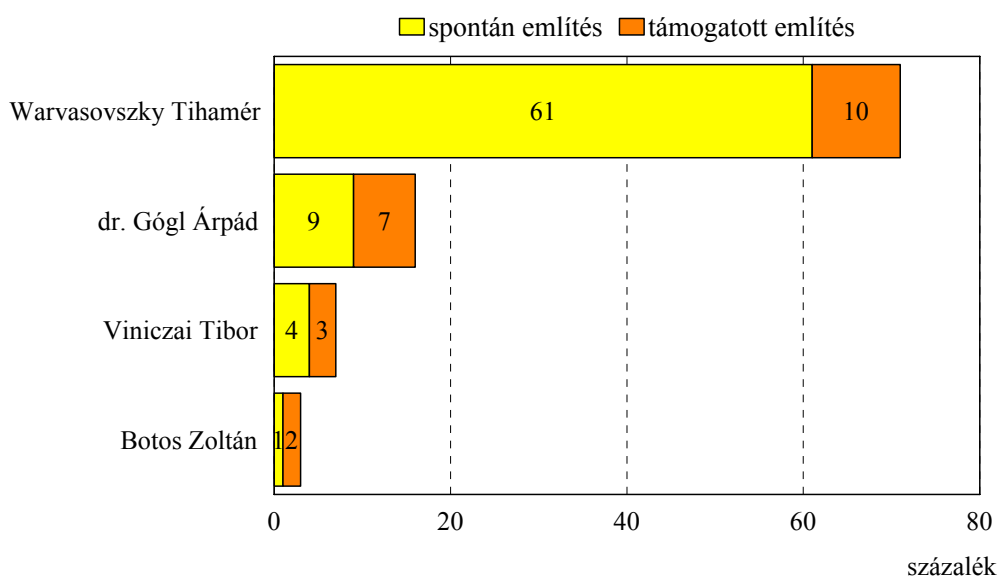
Melyik polgármester-jelöltre szavazott az 1998-as választáson?



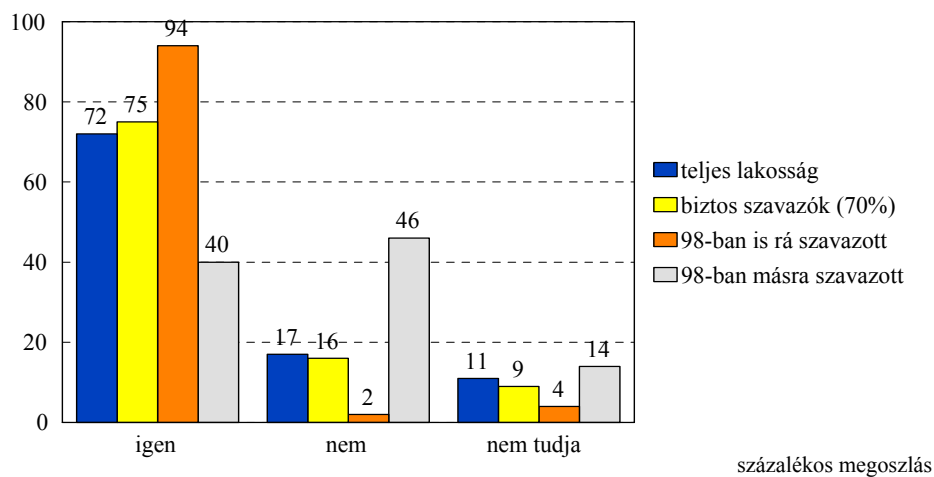
Arra a spontán kérdésre, hogy melyik polgármester-jelöltre szavazna a 2002-es önkormányzati választáson a fehérváriak 61 százaléka a jelenlegi polgármestert említette, dr. Gógl Árpádot csak alig egytizedük nevezte meg. Ezután a kérdezőbiztos átnyújtott egy listát a válaszadónak a négy polgármester-jelölt nevével, a listával támogatott válaszokban további „szavazatok” érkeztek, Warvasovszky Tihamért még 10, dr. Gógl Árpádot további 7 százalékkal választotta ki. A jelenlegi polgármester fölénye rendkívül nagy volt.

Arra a kérdésre, hogy bizalmat szavazna-e a jelenlegi polgármesternek az önkormányzati választásokon a fehérváriak 72 százaléka igennel válaszolt, 17 százalékkal leváltaná, s egytizedük bizonytalan volt ebben a kérdésben. Ha csak azok válaszát nézték, akik biztosra ígérték a részvételüket, az újráválasztók aránya 75 százalékra nő.

Melyik polgármester-jelöltre szavazna a 2002-es önkormányzati választáson?



Bizalmat szavazna a jelenlegi polgármesternek a 2002-es önkormányzati választásokon?



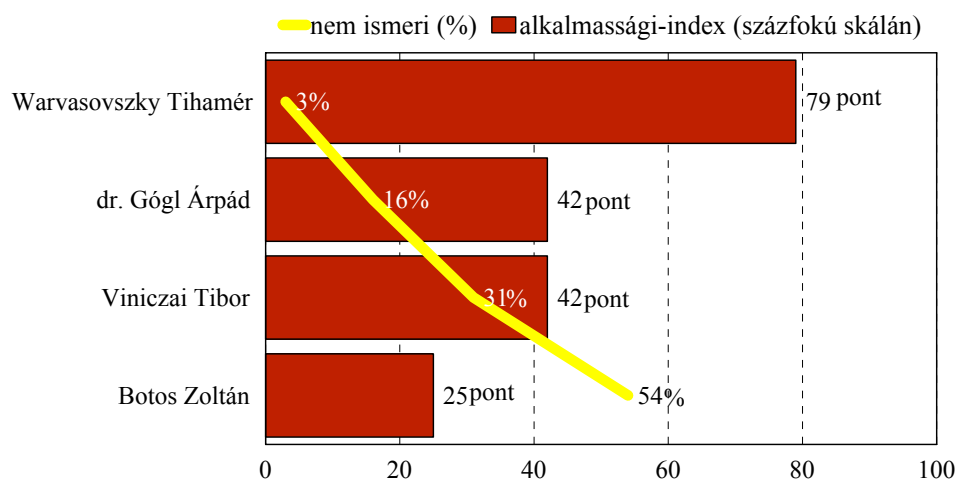
Érdeemes megnézni azt is, hogyan vélekednek a polgármester újraválasztásáról azok, akik 1998-ban rá szavaztak, és azok, akik a másik két jelöltre voksoltak. Akik már 98-ban is rá szavaztak azok közül majdnem mindenki (94 százalék) megerősítené pozíciójában. Akik nem Warvasovszky Tihamérra szavaztak négy éve, azoknak 40 százaléka most rá voksolna, 14 százalékuk bizonytalan, s 46 százalékuk utasítja el az újraválasztást.

Bizalmat szavazna a jelenlegi polgármesternek a 2002-es önkormányzati választásokon?

	IGEN (%)
férfiak	70
nők	74
max. 8 általános szakmunkás érettségi diploma	74 77 67 76
18-29 évesek	68
30-45 évesek	63
46-60 évesek	80
60 év felettek	75
Marosh.-Alsóv.-Tóváros	85
Öreghegy-Ráchegy	74
Feketeh.-Felsőv.	77
Palotaváros	70
Víziváros-Almássy	74
Belváros	54
Fidesz-Lesz szavazók	40
MSZP-SZDSZ-FPE-NYP szavazók	96
Bizonytalan szavazók	57

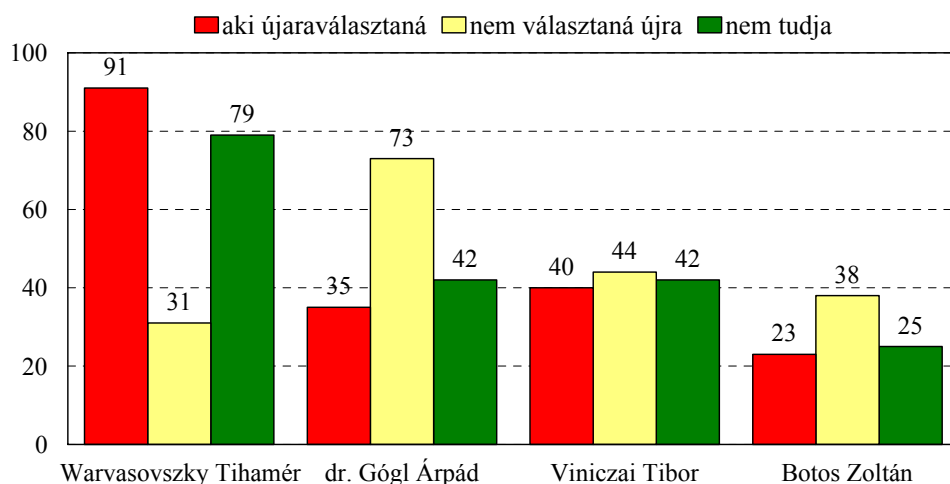
A négy polgármester jelölt közül – ahogy az várható volt – Warvasovszky Tihamért tekintették a legalkalmasabbnak a következő ciklusban a polgármesteri tisztt betöltésére, százfokú skálán mérve 79 pont az alkalmassági-index, míg másik két konzervatív jelölt 42 pontot kapott. A legalkalmatlanabb a lakosok szerint a miépes jelölt lenne, igaz őt ismerték a legkevésbé, csupán a lakosok fele tudta egyáltalán minősíteni. Akik bizalmat szavaznának a jelenlegi polgármesternek, azok 91 pontos alkalmassági indexet adtak Warvasovszky Tihamérnak, akik viszont úgy foglaltak állást, hogy nem választanák újra, azok még a miépes jelöltet is alkalmasabbnak vélték polgármesternek, s a legmagasabb pontszámot Gógl Árpádnak adták (73 pont).

Az alábbi jelöltek mennyire alkalmasak a következő ciklusban a polgármesteri tisztt betöltésére?



"nem ismeri" százalékban kifejezve és az "alkalmassági-index" százfokú skálán

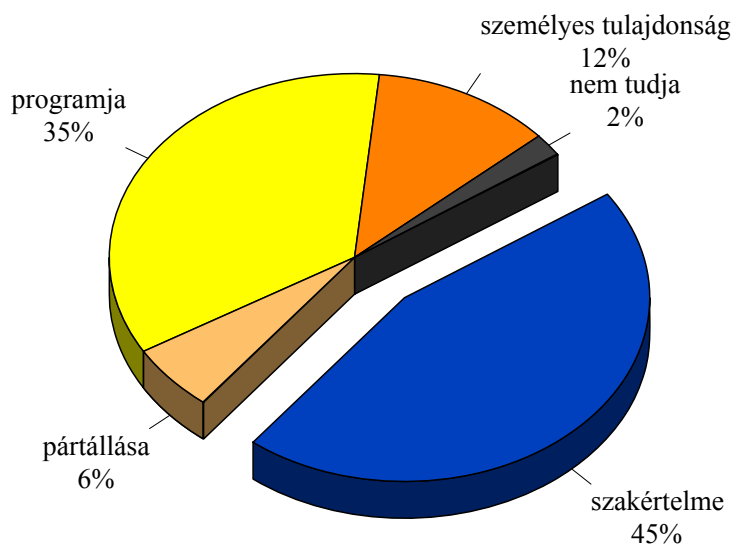
Alakalmassági-indexek a jelenlegi polgármester újraválasztásának szándéka szerint



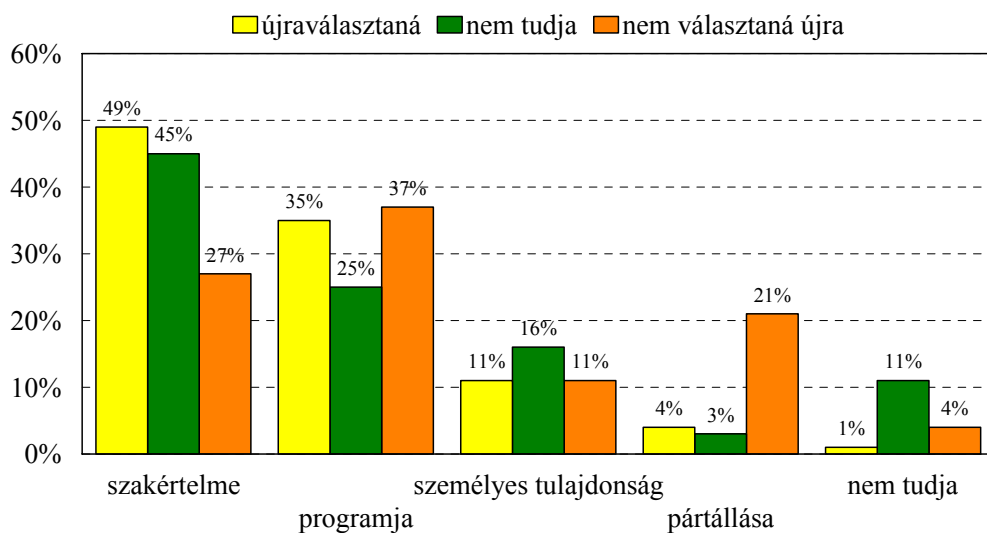
"alkalmassági-index" százfokú skálán

Amikor polgármestert választanak az emberek – saját bevallásuk alapján – a jelölt szakértelmét sorolták legtöbbször (45 százalék) a legfontosabbnak, de majdnem ilyen sokan mondták a polgármesteri programot is (35 százalék). A személyes tulajdonság és a pártállás a lakosok szerint sokkal kevésbé fontos. Akik nem választanák újra a polgármestert, azoknak az átlagnál sokkal fontosabb szempont a jelölt pártállása, 21 százalékuk kizárólag a pártkötődés alapján minősítette a polgármester-jelölteket.

Amikor polgármestert választ, Önnek az alábbiak közül melyik tényező a legfontosabb?



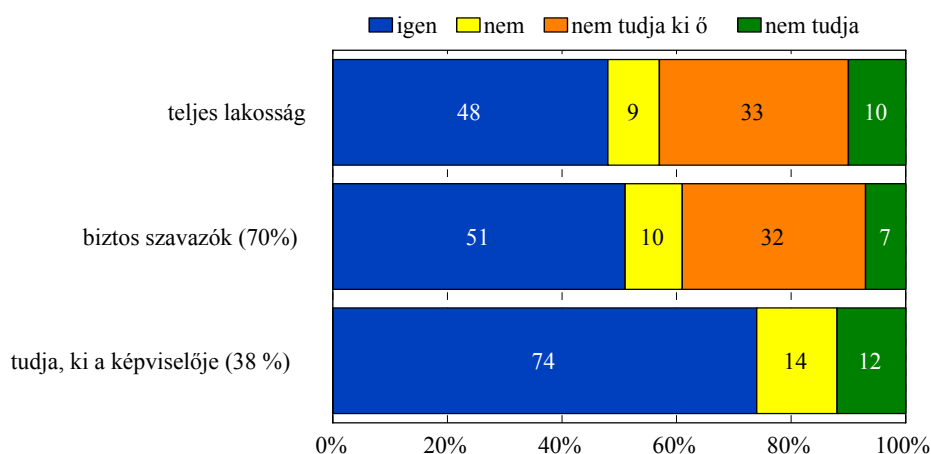
Amikor polgármestert választ, Önnek az alábbiak közül melyik tényező a legfontosabb?



Az önkormányzati képviselők újra választásának kérdésében igen megosztottak voltak a fehérváriak. A teljes lakosság 48, a választásokon a részvételüket biztosra ígérők 51 százaléka mondta, hogy bizalmat szavazna mostani képviselőjének, egytizedük határozott nemmel válaszolt, míg egyharmaduk bevallottan nem tudja, hogy ki a mostani képviselője. Ha

csak azokat nézzük, akik egy korábbi kérdés alapján helyesen meg tudták nevezni önkormányzati képviselőjüket (a lakosok 38 százaléka), 74 százalékuk újra bizalmat szavazna neki.

Bizalmat szavazna a jelenlegi önkormányzati képviselőjének a 2002-es önkormányzati választásokon?



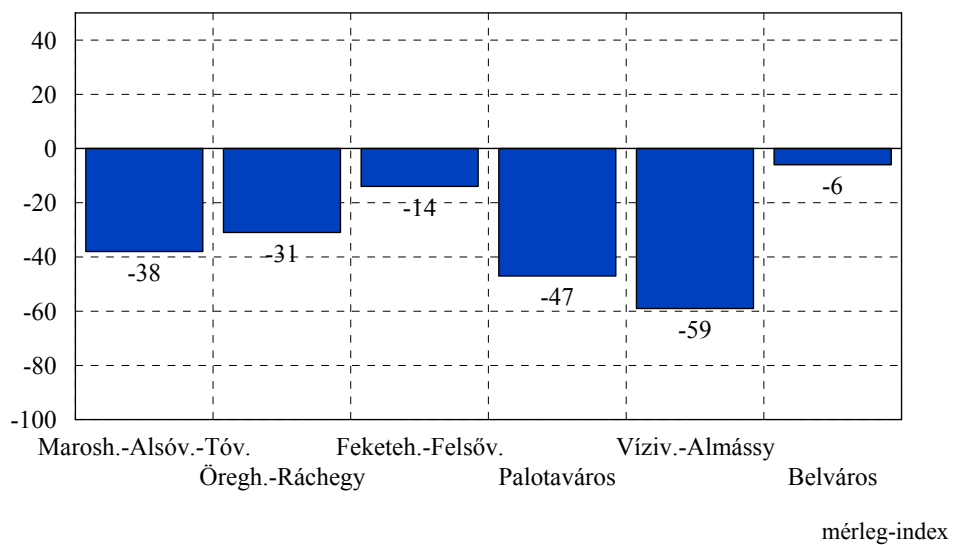
Bizalmat szavazna a jelenlegi önkormányzati képviselőnek a 2002-es önkormányzati választásokon?

	Inkább igen	Inkább nem
Marosh.-Alsóv.-Tóváros	50 %	11 %
Öreghegy-Ráchegy	56 %	12 %
Feketehegy-Felsőv.	50 %	14 %
Palotaváros	49 %	3 %
Víziváros-Almássy	35 %	6 %
Belváros	49 %	9 %
Fidesz-Lesz szavazók	46 %	11 %
MSZP-SZDSZ-FPE-NYP szavazók	60 %	7 %
Bizonytalan szavazók	32 %	3 %

A lakosok többsége úgy gondolta, hogy inkább nem vagy egyáltalán nem fontos, hogy egy terület önkormányzati képviselője a polgármesterrel azonos pártállású legyen, mindössze a megkérdezettek harmada véli ezt fontosnak. Ennek megfelelően a mérleg-index értéke –33 pont. Ezeket a véleményeket a nem, az életkor, sőt még az iskolai végzettség sem befolyásolja. Településrészekenként azonban kimutathatók árnyalatnyi eltérések, a belváros és a Felsőváros-Feketehegy lakói kevésbé utasították el a kijelentést, míg a Víziváros-Almássy

telep lakói határozottabban állították, hogy nem fontos, hogy egy terület önkormányzati képviselője a polgármesterrel azonos pártállású legyen.

Ön szerint fontos, hogy egy terület önkormányzati képviselője a polgármesterrel azonos pártállású legyen?

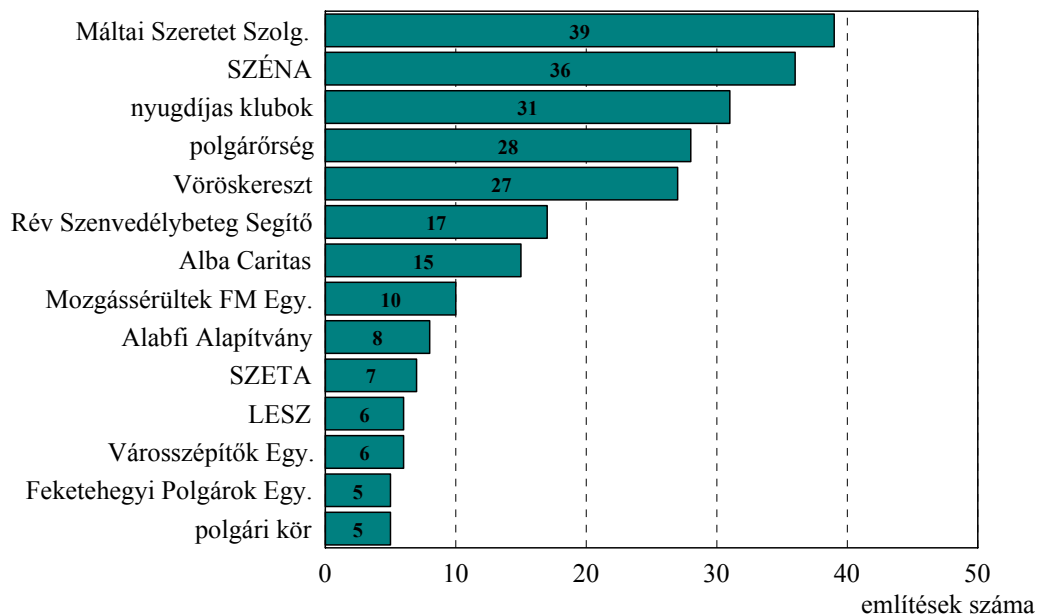


2. Civil szervezetekkel kapcsolatos lakossági attitűdök

A civil szervezetekkel kapcsolatos reprezentatív kutatás szintén 2002-ben készült, az ezzel kapcsolatos eredmények az alábbiak:

A civil szervezetekkel kapcsolatos lakossági vélemények között először arra voltak kíváncsiak, hogy a kérdezettek milyen, a városban tevékenykedő civil szervezetekről hallottak, illetve ők maguk tagjai-e valamilyen civil szervezetnek. A válaszadók 31 százaléka tudott valamilyen – a városban működő - civil szervezetet megnevezni, a legtöbben a Máltai Szeretet Szolgálat, illetve a Székesfehérvári Regionális Nagycsaládosok Egyesületének létezéséről hallottak.

Milyen fehérvári civil szervezetről hallott?



Ez a 31 százalék kilencre csökkent, mikor olyan szervezetekre voltunk kíváncsiak, amelyek jelentős befolyással vannak a város életére. A kérdezettek pontosan egyötöde egyenesen kijelentette, hogy ilyen szervezetek nincsenek Fehérváron. Ebben a kontextusban a legtöbbet említett szervezet a polgárórség, a SZÉNA, a Vöröskereszt és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Székesfehérvári Csoportja volt (8-10 említés). Ezeken kívül egy-két említést kapott még: Alba Caritas, Civil Ház, Meteor, Rév, Városszépítők, SZETA, LESZ, Fehérvári Polgárok Egyesülete, Viktória Rehabilitációs Központ, Mozgássérültek Fejér Megyei Egyesülete, Alba Régia Néptáncgyűttes és az Alba Volán SE.

Az általános ismertséggel kapcsolatos említési arányoknál jóval alacsonyabb százalékokat kaptak arra a kérdésre, hogy hány válaszadó tagja valamilyen civil szervezetnek. Mi négy típust soroltunk fel. Öt százalék volt tagja valamilyen egyesületnek, 4 százalékuk klubnak, valamint egy-egy százalék alapítványnak és valamilyen szövetségnek. Mivel egy személy akár több szervezetben is tag lehet (bár a válaszadók mindössze egy százaléka számolt be többes tagságról), a kategóriákat összevontuk és ez alapján az derült ki, hogy a fehérvári 18 évesnél idősebb lakosság közel tíz százaléka volt tagja valamilyen nonprofit szervezetnek.

Ez a tagság eltérő az egyes társadalmi-demográfiai csoportokban. A férfiak nagyobb arányban vállaltak tagságot, mint a nők. Elgondolkodtató információ, hogy a tagság az átlagosnál alacsonyabb a 30 év alattiak, míg magasabb a 45 év felettek körében.

Csoport	Tagság civil szervezetekben (%)
Férfiak	12.9
Nők	6.8
18-29 évesek	6.9
30-44 évesek	7.6
45-59 évesek	14.4
60 év felettek	13.1
max. 8 általánost végzettek	7.4
szakmával rendelkezők	7.2
érettségizettek	10.5
diplomások	13.5
1 fő háztartás	8.6
2 fő háztartás	11.8
3 fő háztartás	7.3
4 fő háztartás	9.8
5 vagy több fő háztartás	10.6
havi összkereset 50e Ft alatt	8.8
havi összkereset 50e-150e Ft	11.7
havi összkereset 150e Ft felett	11.0
max. 15 éve él a városban	5.7
15 évnél régebben él a városban	12.0
itt született a városban	8.5
Aktív	8.3
nyugdíjas	12.8
egyéb inaktív	9.7
Főátlag	9.6

A szerepvállalási hajlandóság együtt nő az iskolai végzettséggel, a diplomások körében csaknem kétszer annyian vannak, akik tagjai valamilyen civil szervezetnek, mint az

érettségivel nem rendelkezők körében. Az átlagosnál alacsonyabb volt a civil szerepvállalás azok esetén, akik nem olyan régi lakói a városnak, de ez az összefüggés nem lineáris, vagyis nem jelenti azt, hogy aki régebben lakik itt, abban nagyobb a civil szerepvállalás iránti késztetés. Végül az átlagosnál nagyobb arányban voltak tagok a nyugdíjasok (mint ez az életkori különbségekből látható volt), nekik valószínűleg sokkal több idejük van a különböző hobbi-szervezetekben való tevékenységekre.

Akik nem tagjai semmilyen civil szervezetnek, azok vajon tudnának-e találni olyan szervezetet, amelyek megfelelnek az érdeklődési körüknek. Erre a kérdésre 14 százalék válaszolt igennel (leginkább valamilyen egészségügyi vagy szociális támogató, segítő szervezetet találhatnak.) Ez az arány fokozatosan csökkent a korról (19-ről 7 százalékra), ugyanakkor nőtt a kereset növekedésével és megnégyszereződött az iskolai végzettséggel (6-ról 24 százalékra). Ez azt mutatta, hogy jobbra a fiatal, magasabban iskolázott és tehetősebb réteg tudna találni olyan szervezetet, amelyik megfelel az érdeklődési körüknek. Az iskolázottság és a jövedelem, mint láttuk valóban együtt jár egy magasabb civil aktivitással, de az életkor jelenleg éppen ellentétes hatással van erre.

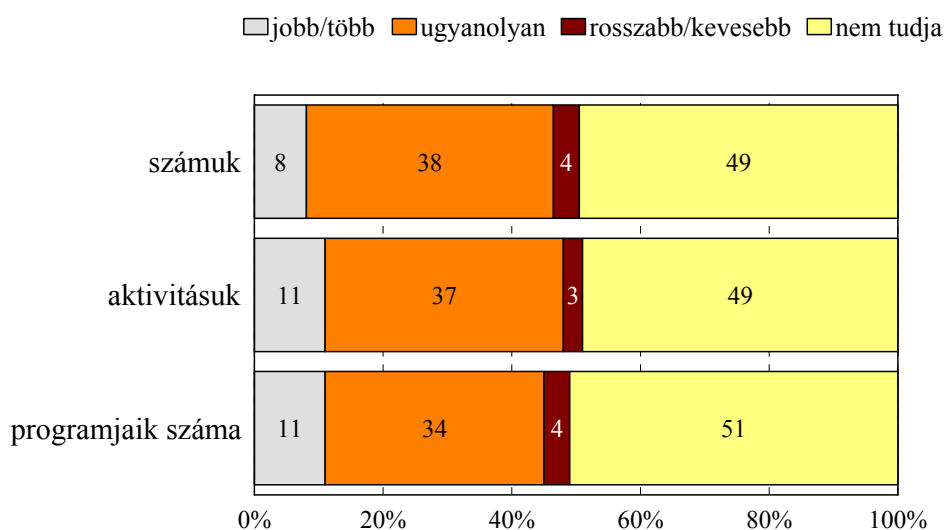
Kérdés persze, hogy az emberek mennyire tartják fontosnak a civil szervezetek működését a városban. Amikor erre kérdeztek rá, akkor a válaszok a százfokú skálán 72 pontot tettek ki, vagyis a megkérdezettek szemében a városi civil jelenlét igen fontosnak bizonyult.

Csoport	A civil szervezetek működésének fontossága százfokú skálán
Férfiak	70
Nők	73
18-29 évesek	69
30-44 évesek	74
45-59 évesek	74
60 év feletti	69
Max. 8 általánost végzettek	67
Szakmával rendelkezők	72
Érettségizettek	70
Diplomások	78
1 fős háztartás	72
2 fős háztartás	68
3 fős háztartás	76

4 fős háztartás	70
5 vagy több fős háztartás	71
Havi összkereset 50e Ft alatt	68
Havi összkereset 50e-150e Ft	71
Havi összkereset 150e Ft felett	70
Max. 15 éve él a városban	71
15 évnél régebben él a városban	73
Itt született a városban	70
Aktív	74
Nyugdíjas	70
Egyéb inaktív	66
Tagja valamilyen civil szervezetnek	80
Nem tagja civil szervezetnek	70
Főátlag	72

Ez a fontosság természetesen nem egyforma az egyes válaszadói csoportokban, bár a különbségek nem igazán nagyok. Két dolog mindenesetre említésre méltó. Az egyik, hogy nem meglepő módon a civil szervezetekben tagságot vállalók fontosabbnak ítélték ezt, a másik pedig az, hogy az iskolai végzettséggel együtt nőtt a kérdés fontossága a válaszadók szemében. Bár ezek egyike sem újdonság, arra azért érdemes felhívni a figyelmet, hogy az iskolai végzettség tekintetében igazából csak a diplomások véleménye tért el az átlagtól, az érettségizettek e tekintetben inkább az alacsonyabb végzettségűekhez álltak közelebb.

A városi civil szervezetek összehasonlítása az országos átlaggal

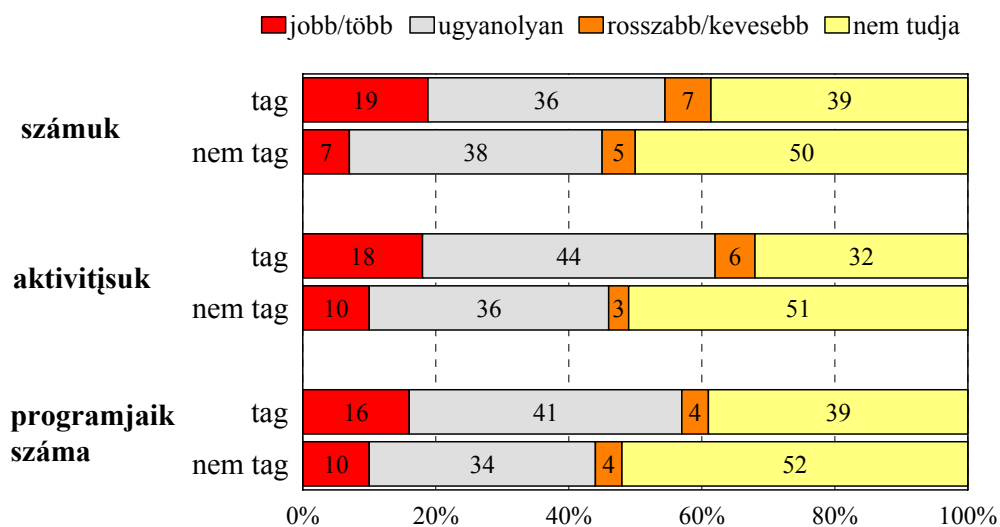


Arra a kérdésre, hogy a kérdezettek szerint a fehérvári civil élet az országos átlagnál jobb-e, vagy sem, akkor azt tapasztalták, hogy az erre vonatkozó kérdéseknél nagyon magas a

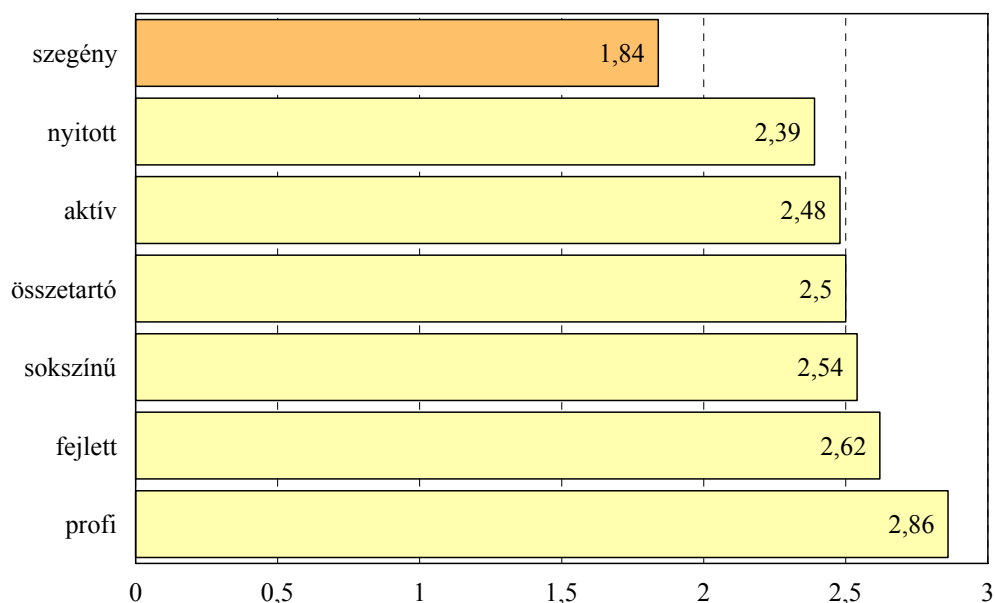
bizonytalan válaszadók aránya, 49-51 százalék volt azok aránya, akik elkerülték a választ. Akik viszont válaszoltak, azok jelentős többségben nem láttak eltérést a fehérvári és az országos helyzet között egyik dimenzióban sem. 3-4 százalék gondolta, hogy a városi helyzet rosszabb, 8-11 százalék, hogy jobb. Ha ehhez hozzávesszük, hogy az emberek általában valamivel jobbnak látják a közvetlenül is megélt helyzetet az országosnál, akkor azt mondhatjuk, hogy a fehérvári civil szektor a megkérdezettek szerint lényegében semmiben nem tér el az országostól.

Különbséget e tekintetben csak az életkor és a jövedelem okozott a válaszadók között. Az idősebbeknek mindhárom dimenzióban jobb volt a véleménye az átlagnál, míg a fiatalabbak inkább az "ugyanolyan" válaszkategória felé hajlottak. Pozitívabban vélekedtek az átlagnál a magasabb keresetűek is, ugyanakkor érdekes, hogy sem az iskolai végzettség, sem pedig a helyben lakás időtartama nem okozott szignifikáns eltérést a kérdésben.

A városi civil szervezetek összehasonlítása az országos átlaggal



A városi civil szektor jellemzése



Kézenfekvőnek tűnt az összehasonlítás az alapján, hogy valaki tagja-e civil szervezetnek. Feltételezhető volt, hogy a tagság véleménye eltér a főátlagtól, ha másban nem, akkor a bizonytalanok számában, hiszen ők nagyobb arányban nyilvánítanak véleményt e kérdésben. Ez be is igazolódott, és az is kiderült, hogy aki civil szervezetben vállalt valamilyen szerepet, az pozitívabban látta a szektor helyzetét a városban (6-13 százalékkal több pozitív válaszadó). Ez az eltérés azonban jobbra a bizonytalan válaszadók számából fakadt, a kritikusok kis tábora stabil maradt a civil szervezetben résztvevők körében is.

A városi civil szektor jellemzésére hét ellentéppárral is rákérdeztek (szegény-vagyonos, nyitott-zárt stb.). Ezen ellentéppárok közül hatnál a pozitív tag került erőteljesebben hangsúlyozásra, ami azt mutatja, hogy a kérdezettek véleménye elég támogató a városi civil szektorral kapcsolatban, hiszen azt nyitottnak, aktívnek, összetartónak és sokszínűnek látták. A legegységesebb vélemény azonban arra vonatkozott, hogy a városi civil szektor mindenekelőtt szegény, mint ezt az alábbi ábra is mutatja (az átalakított értékek minél alacsonyabbak, annál hangsúlyosabb a válaszadók véleménye).

Csoport	A civil szféra helyzetének változása
Férfiak	3.54
Nők	3.63
18-29 évesek	3.40
30-44 évesek	3.71

45-59 évesek	3.64
60 év feletti	3.66
Max. 8 általánost végzettek	3.66
Szakmával rendelkezők	3.55
Érettségizettek	3.50
Diplomások	3.77
1 fős háztartás	3.67
2 fős háztartás	3.48
3 fős háztartás	3.65
4 fős háztartás	3.70
5 vagy több fős háztartás	3.42
Havi összkereset 50e Ft alatt	3.24
Havi összkereset 50e-150e Ft	3.64
Havi összkereset 150e Ft felett	3.59
Max. 15 éve él a városban	3.66
15 évnél régebben él a városban	3.59
Itt született a városban	3.57
Aktív	3.61
Nyugdíjas	3.64
Egyéb inaktív	3.45
Tagja valamilyen civil szervezetnek	3.75
Nem tagja civil szervezetnek	3.56
Főátlag	3.59

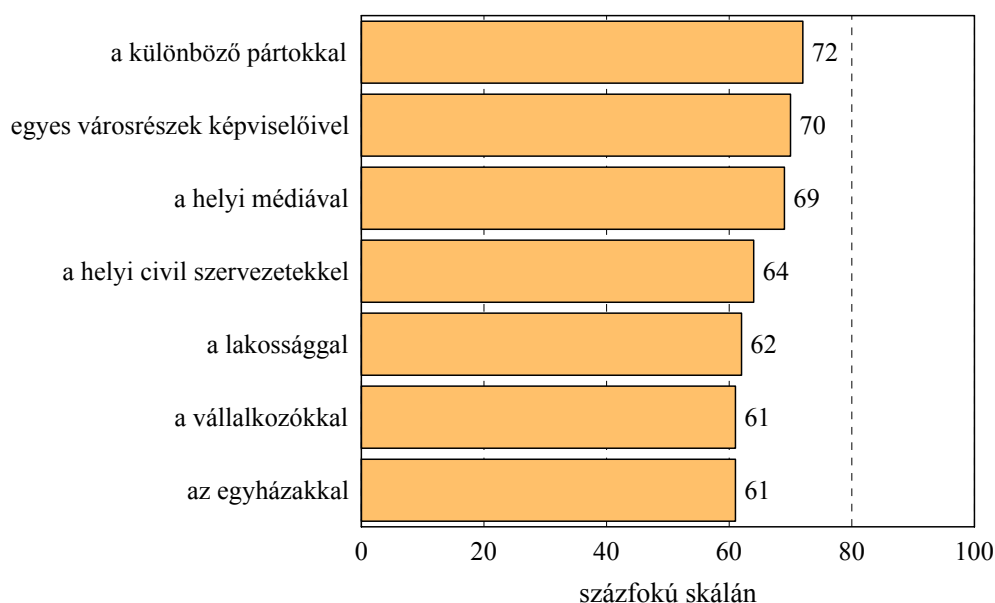
Egy dolog, hogy milyenek vélték a civil szektor helyzetét akkor a városban a válaszadók, és egy másik kérdés, hogy folyamatában ez hogyan néz ki. Arra is választ kerestek a kutatók, hogy az elmúlt 4-5 évben hogyan változott a civil szervezetek helyzete a városban. Erre igen nagy arányban feleltek "nem tudom"-mal a válaszadók, összesen 63 százalék volt a bizonytalanok aránya. Akik vállalkoztak ennek a kérdésnek a megítélésére, azok többségében inkább javulást láttak (22 százalék), mintsem romlást (3 százalék). Az eredeti ötfokú skálán kifejezve ahol 5 a nagy javulás, míg 1 a jelentős romlás, ez 3.59 pont.

Kivetítve ezt a kérdést is a fehérvári válaszadók különböző csoportjaira azt láthatjuk, hogy a férfiak, a 30 év alattiak, az érettségizettek és az alacsony keresetűek az átlagosnál negatívabbra értékelték ezt a változást. Ezzel együtt a három pontos középérték alá nem került egyik csoportban sem az érték. Azt viszont fontos kiemelni, hogy akik civil szervezetek tagjai, azok az átlagosnál jobbra értékelték az elmúlt évek változásait.

A székesfehérvári civil szektor erősségét nagyban befolyásolja, hogy az önkormányzat mennyiben tekinti a nonprofit szektort partnernek. A civileket egy listába foglalták és arra voltak kíváncsiak, hogy a felsoroltakkal milyen mértékű az önkormányzati együttműködés.

A százfokú skálán mért adatok egy viszonylag szűk intervallumban mozogtak 61 és 72 pont között, ami azt mutatja, hogy az önkormányzat azért törekszik arra, hogy mindenkivel együttműködjön – legalábbis a lakosság véleménye szerint. Azért az elgondolkodtató, hogy a sor elején a pártok álltak, akiket a képviselők követtek, míg a civilek a középmezőnyben foglaltak helyet.

Mennyire törekszik az önkormányzat hogy együttműködjön...

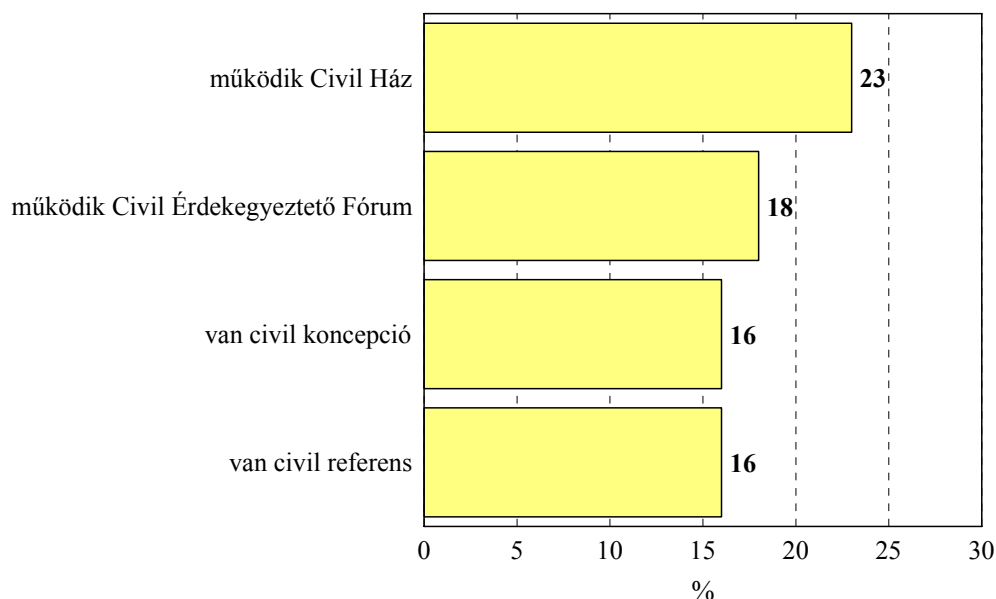


Mivel a válaszok egy viszonylag szűk intervallumba estek, lehetőség nyílt a lista hét elemének összevonására egyetlen indexben, ami az önkormányzat általános együttműködési hajlandóságát mutatja be. Ez százfokú skálára vetítve 66 pont, ami a fentiek átlagának felel meg. Ezzel az indexszel ki lehet mutatni a lakosság egyes csoportjai közti véleménykülönbséget. Az alábbi táblázatból az látszik, hogy az önkormányzat együttműködési készségét magasabbra értékelték az idősebbek, a nyugdíjasok és az egy fős háztartások (ez a három kategória természetesen szorosan összefügg). Ami viszont érdekesebb, hogy azok, akik tagjai valamilyen civil szervezetnek az átlagnál szignifikánsan alacsonyabbra értékelték ezt a készséget (59 pont).

Csoport	Az önkormányzat együttműködési törekvésének értékelése (százfokú skálán)
Férfiak	64
Nők	68
18-29 évesek	63
30-44 évesek	65
45-59 évesek	68
60 év feletti	70
max. 8 általánost végzettek	67
szakmával rendelkezők	65
Érettségizettek	65
Diplomások	66
1 fős háztartás	71
2 fős háztartás	64
3 fős háztartás	68
4 fős háztartás	64
5 vagy több fős háztartás	60
havi összkereset 50e Ft alatt	64
havi összkereset 50e-150e Ft	65
havi összkereset 150e Ft felett	67
max. 15 éve él a városban	59
15 évnél régebben él a városban	70
itt született a városban	64
Aktív	65
Nyugdíjas	70
Egyéb inaktív	62
Tagja valamilyen civil szervezetnek	59
Nem tagja civil szervezetnek	67
Főátlag	66

Az önkormányzat számos kezdeményezésben igyekszik valóban együttműködni a civil szektorral. Ezek közül négyet soroltak fel, arra keresve a választ, hogy mennyire közismertek. A legtöbben (a válaszadók egynegyede) a Civil Házzal tudták, hogy létezik, a másik három kezdeményezés a kérdezettek 16-18 százaléka előtt volt ismert.

Hallott-e arról, hogy Székesfehérváron...



Összevonva a négy elemet, jól látható, hogy a fehérváriak mely csoportjai tájékozottabbak az átlagnál jobban az önkormányzat civil kezdeményezéseivel kapcsolatban. Az index 0 és 4 között vehetett fel értéket, annak megfelelően, hogy hány kezdeményezést ismert valaki. Mivel a kérdezettek többsége egyet sem ismert, ezért a főátlag 0.73-ra jött ki. Egynél magasabb értéket csak két csoport körében mértek, az egyik a diplomások, akik minden tekintetben jobban informáltak az átlagnál, a másik pedig a civil szervezetekben tagságot vállalók, akik ennek a ténynek köszönhetően tudnak több kezdeményezésről, mint a kevésbé aktív társaik.

Az átlagnál kevésbé informáltak a 60 év felettek, a legfeljebb nyolc általánossal rendelkezők, a nyugdíjasok és az alacsony jövedelműek (ez a négy kategória megint összefügg).

Csoport	Tájékozottság a fehérvári civil struktúráról (0-4 átlag)
Férfiak	0.77
Nők	0.70
18-29 évesek	0.77
30-44 évesek	0.73
45-59 évesek	0.76
60 év felettek	0.59
max. 8 általánost végzettek	0.40

szakmával rendelkezők	0.54
Érettségizettek	0.84
Diplomások	1.12
1 fős háztartás	0.48
2 fős háztartás	0.84
3 fős háztartás	0.82
4 fős háztartás	0.64
5 vagy több fős háztartás	0.85
havi összkereset 50e Ft alatt	0.52
havi összkereset 50e-150e Ft	0.84
havi összkereset 150e Ft felett	0.86
max. 15 éve él a városban	0.82
15 évnél régebben él a városban	0.72
itt született a városban	0.70
Aktív	0.75
Nyugdíjas	0.55
egyéb inaktív	0.93
tagja valamilyen civil szervezetnek	1.33
nem tagja valamilyen civil szervezetnek	0.67
Főátlag	0.73

Mit gondol, az alábbi problémák megoldásában az állami intézményeknek, az önkormányzatnak, a civil szervezeteknek, a cégeknek vagy családoknak kell a legnagyobb szerepet vállalnia?

	állami intézmények	önkor- mányzat	civilek	cégek	csalá- dok	nem tudja
lakás gondok	55	35	-	-	8	2
droghelyzet	42	12	8	-	35	3
dohányzás	19	8	8	1	60	4
bűnözés	66	12	1	-	18	2
munkanélküliség	66	28	-	5	-	1
továbbtanulás	67	16	1	-	15	1
egészségügyi ellátás	79	18	1	-	-	2
hajléktalanok	45	45	8	-	1	1
környezetvédelem	53	33	7	4	1	2
szegénység	79	15	2	2	1	1
fogyatékos emberek problémái	61	19	14	1	3	2
idősek helyzete	66	20	5	-	7	2

százalékos megoszlás

Kérdés természetesen, hogy a különböző társadalmi problémák megoldásában a lakosság kinek a szerepét látná elsődlegesnek. A kérdőívben 12 probléma volt felsorolva, és a válaszadóknak meg kellett jelölni, hogy az állam, az önkormányzat, a civilek, a cégek vagy a

családok szerepe lenne az elsődleges a megoldásukban (csak egy választ lehetett megjelölni).

Nem meglepő módon az összes probléma esetén a megoldást elsősorban az államtól várják a fehérváriak. Az egyedüli kivétel a dohányzás, amely elsősorban a családok ügyének tűnik és a hajléktalanok ügye, ahol „holtverseny” alakult ki az állam és az önkormányzat között. A megoldandó feladatok nagy többségében az állam után az önkormányzaté a felelősség, leszámítva a már említett dohányzást, továbbá a drogfogyasztást és a bűnözést (ez utóbbinál meglepő a családok előtérbe helyezése az önkormányzattal szemben). A civil szervezetek ott kapták a legtöbb (noha relatíve kevés) említést, ahol az állam és az önkormányzat szerepe csökkent. Érdekes, hogy a civil szervezetek ilyen szerepének megítélésakor nem volt szignifikáns különbség aszerint, hogy valaki tagja-e civil szervezetnek, vagy sem.

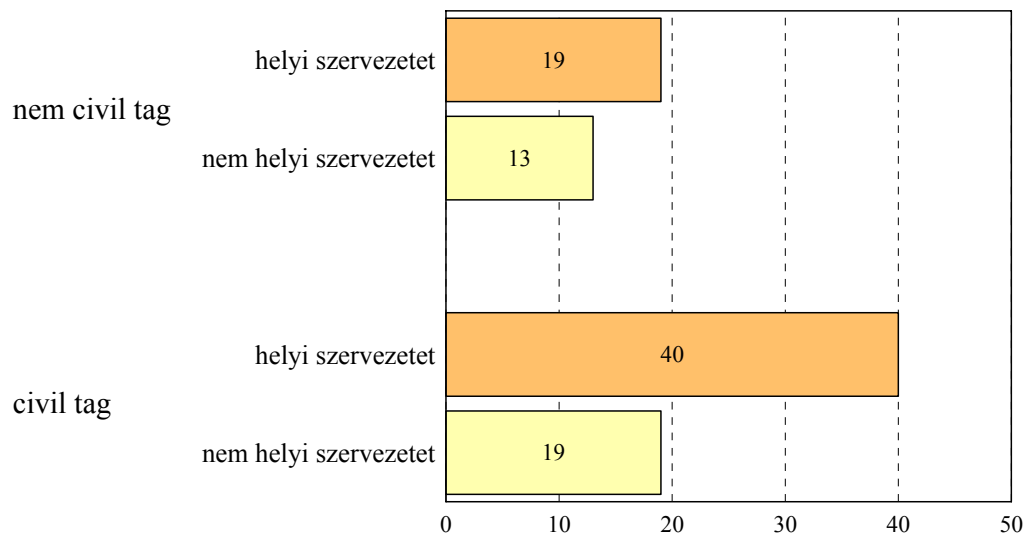
A civil szektorban való szerepvállalás nemcsak a tagsággal történhet közvetlen módon, hanem közvetetten is, azzal, hogy valaki támogatást nyújt nekik. Mi a lehetséges támogatások közül négyre kérdeztünk rá: önkéntes munka, készpénz, természetbeni adomány, SZJA 1 százaléka. Ezek közül leginkább az adó 1 százaléka volt az ami a legtöbb embert megmozgatta: helyi szervezetet a kérdezettek 14, nem helyit pedig 8 százaléka támogatta az adója egy százalékával.

A civil szervezetek támogatási formái (%)

	helyi civil szervezetet támogatott	nem helyi civil szervezetet támogatott
SZJA 1 százaléka	14	8
készpénz	5	5
természetbeni adomány	4	2
önkéntes munka	4	1

Összességében a kérdezettek közel egyötöde támogatott valamilyen helyi civil szervezetet, míg a nem helyi szervezeteknél ez az arány 13 százalék. Nem meglepő módon, akik tagjai valamilyen szervezetnek, azok esetén a támogatási hajlandóság jóval nagyobb, és ez a különbség elsősorban a helyi szervezeteknek adott támogatás tekintetében áll fent.

A civil szervezetek támogatása (%)



Az elemzés kimutatta, hogy a helyi és nem helyi szervezet között különbséget tesznek a támogatók. A korrelációs együttható 0.18^2 , ami szignifikáns ugyan, de jól mutatja, hogy a preferenciák hogyan oszlanak meg. Ha a két dimenziót kizárásos módszerrel egy táblázatban ábrázoljuk, akkor az derül ki, hogy a kérdezettek 27 százaléka támogatott valamilyen civil szervezetet valamilyen formában, többen támogatták a helyi szervezeteket, mint a nem helyieket, és végül 5 százalék támogatott egyaránt helyi és nem helyi szervezetet (ami azt is mutatja, hogy ez esetben legalább két támogatásról volt szó).

A civil szervezetek támogatás aránya (%)

	nem támogatott nem helyi civil szervezetet	támogatott nem helyi civil szervezetet
nem támogatott helyi civil szervezetet	73	8
támogatott helyi civil szervezetet	14	5

Összevonva a támogatási formákat és a célszervezeteket, vagyis alapul véve azt a 27 százalékot, aki legalább egyszer nyújtott valamilyen támogatást bármilyen civil szervezetnek, meg tudjuk mutatni a fehérvári válaszadói csoportok közti különbségeket.

² 0.01-es szignifikancia szint mellett.

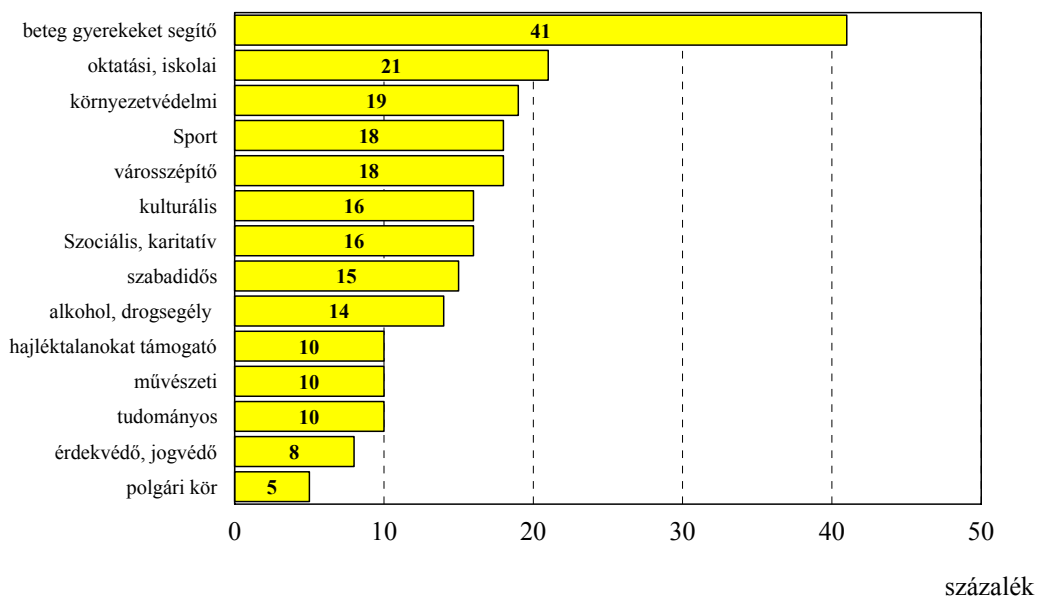
Csoport	A civil szervezeteket támogatók aránya (%)
férfiak	30
nők	24
18-29 évesek	25
30-44 évesek	33
45-59 évesek	29
60 év feletti	16
max. 8 általánost végzetek	14
szakmával rendelkezők	27
érettségizettek	27
diplomások	40
1 fős háztartás	21
2 fős háztartás	23
3 fős háztartás	34
4 fős háztartás	28
5 vagy több fős háztartás	32
havi összkereset 50e Ft alatt	11
havi összkereset 50e-150e Ft	28
havi összkereset 150e Ft felett	41
max. 15 éve él a városban	24
15 évnél régebben él a városban	27
itt született a városban	27
aktív	34
nyugdíjas	15
egyéb inaktív	22
tagja valamilyen civil szervezetnek	51
nem tagja valamilyen civil szervezetnek	24
Főátlag	27

A táblázatból látszik, hogy a férfiak aktívabbak voltak a támogatásban, mint nők. Az életkort nézve a 30-59 közötti korosztály tűnt aktívabbnak, mint a fiatalabbak, vagy az idősebbek (mely utóbbiaknak valószínűleg kevesebb a jövedelme, nem beszélve arról, hogy nagy részük nem adóalany). A támogatási hajlandóság együtt nőtt az iskolai végzettséggel, de megint csak a diplomásoknál kiugró, az érettségizettek újra az alacsonyabb végzettségűekhez álltak inkább közelebb. Jelentősen nőtt a támogatási hajlandóság a jövedelem emelkedésével, míg lényegében semmi különbséget nem okozott, hogy valaki mióta lakik a városban. Végül, mint láttuk, a civil szervezetek tagsága kétszer olyan adományozó, mint az a réteg, akik nem tagok.

A korábban említett támogatási lehetőségek közül az önkéntes munkáról részletesebben is meg akarták tudni, hogy pontosan milyen jellegű civil szervezetben vállalnának önkéntes munkát a kérdezettek. A felsorolt 13 lehetőségből a legtöbben a beteg

gyerekeket segítő önkéntes munkát jelölték meg – feltehetően ez indította meg legjobban a válaszadókat.

Milyen jellegű civil szervezet munkájában venne részt önkéntesként?



A fenti lehetőségek – mint a faktoranalízis után kiderült – három csoportra oszthatók, melyek elkülönültek a válaszokban. Az első a környezetvédelmi és városszépítő irány, aki a kettő közül bármelyikben vállalt volna önkéntes munkát, az a másikban is nagyobb arányban tenné ezt. A második csoport egyfajta szociális „gyűjtőcsoport”, amelyben a beteg gyerekek segítése, a hajléktalanok támogatása, illetve az alkohol- és drogsegély szerepelt. Érdekes, hogy az általános karitatív irány nem itt jelent meg a leginkább dominánsan. Ez a két csoport két világos irányultságot feltételez a válaszadóktól. A harmadik csoport az összes többi, ami csak első látásra tűnik egyfajta maradék-elnak, ha jobban megnézzük, akkor láthatjuk, hogy olyan irányokról van szó, amelyekben kevesebb az altruista vonás, esetleg több a várt haszon a résztvételtől vagy pedig lazább lekötöttséget/elhivatottságot igényel.

Összevonva a 13 kategóriát, azt mondhatjuk, hogy a kérdezettek csaknem kétharmada, 64 százaléka tudott mondani olyan területet, ahol esetleg vállalna valamilyen civil szervezetben önkéntes munkát. Ez első látásra igen nagy arány, de kijózanító adatként ott van az az 5 százalék, aki ténylegesen is vállalt már ilyet. (A potenciális önkéntesek aránya valahol a két szám között van, de valószínűleg közelebb az öthöz, mint a hatvannégyhez.)

Mindenesetre arra ez az arány is alkalmas, hogy megmutassuk a fehérvári felnőttek csoportjai közötti különbségeket.

Csoport	Önkéntes munka elől el nem zárkózók aránya (%)
férfiak	65
nők	63
18-29 évesek	80
30-44 évesek	67
45-59 évesek	55
60 év felettiek	32
max. 8 általánost végzettek	47
szakmával rendelkezők	67
érettségizettek	68
diplomások	69
1 fős háztartás	54
2 fős háztartás	53
3 fős háztartás	73
4 fős háztartás	73
5 vagy több fős háztartás	70
havi összkereset 50e Ft alatt	62
havi összkereset 50e-150e Ft	63
havi összkereset 150e Ft felett	73
max. 15 éve él a városban	75
15 évnél régebben él a városban	55
itt született a városban	69
aktív	71
nyugdíjas	39
egyéb inaktív	77
tagja valamilyen civil szervezetnek	69
nem tagja valamilyen civil szervezetnek	63
Főátlag	64

Mint a táblázatból látszik, az önkéntes munkára való hajlandóság az átlagosnál nagyobb volt a legalább valamilyen szakmával rendelkezők, a nagyobb családokban élők és a magasabb jövedelműek körében. Az életkorra együtt rohamosan csökkent ez az arány, míg némiképp meglepő, hogy a civil szervezetekben tagságot vállalók és a nem tagok közti különbség éppen hogy csak szignifikáns volt.

A civil blokk végén arra keresték a választ, hogy a helyi médiában mekkora szerepet kap a fehérvári civil szektor. Hét médiumot soroltak fel, melyek közt voltak a nyomtatott sajtó, az elektronikus sajtó és az Internet képviselői is.

Ön szerint a székesfehérvári civil szervezetekről, illetve azok rendezvényeiről, szolgáltatásairól szóló tudósításokból a helyi médiában túl sok, megfelelő vagy túl kevés van?

	túl sok	megfelelő	túl kevés	nem tudja
Fejér Megyei Hírlap	2	55	23	20
Fehérvári Polgár	3	56	16	25
Fehérvár TV	2	44	27	27
Fehérvár Rádió	3	38	22	37
Rádió 1	1	30	20	49
Vörösmarty Rádió	1	30	18	51
index.fehérvár	1	18	10	71

százalékos megoszlás

Általában az mondható el, hogy csak egy elenyésző kisebbség gondolta, hogy a médiában túl sok teret kapnak a civilek, a kérdezettek többsége szerint ez az arány minden médium tekintetében inkább megfelelő, semmint kevés. Az egyes médiumokról persze eltérő arányban tudtak véleményt nyilvánítani a kérdezettek, a Fejér Megyei Hírlapot például négyötödük tudta értékelni, míg az index fehérvári kiadását alig egyharmaduk. A legtöbb "kritika" e téren a Fehérvár TV-nek szólt, de itt is csak a kérdezettek bő egynegyede kevesellte a civil szerepvállalást, míg a leginkább elégedettek a Fehérvári Polgárral és a Fejér Megyei Hírlappal voltak a válaszadók – igaz ezt befolyásolta az adott médiumok ismertsége is.

3. A székesfehérvári civil szervezetek helyzete

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata 2001-ben elfogadta a városban működő civil szervezetekkel kapcsolatos koncepcióját. A koncepció kitér a civil szervezetekkel való együttműködés legfontosabb elveire, feladatára, az önkormányzat és a helyi civil szektor közötti együttműködés lehetőségére és szükségszerűségére valamint a továbblépést meghatározó tényezőkre. A végleges koncepció elfogadása előtt fontos volt, hogy pontos képpel rendelkezzen a város arról, hogy milyen helyzetben (technikai, humán erőforrás, anyagi stb.) is vannak a fehérvári társadalmi szervezetek, hogy ők maguk mit gondolnak az önkormányzattal való együttműködésről, a városi civil életről illetve hogyan gondolkodnak a tervezett koncepcióról. A koncepció végleges elfogadása előtt - 2001 tavaszán - lebonyolításra került egy empirikus kutatás a város civil szervezetei körében.

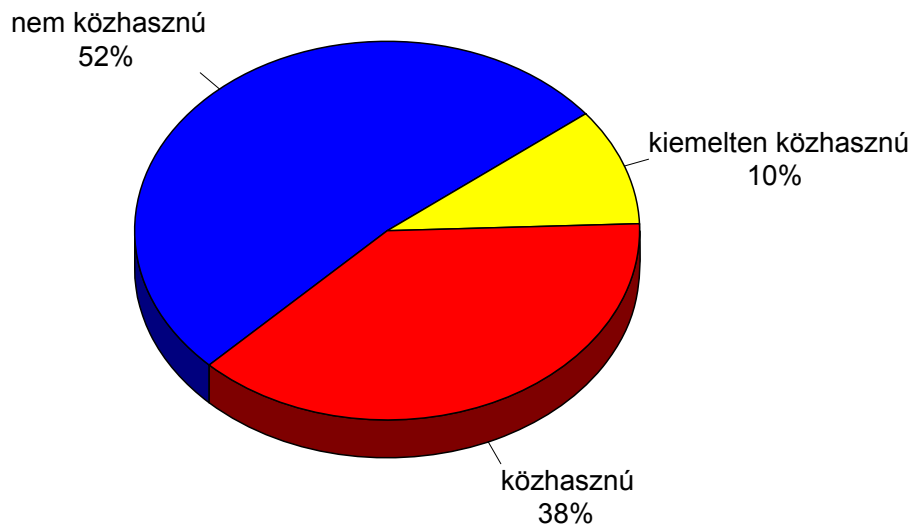
A koncepció elfogadása után, annak fogadtatásáról, a civil szervezetek aktuális technikai, gazdasági helyzetéről, az időközben megalakult Civil Érdekegyeztető Fórum munkájáról és a civileket segítő Civil Ház szolgáltatásairól 2001 őszén ismét készült egy reprezentatív szociológiai kutatás a civil szervezetek vezetői körében.

Ezek alapján a székesfehérvári civil szervezetek valamivel több, mint fele (51 százalék) a formáját tekintve helyi egyesület, egyharmaduk valamilyen alapítvány, négy százalékuk közalapítvány. Azon civilek aránya, melyek valamilyen országos társadalmi szervezet helyi csoportja, szatelit szervezete szintén négy százalék. A helyi vagy megyei szövetségek aránya is közel négy százalék, s egy szervezet közhasznú társaságként működik³. A többi szerveződés bíróságon nem bejegyzett kör, klub.

A közhasznúsági státuszt nézve - amely különböző kedvezményekre jogosítja a szervezetet, ugyanakkor bizonyos kötelezettségeket is előír - a vizsgált szervezetek 38 százaléka közhasznú, további egytizedük kiemelten közhasznú státuszban van. A szervezetek fele úgy nyilatkozott, hogy jogi státuszát tekintve nem közhasznú. A tavaszi kutatás során - amikor elsősorban az önkormányzat partnereit vizsgáltuk - valamivel több szervezet sorolta be magát valamelyik közhasznúsági kategóriába.

³ A városban működő civil szervezeti vezetők gyakran az alapvető szervezeti fogalmakkal sem voltak tisztában, pl. a közhasznú egyesületet többen közhasznú társaságnak akarták besorolni. Ezeket e tárgyi tévedéseket az ellenőrzés során javítottuk.

A szervezet közhasznúsági státusza

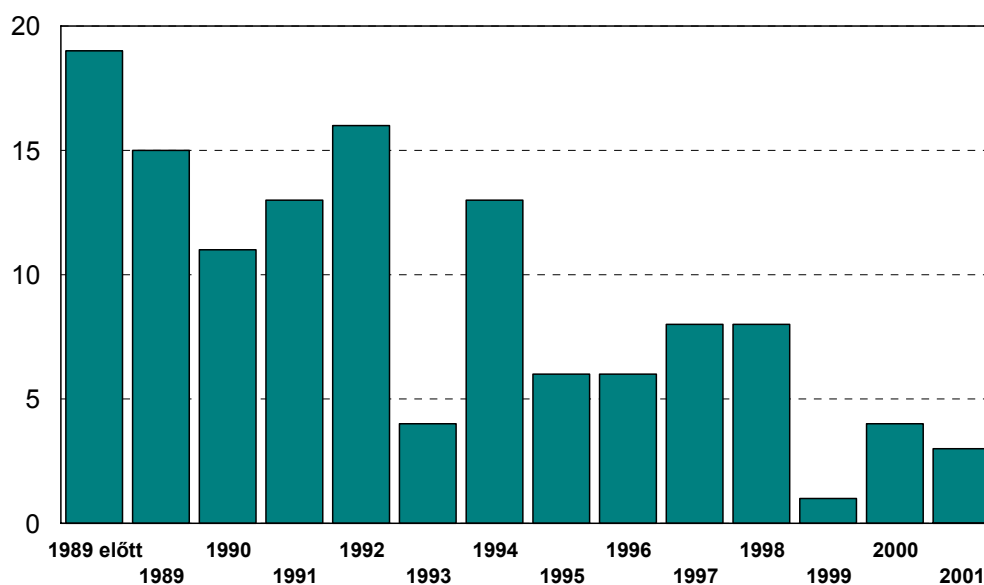


A közhasznúsági státusz és a szervezet formája közt mutatkozik bizonyos összefüggés. A közhasznúsági státuszt leginkább az alapítványok igényelték, míg az egyéb szervezetek közel háromnegyede semmilyen közhasznúsági státusszal nem kívánt élni. (Ebben nyilván az is benne van, hogy az informális klubok és körök nem is igényelhetik a közhasznúsági státuszt, hiszen nem rendelkeznek jogi személyiséggel.)

A városban működő civil szervezeteknek csak egynegyede korlátozza tevékenységét Székesfehérvárra vagy azon belül valamelyik városrészre. 12 százalékuk a városra és a környező településekre, 47 százalékuk a megye vagy a közép-dunántúli régió egészére is kiterjeszti működését, szolgáltatásait. Azon szervezetek, amelyek fehérvári bejegyzésűek, de földrajzilag az egész országra kiterjesztik működésüket 16 százalék. Jellemző, hogy az alapítványok körében nagyobb azon szervezetek aránya, amelyek nagyobb földrajzi egységet határoztak meg működési területként, míg az egyesület fele csak a városban vagy a város környékén tevékenykedik. Közhasznúság szerint a kiemelten közhasznú városi szervezetek túlnyomó többsége a város határain kívülre is szolgáltat.

A 126 elemzett szervezet közül 122 mondta meg pontosan, hogy mikor jegyezték be a bíróságon őket. Saját bevallásuk alapján 19 működött már 1989 előtt is. A szervezetek nagyobb része a kilencvenes évek első felében jött létre, a szervezetalapítási láz 1995-re alábbhagyott.

A vizsgált szervezetek alapítás éve szerinti megoszlása



Ami a szervezetek nyilvántartott tagjait illeti, itt meglepően magas számok jöttek ki. Az átlag 210 fő volt. Az átlag azonban elfedi azt a tény, hogy a vizsgált szervezetek több, mint fele, 62 százaléka 50 fő alatti létszámmal működik. 50 és 100 fő között a szervezetek 16, 100 és 200 fő között 10 százaléka működik. 500 fő feletti taglétszámmal pedig minden huszadik szervezet büszkélkedhet. Ezek az arányok nagyjából megegyeznek a tavaszi felmérésben kapott eredményekkel.

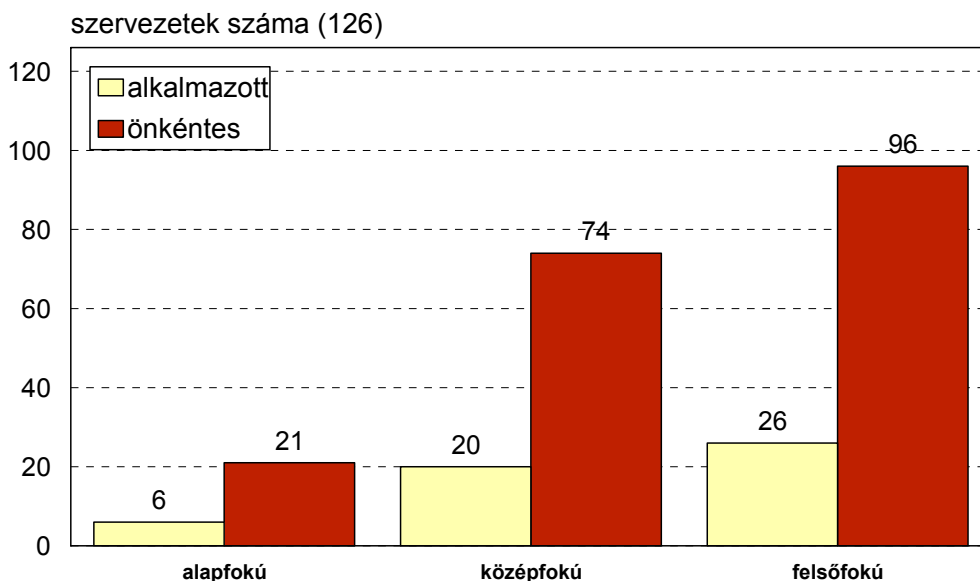
	nyilvántartott tagok szerinti megoszlás	aktív tagok szerinti megoszlás
10 fő alatti	29 %	49 %
10-25 fő	16 %	22 %
26-50 fő	17 %	17 %
50-100 fő	16 %	8 %
100-200 fő	10 %	2 %
200-500 fő	7 %	1 %
500-	5 %	1 %
összesen	100 %	100 %

Ha nem a regisztrált tagokat nézzük, hanem csak azokat, akik a jelenlegi tagok közül rendszeresen dolgoznak a szervezet céljainak az elérésén sokkal alacsonyabb számokat kapunk. A szervezetek felénél tíznél kevesebben dolgoznak a célok megvalósításán és ötvennél több aktív tagra mindössze a vizsgált szervezetek egytizede számíthat. Az egyesületeknél a nyilvántartott tagok 40 százaléka tekinthető aktívnak, a be nem jegyzett körök, klubok tagjainak 38 százaléka vesz részt a foglalkozásokon, míg az országos szervezetek helyi szatelit csoportjaiban 31 százalékos az “aktivitási arány”.

A humán erőforrásukról részletesen is kérdeztük a szervezeteket. Ez alapján az a meglehetősen lehangoló és a tavaszihoz hasonló kép tárult elénk, mely szerint a civil szervezetek háromnegyede továbbra sem képes semmilyen állandó alkalmazottat megfizetni. A 126 szervezetből alapfokú végzettséggel rendelkező alkalmazott mindössze 6 (4.7 százalék), középfokú 20 (15.8 százalék), míg felsőfokú végzettségű 26 (20.6 százalék) szervezetnél található.

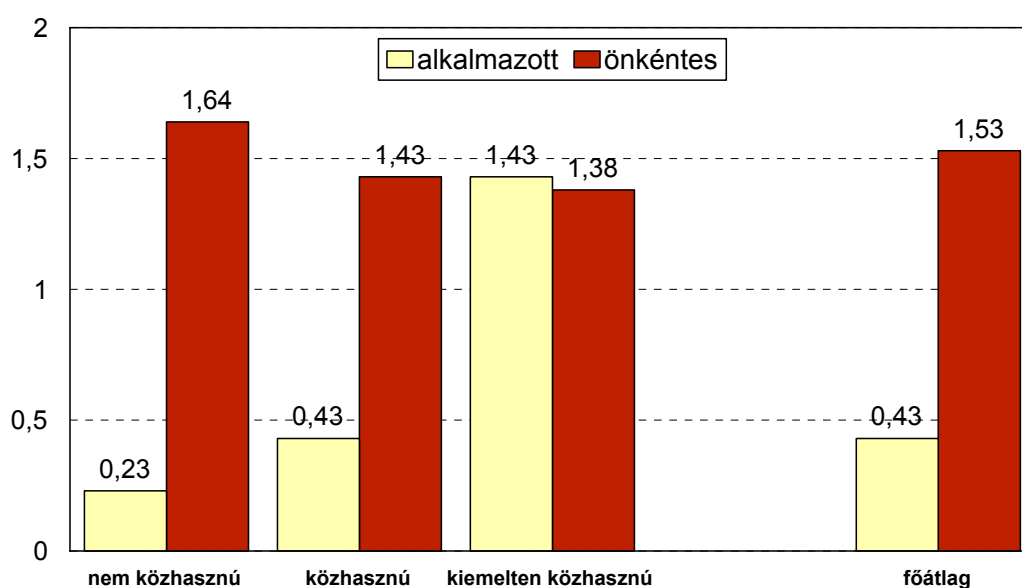
Az alkalmazottakról áttérve az önkéntesekre, valamivel jobb a helyzet. A szervezetek közül 21 számolt be alapfokú végzettségű önkéntesről, míg az ennél iskolázottabb segítők terén már jobb a kép, középfokú végzettségű önkéntes 75, míg felsőfokú végzettségű önkéntes 96 szervezetnél található, mely utóbbi már a szervezetek több, mint háromnegyedét jelenti.

A segítőikkel rendelkező szervezetek száma a segítők végzettsége szerint



Ha az önkéntes és alkalmazott segítőket összevontan kezeljük, tekintet nélkül a végzettségükre, akkor azt láthatjuk, hogy az alkalmazottak tekintetében a közhasznúsággal együtt nő a szám, míg az önkénteseknél éppen fordítva van, ezek inkább a nem közhasznú szervezeteknél találhatók meg. Az index 0 és 3 között lehet, 0, ha semmilyen végzettségű segítő nincs, és 3, ha mindhárom végzettségű van. Ez azt jelenti, hogy a kiemelten közhasznú szervezeteknél nagyobb valószínűséggel találunk különböző végzettségű munkatársakat.

Segítők az egyes szervezeteknél



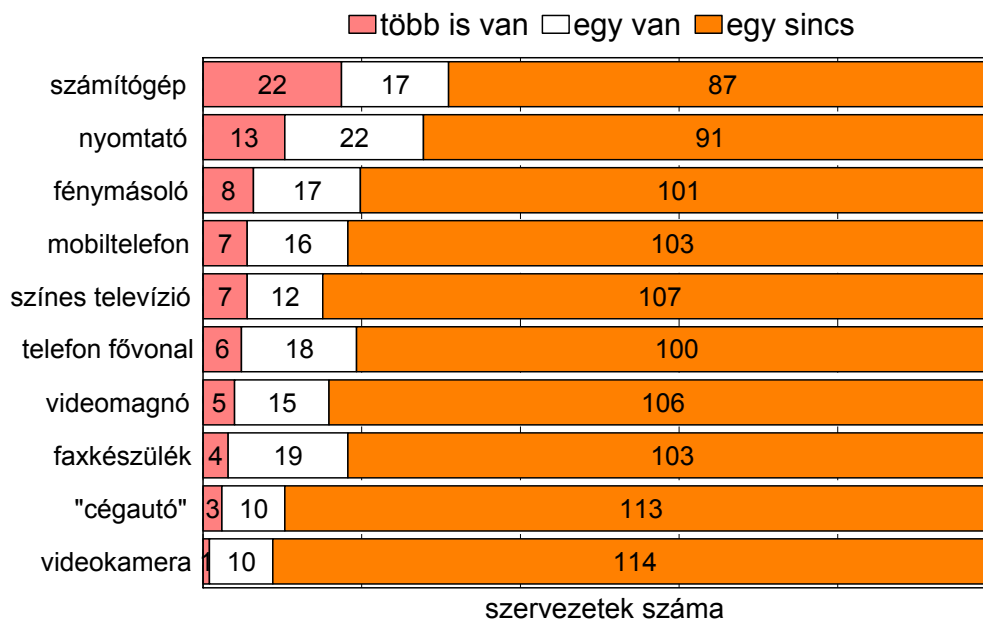
Ha azonban az iskolai végzettséget is beleszámoljuk, megkülönböztetve az egyes fokozatokat, és legmagasabbnak értékelve a legmagasabb iskolai végzettséget, látható, hogy az arányok eltolódnak a nem közhasznú szervezetek felé, az ő munkatársaik végzettsége magasabb - legalábbis az önkéntesek terén. Az alkalmazottakat tekintve továbbra is a kiemelten közhasznú szervezetek állnak a legjobban.

Összességében tekintve a civil szervezetek humán erőforrásait a 126 szervezetre 391 alkalmazott jut (ebből 53 alapfokú, 81 középfokú, 257 felsőfokú végzettségű), s 2197 önkéntesként dolgozó (ebből 267 alapfokú, 989 középfokú, 941 felsőfokú végzettségű).

	átlag létszám az összes vizsgált szervezetet nézve	átlag létszám a munkatárssal rendelkező szervezeteket nézve	a munkatárssal, segítővel nem rendelkező szervezetek aránya

alapfokú alkalmazott	0,4 fő	8,6 fő	95 %
középfokú alkalmazott	0,7 fő	3,9 fő	84 %
felsőfokú alkalmazott	2,0 fő	9,7 fő	79 %
alapfokú önkéntes	2,3 fő	13,4 fő	83 %
középfokú önkéntes	8,4 fő	13,2 fő	36 %
felsőfokú önkéntes	8,1 fő	9,7 fő	17 %

Technikai erőforrások

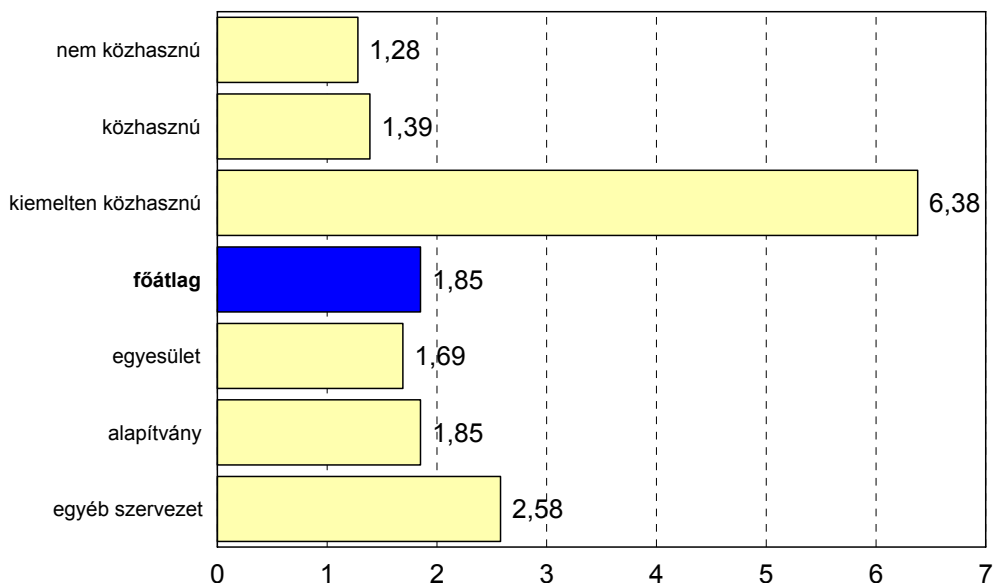


A technikai erőforrások tekintetében a tavaszi helyzethez hasonlóan most is elmondható, hogy komoly hiányosságok vannak, a szervezetek többségének tulajdonában az általunk felsorolt tízféle technikai eszköz közül egyetlen egy sincsen. A legkevesebb szervezet videokamerával rendelkezik (11 szervezet), míg a legtöbben – de még így is bőven a kisebbség, 39 szervezet – a számítógép segítségét vehetik igénybe a munkájukhoz.

Ha az egyes eszközökhöz való hozzáférést vizsgáljuk, és minden eszközt egyformának tekintünk – függetlenül a számuktól – akkor előállíthatunk egy mutatót, amely az eszközök elterjedtségét mutatja összességében. Ez az index 0 és 10 között lehet, annak függvényében, hogy hányféle eszközzel rendelkezik az adott szervezet (függetlenül attól, hogy az adott eszközből mennyi áll rendelkezésre). Ez a mutató a teljes mintát tekintve 1.85, vagyis a szervezetek átlagban kétféle eszközzel rendelkeznek. A szervezetek 55 százalékánál egyetlen eszköz sincsen, 13 százalékuk rendelkezik egyetlen eszközzel, a maradék 32 százalékánál van egynél több eszköz.

Ez az index eltérő lehet a különböző formájú civil szervezeteknél. A következő ábrából jól látható, hogy a kiemelten közhasznú szervezetek az átlagosnál több technikai eszközzel rendelkeznek (a valós különbség a minta alacsony elemszáma miatt azért nem ennyire drámai), míg a nem közhasznúak és az egyesületek birtokában van a legkevesebb.

Technikai eszköz-index



A következő táblázat az egyes eszközök elterjedtségét mutatja és az adott eszközzel nem rendelkező szervezetek százalékos arányával.

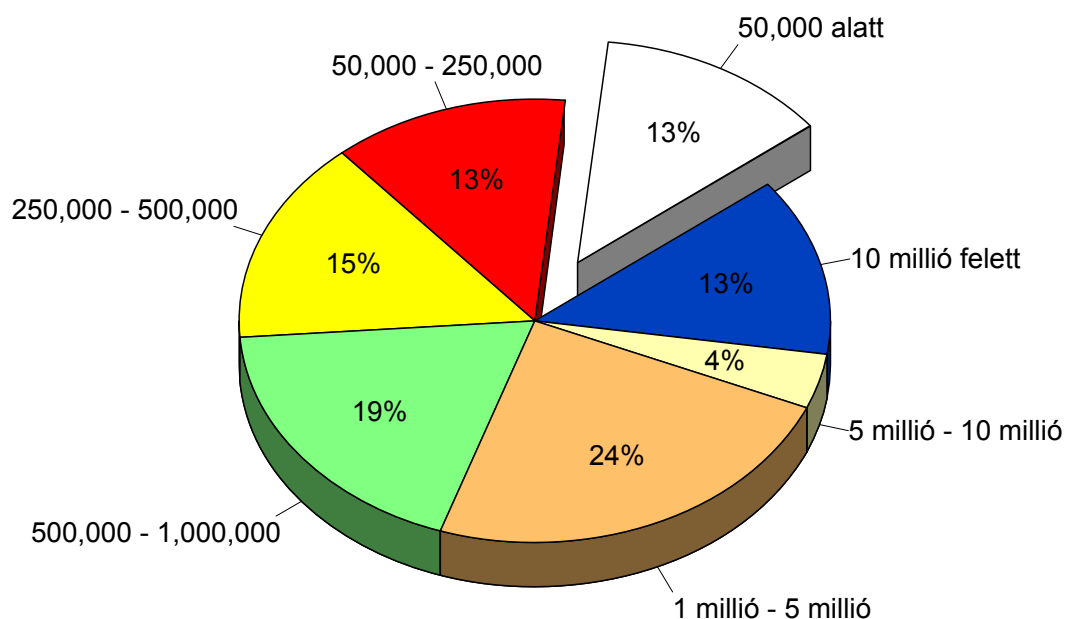
	átlag az összes vizsgált szervezet nézve	összesen a vizsgált szervezeteknél (db)	az eszközzel nem rendelkező szervezetek aránya
számítógép	0,9	106	69
nyomtató	0,5	58	73
telefon fővonal	0,4	44	79
fénymásoló	0,3	36	80
mobiltelefon	0,3	36	82
faxkészülék	0,2	29	82
színes televízió	0,2	32	85
videomagnó	0,2	29	84
cégautó	0,1	20	90
videokamera	0,1	14	91

Bár relatíve a számítógépek elterjedtsége a legnagyobb a technikai eszközök közül, ez még nem jár feltétlenül együtt az internet adta lehetőségek kihasználásával is. A vizsgált szervezeteknek kevesebb, mint fele használja az internetet több-kevesebb rendszerességgel, a naponta használók aránya mindössze 19 százalék. Ez nagyjából hasonló, mint tavasszal volt.

Azok a szervezetek, amelyek használják az internetet, legnagyobb részt saját vagy más szervezet előfizetését használják (37-37 százalék arányban). Magánszemélyek előfizetését mindössze minden ötödik szervezet használja.

A humán és a technikai erőforrások nagymértékben a szervezetek költségvetésének, anyagi lehetőségeinek a függvényei. A 2000. év költségvetését tekintve a vizsgált szervezetek több, mint fele egymillió forint alatti összeggel gazdálkodhatott, sőt, 13 százalékuk éves költségvetése az ötvenezer forintot sem érte el. Ez elgondolkodtató adat a hatékonyságukat illetően. Az viszont megállapítható, hogy a költségvetés nagysága a közhasznúsági státusszal együtt emelkedik. Míg a nem közhasznú szervezetek 78 százaléka maximum egymillió forinttal gazdálkodott (60 százalékuknál a félmilliót sem haladta meg), addig a közhasznú civil szervezetek fele lépte át az egymillió határt, a kiemelten közhasznú szervezet mindegyikének egymilliónál nagyon volt a költségvetése, 74 százalékuk több mint ötmillió forintból gazdálkodhatott 2000-ben.

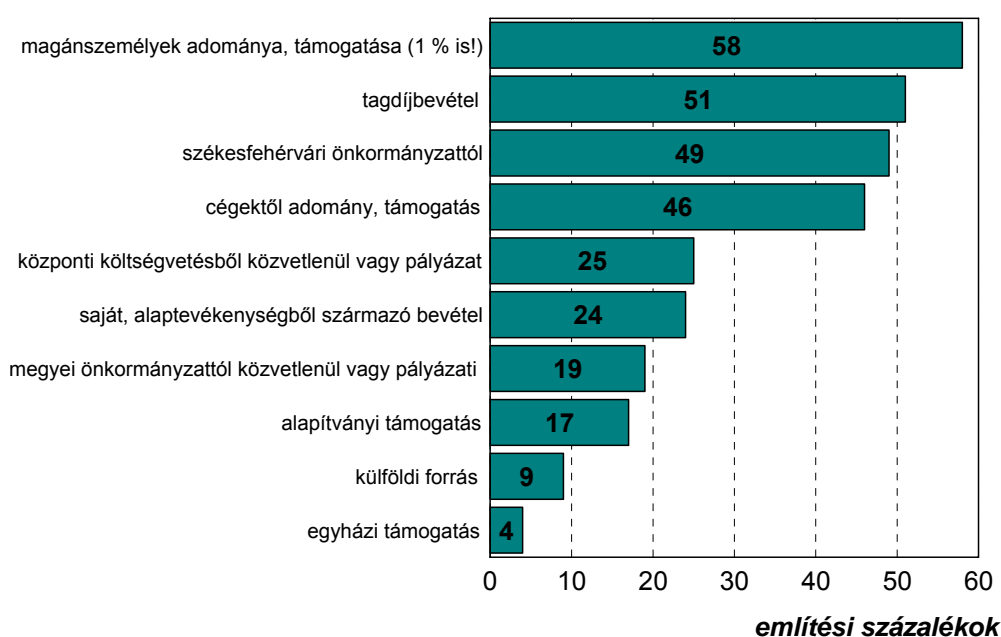
Mennyi volt a szervezet éves költségvetése 2000-ben? (Ft.)



Az sem érdektelen, hogy ezek a szervezetek az adott költségvetési bevételeiket milyen forrásokból biztosítják. Mi tíz különböző forrásra kérdeztünk rá, illetve külön kérdés foglalkozott a székesfehérvári önkormányzat támogatásával.

A civil szervezetek közül legtöbben a magánszemélyek támogatását említették, ez a kategória tartalmazza az egy százalékos felajánlásokat is. A kérdezettek nagyjából fele említette a tagdíjbevételt, a fehérvári önkormányzat támogatását és az egyéb gazdasági szereplőktől érkező támogatást. A szervezetek egynegyede részesül a központi költségvetés támogatásából, illetve ugyanennyien említették az alaptevékenységet, mint bevételi forrást.

A bevételek forrásai 2000-ben

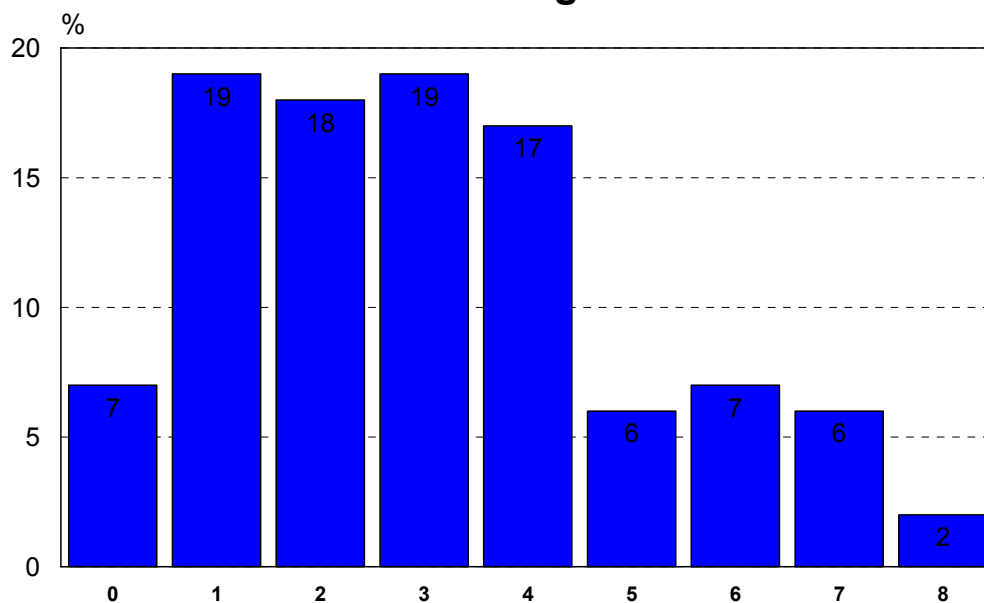


A több lábbon állás létfontosságú a civil szervezetek számára. Ezért is érdekes megvizsgálni a források számát és nemcsak a típusát. A kérdezett szervezetek 7 százaléka egyetlen forrásról sem számolt be, míg egyötödük csak egy forrásból kap pénzt a működéséhez.

a bevétel típusa	csak ebből a forrásból rendelkezik bevétellel (százalékos arány)	az adott bevétellel nem rendelkezők aránya
tagdíjbevétel	7	48
saját, alaptevékenységből származó bevétel	0	76
székesfehérvári önkormányzattól	2	51
megyei önkormányzattól	0	80
központi költségvetésből	1	75
cégektől adomány, támogatás	2	53
magánszemélyek támogatása (1 % is!)	5	42

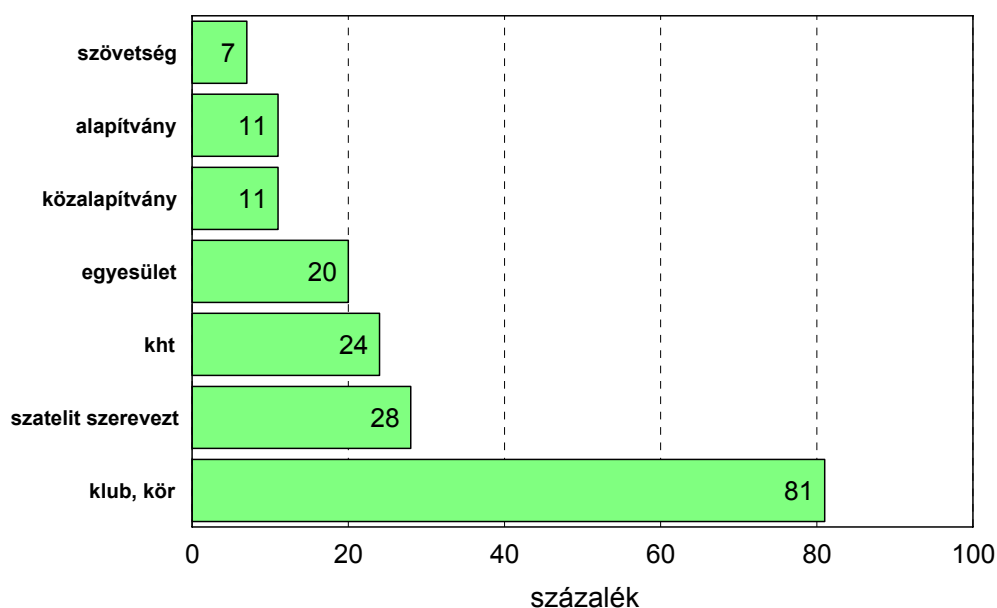
alapítványi támogatás	2	83
egyházi támogatás	0	96
külföldi forrás	0	91
egyéb forrás	2	66

A források száma a vizsgált szervezeteknél



Ha a források számának átlagát nézzük, akkor ez a teljes mintát tekintve kerekén három. Ez a szám a közhasznúsággal együtt nő (a kiemelten közhasznúaknál már 5.5), illetve az egyesületeknél magasabb, mint az alapítványoknál.

Az önkormányzati támogatás a szervezetek költségvetéséhez képest



Konkréten a fehérvári önkormányzat támogatását vizsgálva (amely a megkérdezett szervezetek felénél játszott több-kevesebb szerepet) azt mondhatjuk, hogy ez a támogatás 18.7 százalékát teszi ki a civilek bevételeinek. Ha azonban kivesszük azokat a civileket, amelyek egyáltalán nem kapnak támogatást az önkormányzattól, akkor ez a szám 38.9-re nő. Akiket tehát támogat az önkormányzat, azok bevételeinek átlagban kétötödét adja ez a pénz, míg a városi civil szektor bevételeinek egyötödét teszi ki.

Jellemző, hogy az önkormányzati támogatás a szövetségek éves költségvetésének 7 százalékát teszi ki. Az alapítványok, közalapítványok bevételeinek 11 százalékát adja az önkormányzat, az egyesületek forrásainak 30, az országos szervezetek helyi csoportjai forrásának 28 százaléka önkormányzati támogatás. A legnagyobb arányban a be nem jegyzett körök, klubok függenek az önkormányzati támogatástól, költségvetésük 81 százaléka innen érkezik.

Rákérdeztünk az egyes szervezetek munkakapcsolataira is. Ebből az derült ki, hogy a szervezetek több mint, egynegyedének, 29 százalékának még a városon belül sincs munkakapcsolata más szervezetekkel, míg 30 százalékuk külföldi partnerrel is kapcsolatban áll. Érdekes adat viszont, hogy a kapcsolati kör nem logikusan tágul, az országos (régión kívüli) kapcsolatok gyakorisága nagyobb a regionális és városi kapcsolatokénál is. Ezek az arányok megegyeznek a tavaszi adatfelvétel eredményeivel, városon kívüli, de régión belüli kapcsolattal 47, régión kívüli, országos kapcsolattal 54 százalékuk rendelkezik.

Nemcsak a civil szervezetek fejlettségének megítélésére kértünk válaszokat, hanem részletesen is megkérdeztük, hogy az egyes civil kérdésekben (szerződés, információ-áramlás, anyagi és technikai feltételek stb) látnak-e változást a vizsgált társadalmi szervezetek.

Ön szerint az alábbi területeken az utóbbi egy-két évben javult, nem változott, vagy romlott szervezetük helyzete?

	javult %	nem változott %	romlott %	nem tudom %
infrastrukturális helyzetük	25	64	8	3
humán erőforrásuk	18	76	4	2
anyagi helyzetük	28	53	19	0
önkormányzattal való kapcsolatuk	26	71	3	0
cégekkel való kapcsolatuk	12	80	7	1
civil szervezettel való kapcsolatuk	18	80	1	1
helyi médiával való kapcsolatuk	19	77	2	2

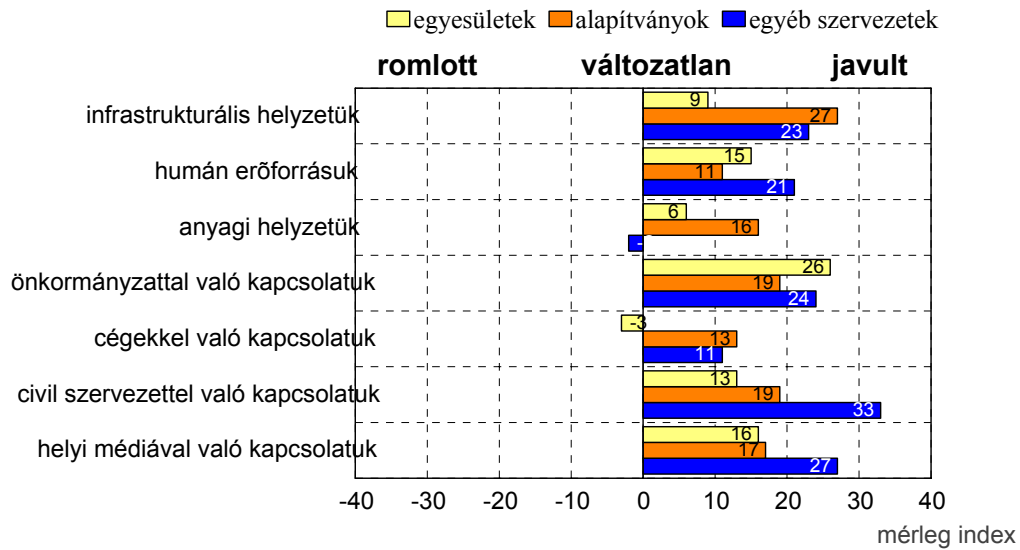
százalékos megoszlás

A fenti táblázatból kiolvasható, hogy a legtöbben az önkormányzattal való kapcsolattartás lehetőségében látnak javulást, de a többi területen is meghaladja a javulást érzékelők aránya a romló tendenciát észlelők arányát. Negatív változást a legtöbben (19 százalék) az anyagi helyzetükben látnak, de ugyanakkor 28 százalékuk úgy véli, bővültek a forrásaik. A cégekkel való kapcsolatuk 7 százalékuknak romlott és 80 százalékuknak változatlan, csakúgy, mint a más civil szervezetekkel való kapcsolattartásban.

Ha az adatokat mérleg-indexre vetítjük - kivéve az elemzés alól a bizonytalan válaszadókat - a legmagasabb index-pontszámot az önkormányzati kapcsolattartásban bekövetkezett változásra adták (+23 pont) a szervezetek, míg a legalacsonyabbat a cégekkel való kapcsolatukra (+9 pont) és az anyagi helyzetükre (+4 pont).

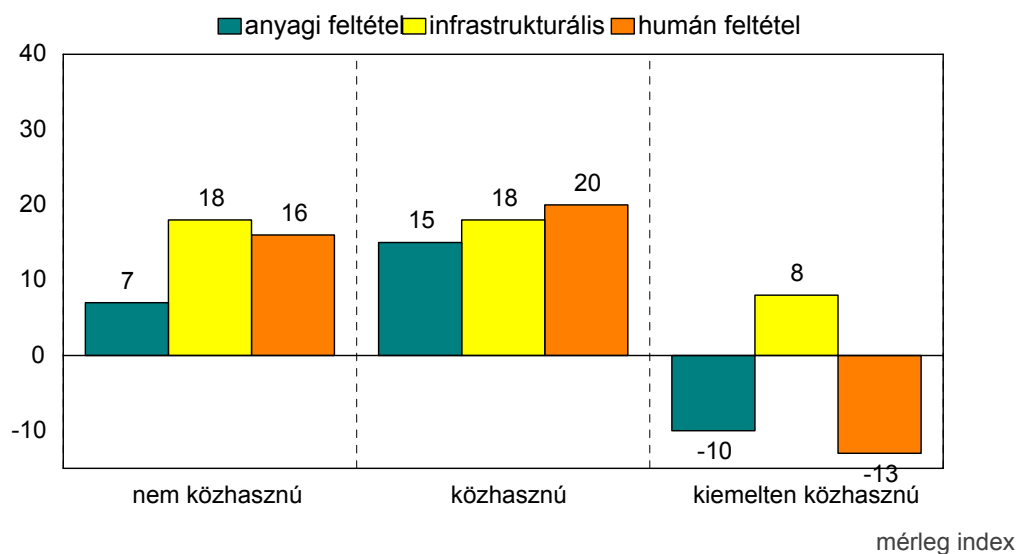
Szervezeti típusonként nézve a válaszokat az infrastrukturális helyzetük az alapítványoknak javult leginkább az utóbbi években, míg az egyesületeknek a legkevésbé. Ezzel szemben a humán erőforrásuk az egyéb szervezeteknek javult leginkább, az alapítványoknak legkevésbé. Az anyagi helyzetük az egyéb szervezeteknek határozottan romlott.

Hogyan változott a helyzetük az utóbbi egy-két évben



A civil szervezetek anyagi és technikai helyzetének megítélését érdemes megnézni közhasznúsági státusz szerint. Ez alapján kiderült, hogy míg a nem közhasznú szervezetek a technikai és humán feltételeinek változását +16, +18 pontra, a közhasznú szervezetek pedig +18 és +20 pontra értékelték, addig a kiemelten közhasznú szervezetek az infrastrukturális helyzetük változását csak +8 pontra értékelték (stagnálás), az anyagi helyzetüket illetve a humán erőforrásuk helyzetét pedig inkább romlás jellemzi.

A civil szervezetek anyagi, humán és infratrukturális helyzetének ala a városban az utóbbi két évben a válaszoló szervezet közhasznúság:



Az egyes területeken bekövetkezett változásokat megnéztük a szervezetek anyagi kondíciónak fényében is, mert feltételezhető volt, hogy a szervezet pénzügyi helyzete befolyásolja a véleményeket. Az empirikus adatok visszaigazolták ezt a hipotézist. Azok a szervezetek, akiknek a 2000. évi költségvetése nem érte el a félmillió forintot, a felsoroltakból hat területen stagnálást, egy területen negatív változást érzékeltek. Ezzel szemben az 1-5 millió közötti költségvetésű szervezetek a lehetséges hétből háromnál, az ötmillió forint feletti pénzből gazdálkodók pedig öt itemnél adtak +20 pontnál magasabb értéket.

Ha az egyes szervezetek típusaként tekintjük a civil ügyekről kiállított “bizonyítványt”, az egyesületek és az alapítványok 4-4 területen adtak hármast alatti osztályzatot, a szövetségek, klubok, szatelit szervezetek pedig csak három területen.

Hogyan értékelné az egyes civil ügyek mostani helyzetét a városban?

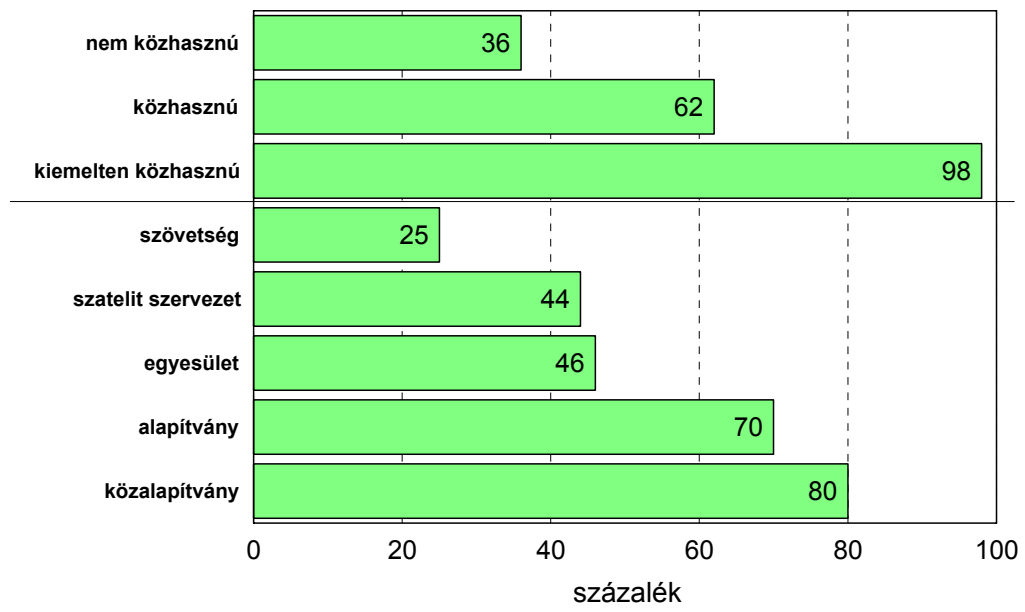
(iskola osztályzatokkal, 1-5 között)

	átlag	egyesület	alapítvány	egyéb
infrastrukturális helyzetük	2.87	2.74	3.20	2.40
humán erőforrásuk	3.79	3.60	4.00	3.94
anyagi helyzetük	2.62	2.51	2.72	2.77
önkormányzattal való kapcsolatuk	3.49	3.59	3.27	3.68
cégekkel való kapcsolatuk	2.40	2.32	2.48	2.49
civil szervezettel való kapcsolatuk	2.69	2.83	2.37	3.02
helyi médiával való kapcsolatuk	3.21	3.29	2.90	3.69

1-5 közötti átlagpontszám

A városi civil szervezetek kétharmada alkalmas arra, hogy fogadjon 1 százalékos SZJA felajánlást, 53 százalékuk kapott is már állampolgároktól ezúton támogatást. 11 százalékuk alkalmas ugyan, de még nem kapott 1 százalékos felajánlást, s 5 százalékuk csak ettől az évtől fogadhat majd.

SZJA 1 százalékos felajánlást kapott szervezetek aránya



4. Civil pályázatok

A működéshez szükséges információkat, illetve a civil élettel kapcsolatos híreket eseményeket a civil szektor is elsősorban a médián keresztül szerzi be, de fontos szerepet játszanak a helyi intézmények (Civil ház, civil referens), információs kiadványok valamint a szervezetek közötti informális, a személyes kapcsolatok is.

információs források	említések száma
médián keresztül	30
Civil ház	13
internet	12
országos szervezettől, szövetségtől	8
személyes kapcsolatokon keresztül	8
intézményektől	6
Fehérvári polgár	5
civil referenstől	4
kiadványokból, információs újságok	6
Pályázati figyelőből	4
civil szervezetektől közvetlenül	3
szóbeszéd	3
jogszabályok, közlöny	3
konferenciák, értekezletek	3
ISM-RISZI	2
Civil a pályán	2

A civil szféra működése elképzelhetetlen a pályázatok, pályázati támogatások nélkül. Mint az ábra is mutatja, a székesfehérvári civil szervezetek elsősorban a hagyományos civil orgánumból, a Pályázatfigyelő és a Sansz hasábjairól értesülnek a pályázati kiírásokról. Közel egyötödük tartja az internetet elsődleges forrásnak, míg a Civil Házat a megkérdezett szervezetek 7 százaléka említette.

A megkérdezett szervezetek 37 százaléka egyetlen pályázatot sem adott be az elmúlt évben és háromnál több pályázattal mindössze a szervezetek egynegyede próbálkozott. Ha megvizsgáljuk a beadott pályázatok támogatási arányát, akkor ez a teljes mintára 53.7 százalék, vagyis a pályázatok valamivel több, mint fele bizonyult sikeresnek. Ez az arány nem tér el a pályázó közhasznúsági besorolása mentén, ugyanakkor a szervezeti forma szerint elmondható, hogy az alapítványok bizonyultak a legkevésbé sikeres pályázónak.

Ha a pályázati sikerességet annak mentén vizsgáljuk, hogy ki mennyi pályázatot nyújtott be, akkor érdekes módon nem lineáris összefüggést láthatunk, vagyis a sikeresség nem nő egyértelműen a beadott pályázatok számával. Akik csak egy pályázatot adtak be, azok közül minden ötödik számol be sikerről. Akik kettőt, ott legtöbbször az egyik sikeres volt, és ez az arány – kisebb ingadozásokkal – megmaradt a több pályázatot beadóknál is, nagy általánosságban elmondható, hogy akik gyakran adnak be pályázatot, azok nagyjából ötven százalékos sikerről számoltak be.

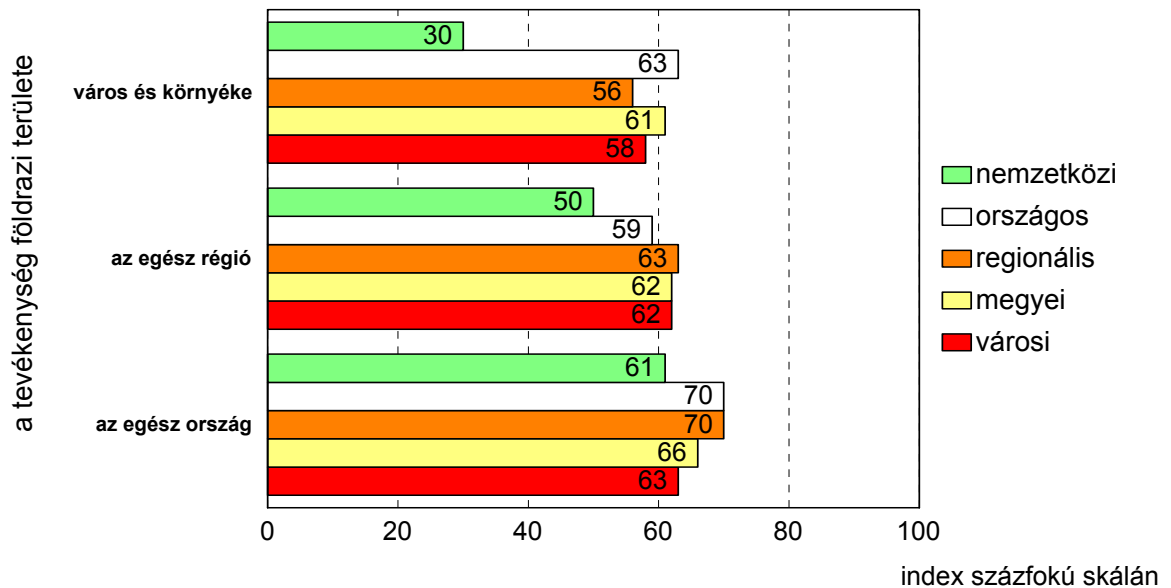
Ön szerint a pályázatok pozitív elbírálásánál mennyire érvényesülnek az ismeretségi, baráti, üzleti kapcsolatok?

	meghatározóak	vannak ilyenek, de nem ezek a döntők	nincsenek ilyenek	nem tudja
nemzetközi pályázatok elbírálásánál	13	21	19	47
országos, kormányzati pályázatoknál	33	30	13	24
regionális pályázatok elbírálásánál	26	34	10	30
megyei pályázatok elbírálásánál	28	32	11	29
városi pályázatok elbírálásánál	25	43	9	23

százalékos megoszlás

A pályázati sikerességgel kapcsolatban fontos kérdés, hogy a civil szervezetek mennyire tartják objektívnek a pályázati pénzek elbírálást, illetve mit gondolnak a rokoni, baráti, üzleti kapcsolatok érvényesüléséről az egyes fórumokhoz benyújtott pályázatokkal kapcsolatban. A nemzetközi pályázatokról - tapasztalatok hiányában - a szervezetek fele nem tudott nyilatkozni, egyharmaduk szerint vannak korrupciós ügyek ezen a szinten is, bár nem döntöek. A hazai pályázatokról a szervezetek 23-30 százaléka nem formált véleményt. Az országos, kormányzati pályázatokról fogalmazták meg a legkritikusabb véleményt a civilek, egyharmaduk szerint ezeknél a pályázatoknál meghatározóak az ismeretségi, üzleti kapcsolatok. A regionális, megyei pályázatoknál a megkérdezett civil vezetők 26-28 százaléka szerint döntöek, 32-34 százalékuk szerint vannak, de nem döntöek a korrupciós ügyek. A városi pályázatok elbírálásáról mondták a legalacsonyabb arányban, hogy meghatározóak lennének az ismeretségek, kapcsolatok, de az sem jellemző a megkérdezettek szerint a városi pályázatokra, hogy egyáltalán nem lennének ilyenek. A relatív többség szerint előfordulnak, de ezek nem döntöek.

A vélt korrupciós index az egyes pályázatoknál a szervezet földrajzi tevékenységi köre mentén



A pályázatok elbírálásáról szóló véleményeket 0-100 pontos skálára számoltuk át, ahol a 100 a maximális korrupciót, a 0 pedig az ismeretségi, baráti, üzleti kapcsolatok befolyásának hiányát jelzi. Ez alapján a megyei és az országos pályázatok korrupciós indexe 62 pont, a regionális pályázatoké 61, a városiaké 60, míg a nemzetközieké 43 pont.

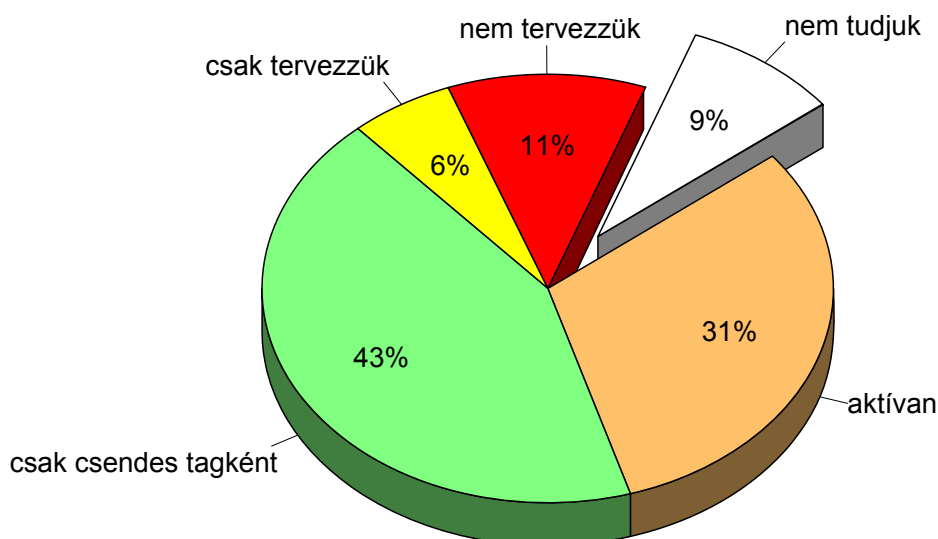
5. Civil Érdekegyeztető Fórum és a Civil Ház

Az önkormányzati kapcsolattartás egyik fontos eleme a Civil Érdekegyeztető Fórum. Ennek a szervezetnek a létrehozásával kapcsolatban a tavaszi kérdőíven is szerepeltek kérdések. Akkor a civilek ezt a lépést igen fontosnak (73 pont a százfokú skálán) tartották és ez a vélekedés együtt nőtt a közhasznúsági státusszal.

Az ősszel megkérdezett civil szervezetek 73 százaléka hallott arról, hogy tavasszal megalakult a városban a Civil Érdekegyeztető Fórum. A fórum fontosságát most még nagyobbnak tartják, ennek értéke 84 pont a százfokú skálán. Ennek a megítélésében nincs szignifikáns különbség az alapján, hogy mi a szervezet közhasznúsági besorolása vagy típusa, ezt mindenki fontosnak tartja.

Annak ellenére, hogy a fórum fontosságát gyakorlatilag senki sem vitatja, mindössze a kérdezett szervezetek egyharmada vesz részt (saját állítása szerint) aktívan, a többség inkább csendes szemlélője az eseményeknek. Az is árulkodó adat, hogy kilenc százalékuk azt sem tudta, hogy részt vesznek-e a Fórum munkájában, s egytizedük egyértelműen elutasító a fórummal szemben.

Részt vesznek a Civil Érdekegyeztető Fórum munkájában?



Arról is feltettünk néhány kérdést, hogy mi szükséges ahhoz, hogy ez a fórum legitim

legyen. A kapott válaszok alapján jól látható, hogy a legitimáció elsődleges feltétele, hogy érdemi munkát végezzen és tényleges szervezetek alkossák. A kérdezett szervezetek emellett nagyon fontosnak tartották, hogy legyen érvényes alapszabálya, önkéntes legyen a részvétel benne és az önkormányzat elfogadja partnernek. Az, hogy legyen önálló jogi személy (egyesület vagy szövetség), illetve, hogy a városban működő civil szervezetek többsége a tagja legyen csak közepesen fontos, míg hogy a szervezetet az önkormányzat hozza létre egyáltalán nem szükséges feltétele a legitimációnak.

Az alábbiak közül mi szükséges ahhoz, hogy legitim legyen
a Civil Érdekegyeztető Fórum?

	szükséges a legitimációhoz	nem szükséges a legitimációhoz	nem tudja
végezzen érdemi munkát	95	2	3
ténylegesen működő szervezetek alkossák	93	4	3
legyen érvényes alapszabálya	91	4	5
az önkormányzat elfogadja partnernek	91	6	3
önkéntes legyen a részvétel benne	90	5	5
alulról szerveződő legyen	81	13	6
a működési feltételeket biztosítsa az önkormányzat	71	24	5
legyen önálló jogi személy (egyesület vagy szövetség)	63	26	11
a városban működő civil szervezetek többsége a tagja legyen	62	31	7
az önkormányzat hozza létre	16	80	4

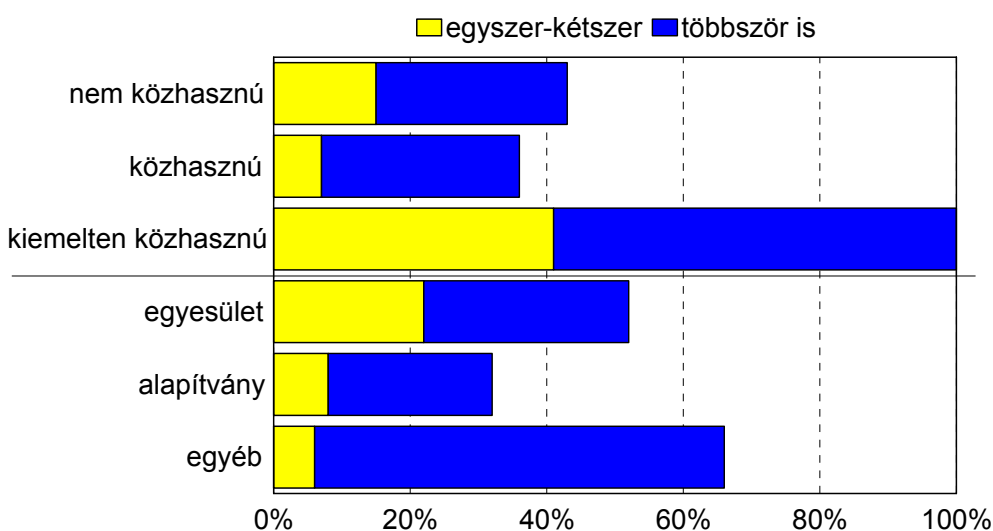
százalékos arányok

A tavaszi kutatás során kiderült, hogy a civil szervezetek egyik legfontosabb szövetségesüknek a városban működő Civil Házat tartják. Az intézmény szolgáltatásaival való általános elégedettség alapvetően pozitív értékelést kapott, bár az 58 pontos indexérték bizonytalanságot is tükröz. Ezzel együtt a kritikus hangok kisebbségbe szorultak, elégedetlenséget csupán a válaszadók egyötöde fogalmazott meg. A válaszok ráadásul nagyon egyöntetűek voltak, nem volt olyan csoport, akinek véleménye az átlagtól eltért volna.

Az őszi adatfelvétel során tovább finomítottuk a kérdést, részleteiben is vizsgáltuk a Civil Ház szolgáltatásaival való elégedettséget. A városban működő szervezetek közel fele

(46 százaléka) kapcsolatba került eddigi működése során a fehérvári Civil Házzal. A szervezetek 15 százaléka egyszer-kétszer, 31 százaléka több alkalommal is járt a Civil Házban, vagy került velük kapcsolatba.

Kapcsolatba került már a Civil Házzal?



A főbb háttér változók mentén vizsgálva a kérdést több szignifikáns eltérés mérhető. Megállapítható, hogy a Civil Ház szolgáltatásainak igénybevétele függ a közhasznúságtól, a szervezet típusától, gazdasági helyzetétől és földrajzi működési területétől. A kiemelten közhasznú szervezetek gyakorlatilag mindegyikének volt már dolga a Civil Házzal. szervezeti forma szerint a legtöbben a szövetségek, szatelit szervezet közül kerültek kapcsolatba az intézménnyel, leggyakrabban is ők keresik fel, míg az alapítványoknak csupán harmada veszi igénybe a Civil Ház szolgáltatásait.

Földrajzi működési terület szerint azok a fehérvári civil szervezetek, amelyek csak a városban, illetve a környező településeken működnek 30 százalékban veszik igénybe a Civil Házat, azok aki a tágabb régiót jelölték meg működési területnek 57 százalékban teszik ugyanezt, míg a Civil Házzal a legaktívabb kapcsolatuk a városban bejegyzett, de országos hatókörben működő nonprofit szervezeteknek van, 35 százalékuk egyszer-kétszer, 27 százalékuk többször is kapcsolatba került velük. A Civil Ház szolgáltatásit igénybevevő szervezetek gazdasági helyzete stabilabb, éves bevétele sokkal magasabb, mint a városi átlag, míg a városban a szervezetek 13 százaléka rendelkezik 10 milliónál több bevétellel, addig a

Civil Ház szolgáltatásait igénybevevő szervezetek 23 százaléka tudhat 10 milliónál nagyobb költségvetést magáénak.

Arra a kérdésre, hogy milyen jellegű szolgáltatásokat várnának a helyi civil szervezetek az irodától a szervezetek 16 százaléka nem tudott válaszolni, további 22 százalékuk pedig úgy nyilatkozott, hogy semmit sem vár. Az érdemi választ adók közül a legtöbben a rendszeres tájékoztatást, információs csatornák működtetését, esetenként helyiség biztosítását, valamint a jogi tanácsadást és a képzések, tréningek szervezését várják el a Civil Háztól.

	említések száma
rendszeres tájékoztatás	12
helyiség biztosítás	9
tájékoztatás jogi kérdésekben	8
továbbképzések, tréningek	6
civilek koordinálása	5
internet biztosítása	5
működési háttér biztosítása	4
pályázatfigyelés	3
program szervezés	3
szakmai segítség	2
pályázati források biztosítása	2
reklámtevékenység	1
konfliktusok kezelése	1
adminisztrációs keret	1
kezelhető adatbázis	1

Mennyire jellemzőek az Civil Ház szolgáltatásaira, hogy...

	pontszám százfokú skálán	pozitív vélemény (%)	negatív vélemény (%)
mindig frissek az információk	79	74	0
tudható, hogy milyen fajta információhoz lehet hozzájutni, milyen szolgáltatásokat nyújtanak	76	79	11
egy témán belül is sok információ van	77	76	9
az információi pontosak és részletesek.	81	79	2

Arra kértük a szervezeteket, hogy négy állítás segítségével jellemezzék a Civil Ház információs szolgáltatásait. A válaszok alapján a legmagasabb egyetértés azzal a kijelentéssel volt, hogy az irodában mindig pontosak és részletesek az információk. A válaszolni tudó szervezetek 79 százaléka egyértelműen elégedett, 45 százalékuk nagyon. Az elégedettség százfokú skálán mérve 81 pont. A többi kijelentés megítélése is pozitív (76-79 pont). Ennél a kérdésnél azonban fontos hangsúlyozni, csak azoknak a választát vettük figyelembe, akik igénybe veszik a ház szolgáltatásait, s tudták is azt minősíteni. Így a ténylegesen értékelők a teljes minta kb. egyharmadát teszi csak ki.

A városban működő szervezetek egyharmada, 44 százaléka nyilatkozott úgy, hogy vettek már részt valamilyen nonprofit képzésben, egyharmaduknál több munkatárs/önkéntes is. A szervezeteknek felsoroltunk számos képzési témát és arra kértük őket, mondják meg, melyik tréningen vennének részt, ha valaki meghirdetné a városban. A válaszok alapján a legnagyobb igény az adományszerzési és a pályázatírási technikákat bemutató, gyakoroltató tréning iránt mutatkozik, a városi szervezetek 60-61 százaléka érdeklődik egy ilyen képzés iránt. A nonprofit szervezetekkel kapcsolatos jogi szabályozás, a könyvelési, gazdálkodási szabályokat ismertető képzés, illetve az internet és a webtervezés témakörét feldolgozó tréning 44-50 százalékukat érdekelné. A programszervezéssel foglalkozó képzés és a vezetőképzés, nonprofit menedzsment csak minden harmadik, a konfliktuskezelés pedig mindössze a szervezetek egynegyede számára érdekes téma.

6. Önkormányzati kapcsolatok

A civil szervezetek és az önkormányzat viszonyát és kapcsolatát több kérdéssel is körüljártuk a tavasszal. Feltettünk négy kijelentést a szervezetek képviselőinek, és megkérdeztük, mennyire értenek ezekkel egyet. A bizonytalanok száma itt elhanyagolható volt, és a kijelentésekkel kapcsolatban nagyfokú egyetértés volt tapasztalható.

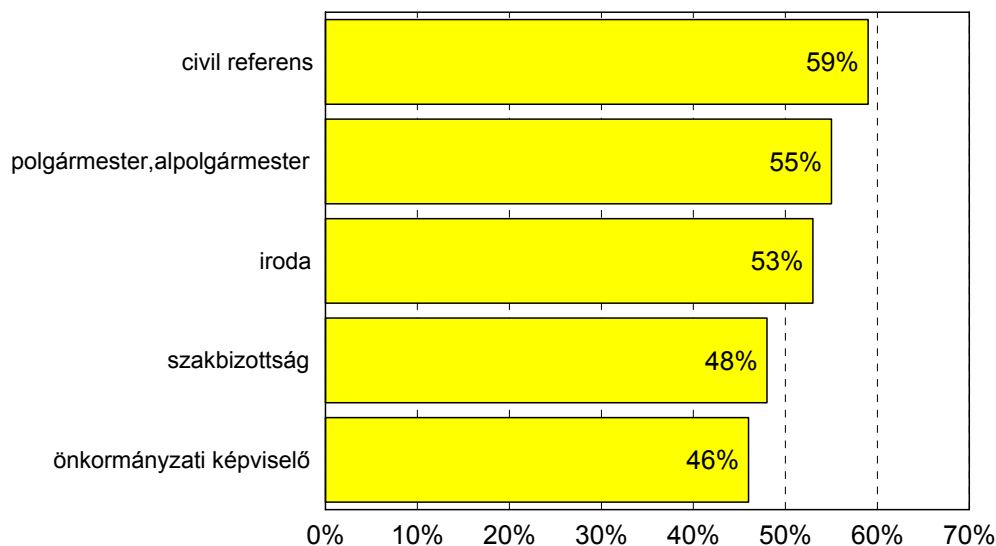
	az egyetértés mértéke százfokú skálán	a bizony- talanok aránya (%)
Az önkormányzati feladatok végrehajtásában fontos szerepet kell szánni a civil szervezeteknek is	84	1
A civil szervezetek igénylik, hogy elmondhassák véleményüket az önkormányzatnak	82	3
Jelenleg a városvezetés jól ismeri a helyi civil szervezetek szándékait	69	4
A városban működő civil szervezetek jól ismerik az önkormányzat szándékait, terveit	64	2

Különösen a civil szervezetek szerepvállalásával kapcsolatos két kijelentés talált nagy támogatásra (80 pont feletti értékek), de az egyetértés a másik két kijelentésnél is magasnak mondható. A vélemények közti szignifikáns eltérést két kijelentésnél mértünk, az önkormányzat terveinek ismerete valamivel jellemzőbb az egyesületek képviselőire, és a közhasznúsági státusz „emelkedésével” is egyre nő (a nem közhasznú szervezeteknél 58, a kiemelten közhasznúaknál 81 pont az index). A közhasznúsági státusz hasonló véleménykülönbséget okozott a legnagyobb támogatást kapott kijelentés megítélésénél is, a kiemelten közhasznú szervezetek képviselői a civil szervezetek szerepvállalását is az átlagosnál fontosabbnak vélték.

Több kérdés is foglalkozott – részben egymást kontrollálva – az önkormányzat azon törekvésével, hogy a civilek véleményének megismerésére mennyi energiát fordít. A válaszadók szerint az elmúlt évekhez viszonyítva az önkormányzat nagyobb mértékben igyekszik megismerni a helyi civil szervezeteket, azok véleményét. Itt mindössze a válaszadók 8 százaléka gondolta ennek ellenkezőjét (vagyis a helyzet romlását), és egynegyedük szerint nem változott semmi az utóbbi évekhez képest. A százfokú skálán mért index 69 pont, ami elégedettséget takar.

Egy kérdéspár külön foglalkozott azzal, hogy az önkormányzatnál jelenleg mennyire ismerik a civilek igényeit, és a döntéshozatal során mennyire veszik figyelembe javaslataikat. A kérdéspár első fele tekintetében, ha csak kevéssel is, de a pozitív vélemények felé hajlott a többség, az értékelés itt 61 pont volt a százfokú skálán, viszonylag alacsony (5 százalékos) bizonytalanság mellett. A kérdéspár második felénél azonban a bizonytalanság már nagyobb volt, a kérdezettek 15 százaléka nem tudott erre válaszolni, és az igények, javaslatok figyelembevételének indexe is csak 55 pontos lett a százfokú skálán. Ez ugyan még mindig 50 pont felett, vagyis a pozitív tartományban van, de inkább a bizonytalansági zónában (40 és 60 pont között).

Az alábbiak közül az önkormányzaton belül kivel állnak kapcsolatban?



Ami az önkormányzati kapcsolatokat illeti, a megkérdezett szervezetek leggyakrabban a civil referenst említették, mint kapcsolatot. Az általunk felsorolt öt önkormányzati egység között nem volt nagyon nagy különbség, nagyjából mindegyiket a megkérdezett szervezetek fele említette. Összességében a civil szervezetek 18 százaléka mind az öt önkormányzati szintet megjelölte, míg 11 százalékuknak egyik szinttel sincs kapcsolata.

A szervezet típusa szerint az egyesületek közül a legtöbben (65 százalék) a polgármestert, alpolgármestert említette, az alapítványok a civil referenst és valamelyik irodát, az egyéb szervezetek pedig a civil referenst említették legmagasabb arányban. A közhasznúsági besorolás szerint jellemző, hogy a kiemelten közhasznú szervezetek 80

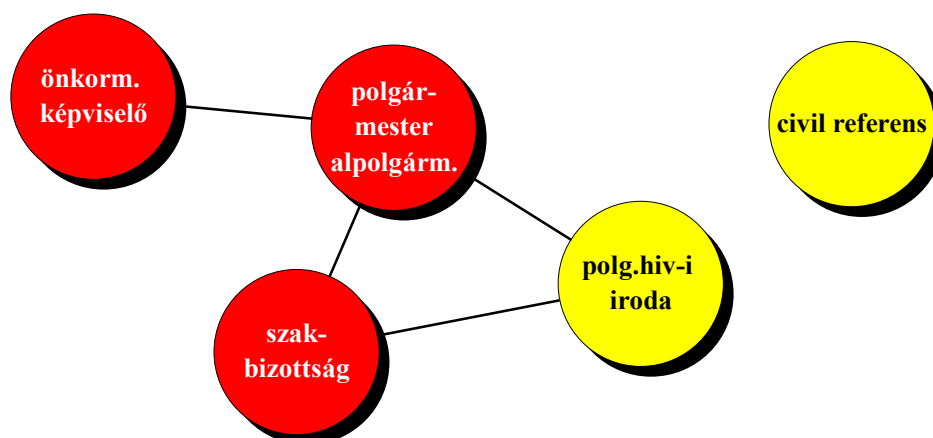
százaléka - az önkormányzati képviselőket leszámítva - valamennyi szinttel kapcsolatban vannak.

Az alábbiak közül az önkormányzaton belül kivel állnak kapcsolatban?

	egyesületek	alapítványok	egyéb szervezetek
a civil referenssel	59	56	67
a polgármesterrel, alpolgármesterrel	65	44	48
valamelyik irodával	53	52	56
valamelyik szakbizottsággal	55	41	38
önkormányzati képviselővel	52	44	29
	nem közhasznú	közhasznú	kiemelten közhasznú
a civil referenssel	57	55	84
a polgármesterrel, alpolgármesterrel	49	52	100
valamelyik irodával	45	56	80
valamelyik szakbizottsággal	41	44	88
önkormányzati képviselővel	40	51	64

százalékos arány

Az egyes döntéshozókkal és önkormányzati szakemberekkel való kapcsolattartás nem független egymástól. A korrelációs elemzésből kiderült, hogy azok a szervezetek, amelyek kapcsolatban vannak a polgármesterrel, alpolgármesterrel általában kapcsolatban állnak valamelyik önkormányzati szakbizottsággal, irodával is. Ugyanakkor a civil referenssel való kapcsolat független a politikai szintek említésétől, s míg a politikusokkal általában lobbicéllal állnak kapcsolatban a szervezetek, addig a civil referenssel szakmai okokból.



Gyakran beszélünk arról, hogy a továbbfejlődés útja a szektorok közötti együttműködés. Az együttműködés mértéke azonban eltérő lehet a különböző társadalmi

csoportok között. Arra kértük a válaszoló nonprofit szervezetek nevében nyilatkozókat, hogy mondják meg, véleményük szerint mennyire működnek együtt Székesfehérváron a különböző szerveződések a civil szektorral. A kapott válaszokat százfokú skálára számoltuk át.

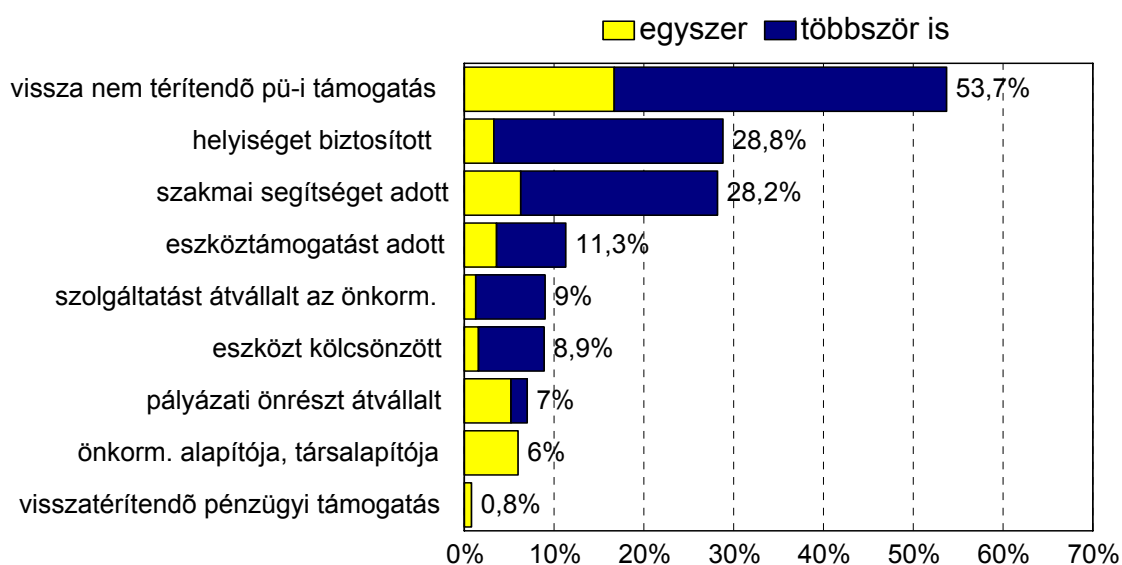
	Pontszám százfokú skálán	Az együttműködés szintje
önkormányzat és a civil szervezetek	64	magas
civil szervezetek és a lakosság	60	
civil szervezetek és a helyi média	58	közepes
civil szervezetek és a hatóságok	54	
azonos profilú civil szervezetek egymással	48	
civil szervezetek és a helyi vállalkozók	41	
civil szervezetek és az egyházak	38	alacsony
civil szervezetek és a multinacionális vállalatok	26	
eltérő profilú civil szervezetek egymással	25	

A fenti táblázatból kiolvasható, hogy a civil szervezetek és a lakosság valamint a civil szervezetek és az önkormányzat közötti együttműködés mértékét tekintik magasnak a városi civil szervezetek. A civilek és a helyi média, a civilek és a hatóságok valamint helyi vállalkozók közötti együttműködés mértéke közepes (41-58 pont), s a nonprofit szektor egyházakkal illetve a multinacionális vállalatokkal való együttműködése inkább alacsony szintű.

Az önkormányzat többféle módon támogathatja a városban működő civil szervezeteket. A leggyakoribb támogatási forma a vissza nem térítendő pénzügyi támogatás, a civil szervezetek fele az elmúlt két év során legalább egyszer kapott, de egyharmaduk egynél több alkalommal is jutott ilyen támogatáshoz. A civil szervezetek válaszai alapján helyiséget a szervezetek 28 százalékának biztosított alkalmanként vagy rendszeresen az önkormányzat, s szintén 28 százalékuknak nyújtott az önkormányzat szakmai segítséget. Egytizedük volt haszonélvezője annak, hogy az önkormányzat valamilyen szolgáltatást átvállalt tőlük (pl. postázás, másolás, szállítás), s szintén közel 11 százalékuk kapott eszköztámogatást is.

Mindent összevetve a szervezetek közel kétharmadának jutott valamilyen pénzügyi, természetbeni vagy szakmai támogatást az önkormányzat az elmúlt két év során, a civilek 40 százalékának legalább kétféle módon is (általában szakmai segítség és pénzügyi támogatás).

Az önkormányzati támogatás formája a civil szervezeteknél az elmúlt két évben



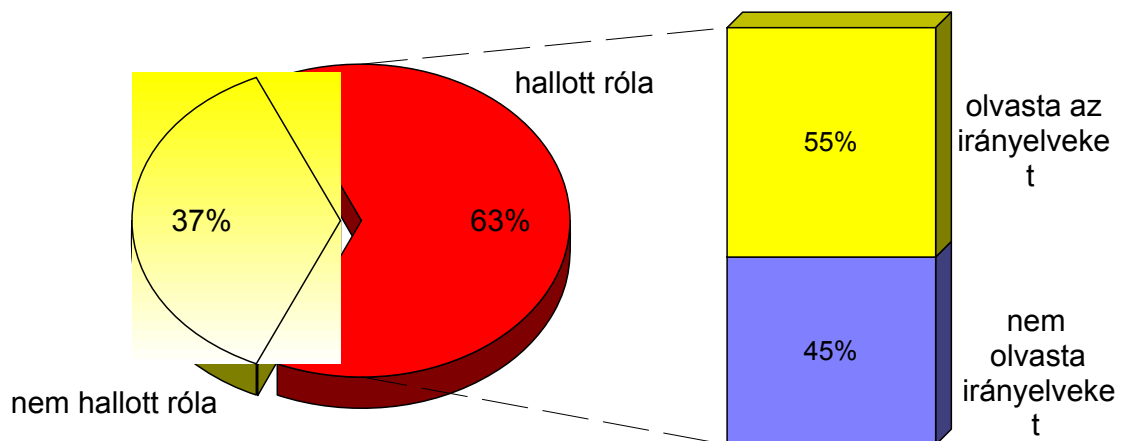
A leggyakoribb támogatási formákat érdemes megnézni főbb szervezetenként is. A szolgáltatás átvállalását legnagyobb arányban a klubok, körök, szövetségek, szatelit szervezetek élvezhették, csakúgy, mint a helyiség biztosítását. A szakmai segítségnyújtással átlag feletti arányban támogatta az önkormányzat az egyesületeket, csakúgy mint az eszközátadással. Az alapítványok közül kaptak a legkevesebben vissza nem térítendő pénzügyi támogatást, ugyanakkor egytizedük pályázati önrészt az önkormányzat néhányszor átvállalta.

	egyesületek	alapítványok	egyéb szervezetek
szolgáltatás átvállalása	11	2	20
szakmai segítségnyújtás	37	18	23
helyiség biztosítása	33	18	42
eszköztámogatás	14	10	2
eszköz kölcsönzés	11	8	4
vissza nem térítendő pénzügyi támogatás	65	35	62
pályázati önrész átvállalása	6	10	0

százalékos arány

A civil koncepció a nyilvánosság számára hozzáférhető, a Fehérvári Polgár c. ingyenes terjesztésű havilap a legfontosabb részeiről külön is beszámolt, s több szervezet közvetlenül részt vett az előkészítésében, véleményezte a tervezetet. A civil koncepció első olvasatáról a tavasszal a szervezetek 61 százaléka nem hallott. A végleges koncepcióról is hasonló arányban tudnak, a fehérvéri civil szervezetek 63 százaléka tud arról, hogy az önkormányzat megtárgyalta és jóváhagyta a civil koncepciót. Szervezeti forma szerint a közalapítványok és a szövetségek magasabb arányban, 75-80 százalékban hallottak a koncepció elfogadásáról. Az is jellemző, hogy a több pénzzel gazdálkodó és a közhasznú szervezetek is informáltabbak a koncepció alkotás tényét illetően.

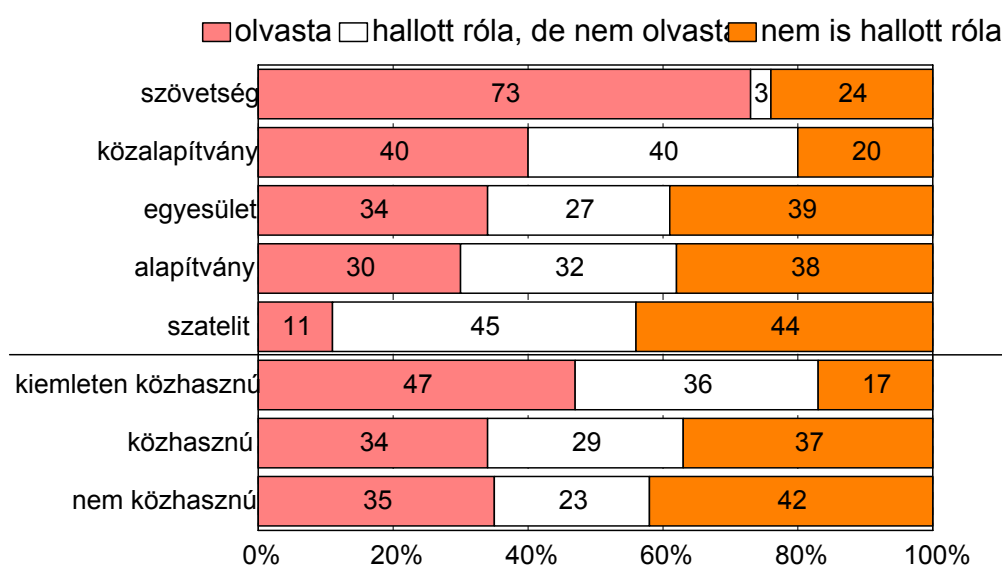
Hallott Ön arról, hogy Székesfehérvár Önkormányzata civil koncepciót alkotott? Olvasta már a koncepció irányelveit?



Mindent összevetve a megkérdezett civil szervezetek 35 százaléka, nemcsak hogy tud a koncepció elfogadásáról, hanem olvasta is a koncepció irányelveit. Ha csak azokat vizsgáljuk, akik hallottak a koncepcióról, az irányelveket olvasók/ismerők aránya 55 százalékra emelkedik. Érdeemes megnézni, hogyan befolyásolja a szervezet típusa és jogi státusza a civil koncepció ismeretét. A legmagasabb arányban a kiemelten közhasznú szervezetek, a szövetségek vezetői és az ötmillió forintnál több pénzből gazdálkodó civil szervezetek olvasták a koncepció irányelveit, míg az országos szervezetek helyi szatelit csoportjai közül - saját bevallásuk szerint - szinte senki sem olvasta az anyagot.

A civil koncepció a megkérdezettekhez alapvetően három csatornán keresztül jutott el, a legtöbben a Civil Házban, illetve a Fehérvári Polgárban olvastak az irányelvekről, de a polgármesteri hivatal, illetve azon belül a civil referens is többeknek eljuttatta közvetlenül.

A civil koncepció irányelveinek ismerete a szervezetek faji és jogi státusza szerint



	már olvasta is a koncepció irányelveit	nem is tud a koncepció létezéséről
0.5 millió Ft. alatti költségvetés	32 %	46 %
0.5 - 1 millió Ft. közötti költségvetés	19 %	56 %
1 - 5 millió Ft. közötti költségvetés	37 %	13 %
5 millió Ft. feletti költségvetés	57 %	18 %

Ahhoz, hogy egy koncepció egységes legyen, szükség van alapelvek meghatározására. A koncepció alapelvei három kulcsfogalom köré rendeződnek: hatékonyság, hatásosság, partnerség. Az egyes fogalmi csoportok, további három-három irányelvet tartalmaznak:

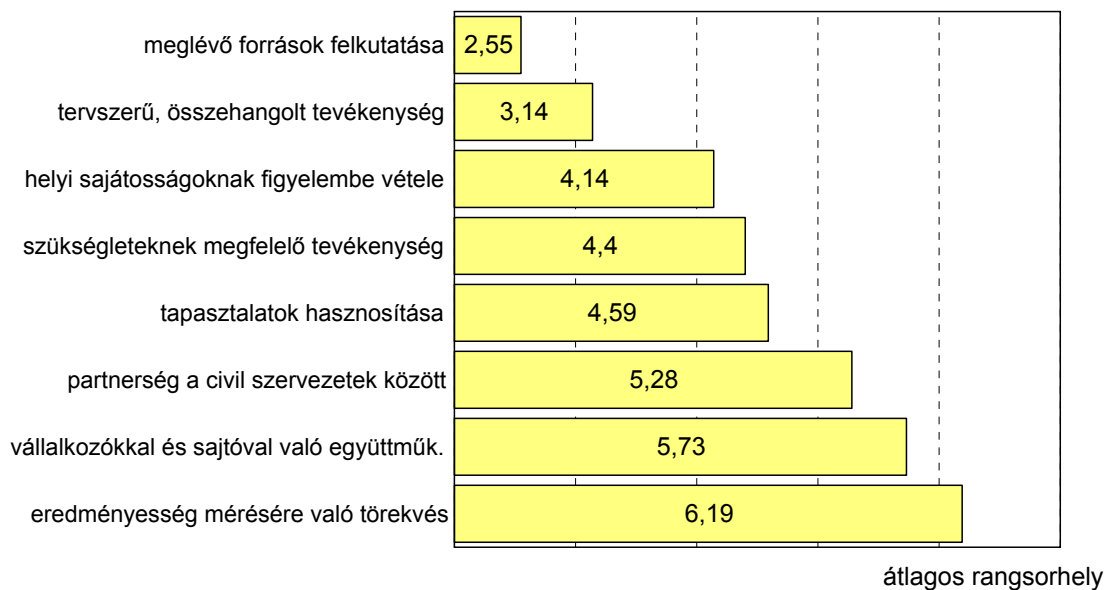
HATÉKONYSÁG	meglévő források felkutatása, mozgósítása
	tervszerű, összehangolt tevékenység (tervezés-megvalósítás-értékelés)
	tapasztalatok hasznosítása
HATÁSOSÁG	a helyi sajátosságoknak (igény, lehetőség) a figyelembe vétele
	a szükségleteknek megfelelő tevékenység
	az eredményesség mérésére való törekvés
PARTNERSÉG	a civil szervezetek egymás közötti
	az önkormányzattal
	a vállalkozókkal és a sajtóval való együttműködés

Kíváncsiak voltunk, hogy az egyes irányelvek közül a civil társadalom melyiket tartja a legfontosabbnak. Abból indultunk ki, hogy a civil koncepció alapja az önkormányzattal való

partnerség, így arra kértük a válaszolókat, hogy a többi nyolc irányelvet rangsorolják egymáshoz képest, fontosság szerint.

A legtöbben (42 százalék) a meglévő források felkutatását, mozgósítását sorolták az első helyre, számukra egyértelműen ez a civil koncepció legfontosabb alapelve. Ha az átlagos rangsorhelyeket nézzük, a kérdezett szervezetek szerint a koncepció hangsúlyos eleme a tervszerű, összehangolt tevékenység (23 százalék tette az első helyre). A helyi sajátosságok figyelembe vétele, a szükségleteknek megfelelő tevékenység, a meglévő tapasztalatok hasznosítása és a civil szervezetek egymás közötti partnersége általában a sorrend közepén, a vállalkozókkal, médiával való együttműködés és az eredményesség mérésére való törekvés pedig egyértelműen a sorrend legvégére került. Ha összességében nézzük a helyezések átlagait, akkor a következő ábrán bemutatott sorrendet kapjuk (itt értelemszerűen az alacsonyabb átlagpontszámok jelzik a nagyobb fontosságot). Jól látszik, hogyan különülnek el a legfontosabb és a legkevésbé fontos alapelvek az átlagtól.

A civil koncepció alapelveinek fontossági sorrendje



Az egyes szervezetek közhasznúsági foka szerint csak árnyalatnyi különbségek mérhetők. A rangsor elején a (jobb anyagi helyzetben lévő) kiemelten közhasznú szervezetek vezetői fontosabbnak vélik a tervszerű összehangolt tevékenységet, mint a meglévő források allokációját. Ugyanők az átlagnál hátrébb sorolták a civilek közötti partnerséget, de az átlagnál fontosabb számukra a szükségletekhez igazított tevékenység.

Ha a civil koncepció alapelveinek összesített rangsorát nézzük, akkor a legfontosabbnak a hatékonyság fogalma bizonyult, ezt követi a partnerség, végezetül pedig a

hatásosság.

rangsor hely	nem közhasznú	közhasznú	kiemelten közhasznú
1.	meglévő források felkutatása, mozgósítása	meglévő források felkutatása, mozgósítása	tervszerű, összehangolt tevékenység
2.	tervszerű, összehangolt tevékenység	tervszerű, összehangolt tevékenység	meglévő források felkutatása, mozgósítása
3.	helyi sajátosságoknak figyelembe vétele	helyi sajátosságoknak figyelembe vétele	szükségleteknek megfelelő tevékenység
4.	szükségleteknek megfelelő tevékenység	tapasztalatok hasznosítása	helyi sajátosságoknak figyelembe vétele
5.	tapasztalatok hasznosítása	szükségleteknek megfelelő tevékenység	tapasztalatok hasznosítása
6.	partnerség a civil szervezetek között	partnerség a civil szervezetek között	eredményesség mérésére való törekvés
7.	vállalkozókkal és a sajtóval való együttműködés	vállalkozókkal és a sajtóval való együttműködés	vállalkozókkal és a sajtóval való együttműködés
8.	eredményesség mérésére való törekvés	eredményesség mérésére való törekvés	partnerség a civil szervezetek között

Az önkormányzat által elfogadott civil koncepció tartalmazza az önkormányzati támogatás megítélésének alapfeltételeit. A kutatás során kíváncsiak voltunk arra, hogy a válaszoló szervezetek melyik kritériummal milyen mértékben értenek egyet. Ezek alapján a legnagyobb egyetértés abban volt, hogy a támogatáshoz a támogatandó civil szervezetnek rendelkeznie kell érvényes alapító okirattal vagy valamilyen alapszabállyal, ebben gyakorlatilag mindenki egyetértett. Szintén magas egyetértés van abban, hogy kell bírósági végzés, aláírási címpéldány a támogatáshoz, hogy a támogatáshoz részletes programterv, időterv, költségvetési terv szükséges, illetve, hogy a kérelemhez csatolni kell az eddigi tevékenység leírását, százfokú skálán kifejezve 84-86 pont az egyetértés mértéke. Majdnem ilyen fontos kritérium, hogy csak nonprofit tevékenység támogatható, illetve, hogy csatolni kell az együttműködők nyilatkozatait (71-77 pont).

A támogatáshoz szükséges korábbi “problémamentes” együttműködés létjogosultságát már sokan vitatják, ennek ellenére a többség inkább egyetért ezzel a kritériummal is. Az egyetlen olyan feltétel, amivel a civil szervezetek nem értenek egyet, az, hogy a benyújtott dokumentumoknak tartalmazniuk kell a szakmai önéletrajzokat is. Az önéletrajzokat csak a szervezetek 17 százaléka támogatja nagyon és 17 százaléka inkább igen, míg egyharmaduk inkább nem, s további egyharmaduk egyáltalán nem ért egyet ezzel.

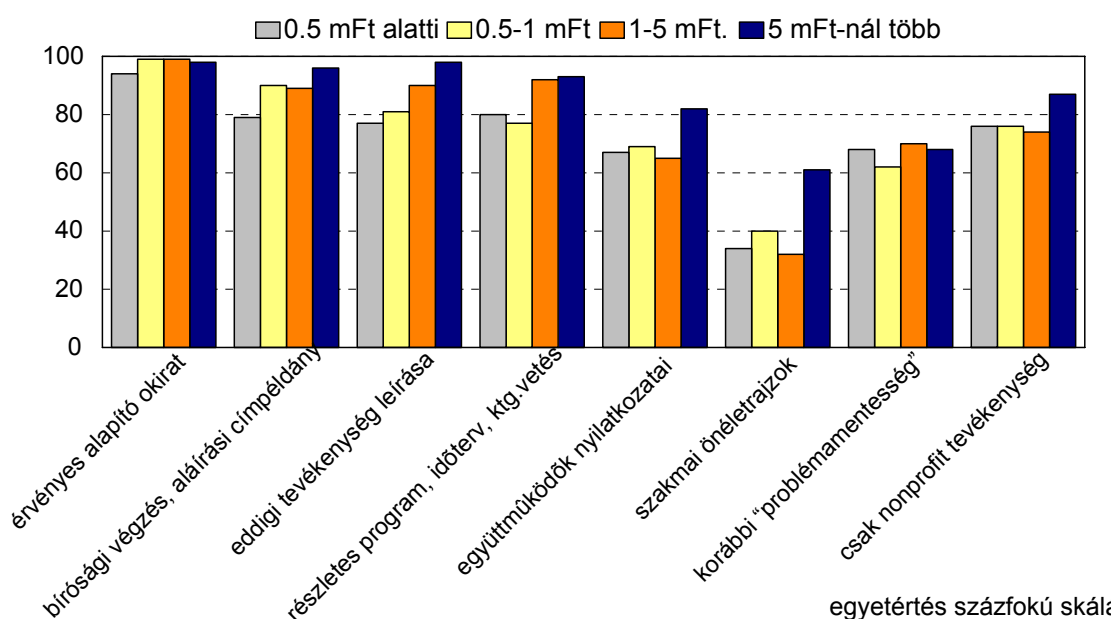
Az önkormányzati támogatás alapfeltételeivel való egyetértés mértéke

	egyetértés pontszáma százfokú skálán	szóródás
a támogatandó civil szervezetnek rendelkeznie kell érvényes alapító okirattal (alapszabállyal)	96	12
kell bírósági végzés, aláírási címpéldány a támogatáshoz	86	27
a támogatáshoz kell a részletes programterv, időterv, költségvetési terv	85	25
kell az eddigi tevékenység leírása	84	26
csak nonprofit tevékenység támogatható	77	32
kell az együttműködők nyilatkozatai	71	32
a támogatáshoz szükséges a korábbi "problémamentes" együttműködés	67	34
kellenek szakmai önéletrajzok	40	35

pontszám

A válaszoló szervezetek nagysága szerint szignifikáns eltérés, hogy az ötmillió forint feletti bevétellel rendelkező szervezetek valamennyi kritériummal magasabb arányban értenek egyet, mint a kicsik. Különösen nagy az eltérés az eddigi tevékenység bemutatásának, az együttműködési dokumentumoknak valamint a szakmai önéletrajzok benyújtásának a megítélésében.

Az egyes támogatási kritériumok elfogadása a szervezet bevétele



A szervezeti formák szerint csak kis mértékű eltérés mérhető a támogatási feltételek megítélése tekintetében. Az egyesületek az átlagnál magasabb arányban értenek egyet a részletes tervek készítésével (kölségvetés, program, időterv) és az együttműködők nyilatkozataival. Az alapítványok, közalapítványok a bírósági végzés és az aláírási címpéldány meglétének fontosságára adtak egy kicsit magasabb pontszámot, az egyéb szervezetek (szövetségek, szatelit szervezetek, klubok, körök) a támogatandó tevékenység nonprofit jellegét hangsúlyozzák, s a többi formális kellék benyújtásával átlag alatti arányban értenek egyet.

	egyesületek	alapítványok	egyéb szervezetek
a támogatandó civil szervezetnek rendelkeznie kell érvényes alapító okirattal (alapszabállyal)	96	99	89
kell bírósági végzés, aláírási címpéldány a támogatáshoz	82	97	71
kell az eddigi tevékenység leírása	86	83	78
a támogatáshoz kell a részletes programterv, időterv, költségvetési terv	87	84	74
kell az együttműködők nyilatkozatai	75	66	69
kellnek szakmai önéletrajzok	40	44	21
a támogatáshoz szükséges a korábbi "problémamentes" együttműködés	72	60	70
csak nonprofit tevékenység támogatható	78	75	83

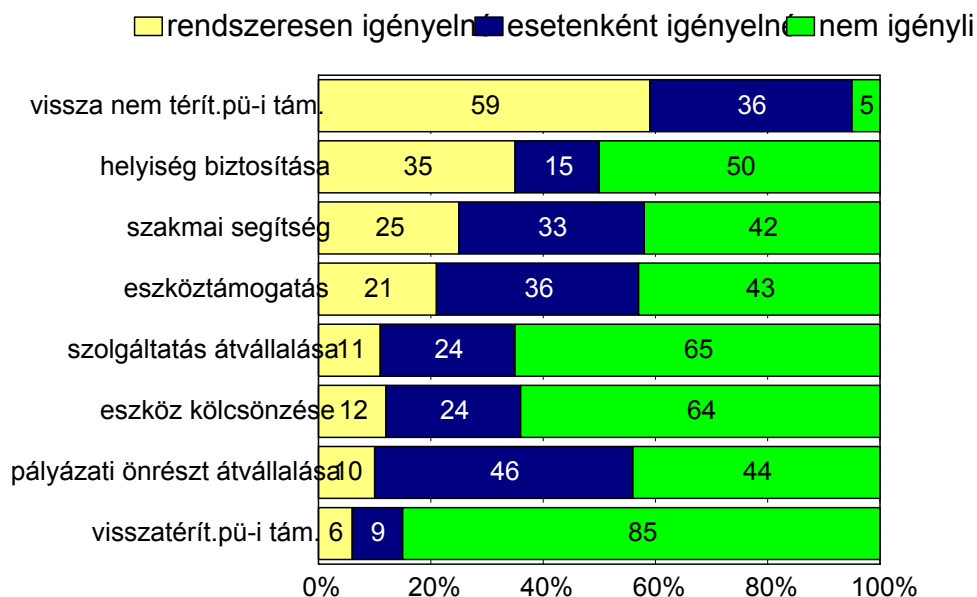
pontszám százfokú skálán

Az elfogadott civil koncepció pontosan meghatározza az önkormányzati támogatás módjait is: közhasznúsági szerződésbe foglalt támogatás, program támogatás, szervezeti támogatás, eseti támogatás, rendkívüli támogatás. Ezek a támogatási módok alapvetően hétféle formában realizálódhatnak: szolgáltatás átvállalása (pl. postázás, fénymásolás, szállítás), szakmai segítség (információ, tanácsadás), helyiség biztosítása, eszköz kölcsönzés, eszköztámogatás, visszatérítendő pénzügyi támogatás, vissza nem térítendő pénzügyi támogatás.

Megkérdeztük a civil szervezeteket, hogy ezek közül melyek azok, amelyeket esetenként, és melyek azok, amelyeket rendszeresen igényelnék támogatásként. Nem meglepő módon a legtöbb szervezet a vissza nem térítendő pénzügyi támogatást igényelné a leggyakrabban az önkormányzattól, 59 százalékuk rendszeresen, további egyharmaduk esetenként várná. Ezt követi a helyiség biztosítása, melyet a szervezetek fele igényelné több kevesebb rendszerességgel. Szakmai segítséget egynegyedük rendszeresen, egyharmaduk

esetenként várná, csakúgy, mint az eszköztámogatást. Figyelemre méltó, hogy a korábbi időkhöz képest megnőtt azok aránya, akik a pályázati önrész átvállalását várnák önkormányzati segítségként, közel a szervezetek fele elképzelhetőnek tartja, hogy igényelné az önkormányzattól ezt a támogatási formát.

Milyen segítséget várna az önkormányzattól?

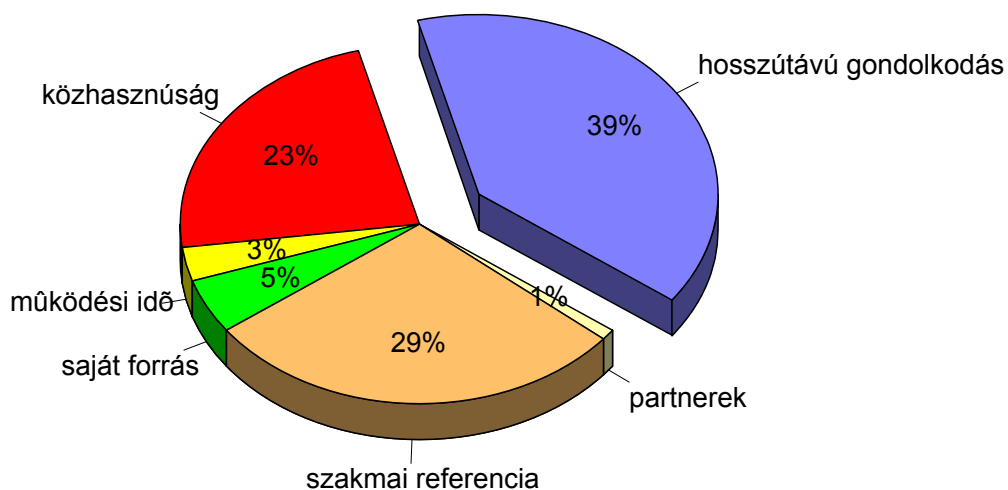


Olyan szervezet, amelyik egyik formát sem igényelné három volt a mintában, míg a szervezetek egytizede 7-8 formában is támogatást várna az önkormányzattól. Míg az elmúlt két évben az önkormányzat egy szervezetet átlagosan egy-két formában támogatta, a mostani igényfelmérés szerint a szervezetek átlagosan négy különböző formát jelöltek meg. Jellemző, hogy az alapítványok, szövetségek kevesebb (2-3) formát jelöltek meg, a közalapítványok és az egyesületek pedig több (4-5) támogatási formát is várnának.

Közhasznúsági fokok szerint a kiemelten közhasznú szervezetek között egy kicsit többen voltak, amelyek a pályázati önrész átvállalását, a pénzügyi támogatást és a szakmai segítséget igényelnék, míg a nem közhasznú szervezetek a helyiség és eszköztámogatást említették átlag feletti arányban.

Önkormányzati támogatási forma	az átlagnál többen igényelnék	az átlagnál kevesebben igényelnék
szolgáltatás átvállalása (pl. postázás, fénymásolás, szállítás)	<ul style="list-style-type: none"> • közalapítványok • kör, klub • szatelit szervezetek 	<ul style="list-style-type: none"> • alapítványok • szövetségek
szakmai segítség (információ, tanácsadás, pályázatírás)	<ul style="list-style-type: none"> • egyesületek • közalapítványok • kiemelten közhasznú szervezetek 	<ul style="list-style-type: none"> • szövetségek • szatelit szervezetek
helyiséget biztosítása	<ul style="list-style-type: none"> • kör, klub • egyesületek • nem közhasznú szervezetek 	<ul style="list-style-type: none"> • szövetségek • közhasznú szervezetek
eszközt kölcsönzése	<ul style="list-style-type: none"> • közalapítványok 	<ul style="list-style-type: none"> • szövetségek • kör, klub
eszköztámogatás nyújtása	<ul style="list-style-type: none"> • egyesületek • közalapítványok • nem közhasznú szervezetek 	<ul style="list-style-type: none"> • szövetségek • kör, klub
visszatérítendő pénzügyi támogatás	<ul style="list-style-type: none"> • közalapítványok 	<ul style="list-style-type: none"> • alapítványok
vissza nem térítendő pénzügyi támogatás	<ul style="list-style-type: none"> • kör, klub • szatelit szervezetek • közhasznú szervezetek 	<ul style="list-style-type: none"> • szövetségek • közalapítványok
pályázati önrész átvállalása	<ul style="list-style-type: none"> • közalapítványok • közhasznú szervezetek 	<ul style="list-style-type: none"> • szövetségek

**Ha Önnek kellene dönteni két egyenrangú pályázat támogatásáról
elsősorban milyen preferencia alapján döntene?**



7. Civil szervezetek együttműködése Székesfehérváron

Az előzmények

A városi civil érdekegyeztető fórum megszervezésének első nekifutására az 1994-98 közötti önkormányzati ciklusban került sor. A több külső segítő, támogató, szakértő (pl. NIOK, USAID, UWI) is maga mellé állító székesfehérvári Közös Érdekek Kerekasztala megszervezése és működése kudarcba fulladt. A városi civil érdekegyeztetés előzményeként két folyamatról kell tudni. 1995 óta a városban felerősödött a non-profit szervezetek tevékenysége, és bár az „átlag civil” itt sem aktívabb, mint máshol, néhány kezdeményezés egyedülállónak számított. Ezzel párhuzamosan az önkormányzat 1995-97 között meghatározta a saját „értékrendjét” és elhatározta, hogy a Polgármesteri Hivatal struktúráját, szemléletét a szolgáltató közigazgatás irányába állítja. Ennek egyik elemeként több új irodát, és lakossági kommunikációs csatornát hozott létre. A lakossági kapcsolatok megreformálásáért az újonnan megbízott lakossági és civil kapcsolatok referense felelt. Az eredeti elképzelés szerint olyan struktúrát kellett kiépíteni, amely lehetővé teszi, hogy a polgárok és a civil szervezetek bekapcsolódhassanak a döntések előkészítésébe. Ebben kulcsszerepet szántak a Közös Érdekek Kerekasztala elnevezésű fórumnak. Egy ilyen fórum létrehozásának akkor van értelme, ha biztosított a döntésekbe való beleszólás lehetősége. Ezt 1996. márciusában Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata határozatban biztosította.

A Kerekasztal munkájába a város területén működő, megyei bíróságnál bejegyzett civil szervezetek közül 125 jelezte bekapcsolódási szándékát. A civilek egy olyan laza szerkezetű fórumot kívántak létrehozni, mely biztosítja a döntés-előkészítések szakmai háttérét, lehetőséget ad egyes feladatok társadalmi szervezetek szintjén történő megoldására, biztosítja a döntés-előkészítés széles társadalmi vitáját, valamint a koordinációt. Ahhoz, hogy ez hatékonyan működjön, alapvető a széles információs rendszer működtetése, melynek elemei az önkormányzat-polgárok, az önkormányzat-szolgáltató szféra, a polgárok-szolgáltató szféra, a szolgáltatók, és a polgárok egymás közötti információs csatornáinak kiépítése, fenntartása. Ebben a dimenzióban a Kerekasztal az önkormányzat és a polgárok, illetve az önkormányzat és a szolgáltatók közötti kommunikációs csatorna része lett volna.

Az eredet tervek szerint a Kerekasztal összehívásának koordinálását a Polgármesteri Hivatal lakossági és civil kapcsolatok referense végezte a hivatali előkészítés után. A Kerekasztal résztvevői megismerhették a soron következő közgyűlés előterjesztéseit és

előterjesztést tárgyaló önkormányzati bizottsága kik képviseljük a fórum álláspontját. A Közgyűlés határozata alapján a bizottsági munkában, előterjesztésenként meghatározott számban vehetnek részt civil szervezetek képviselői tanácskozási joggal.

A közgyűlési határozattal előkészített elméleti modellt a gyakorlati élet nem tudta tartalommal megtölteni, a Közös Érdekek Kerekasztala nevű kezdeményezés életképtelennek bizonyult. Egy közgyűlésen akár 100 napirendi pontot is tárgyal a testület, s ennek előkészítése és a civilekkel való egyeztetése a nagyszámú civil szervezet az idő rövidege miatt rengeteg szervezési nehézséget okozott. De ez csak a kisebb gond, az igazán komoly probléma a civil szervezetek bizalmatlansága volt, akkor többen a népfronthoz hasonlították a konstrukciót.

A Kerekasztal kiesésével "információs luk" került a jóformán ki sem épült rendszerbe. Az egyes szervezetekkel való személyes kommunikációt viszont ki lehetne volna váltani az olcsóbb, gyorsabb és hatékonyabb elektronikus kapcsolattartással. Így született meg a hivatal újabb tervei szerint az információáramlás és az együttműködés internetesített, illetve intarnetesített változata. Ez a megoldás azonban szükségszerűen korlátozott, hiszen koránt sem volt minden szervezetnek internet elérése (ez még ma, 2002-ben sem megoldott teljesen). E rendszer sem volt életképes, a korlátozottsága és a folyamatos karbantartás nehézsége miatt, s időközben a hivatalon belüli személyes konfliktusok miatt a civil referens is távozott.

Az együttműködés alanyai

A székesfehérvári civil szervezetek valamivel több, mint fele a formáját tekintve helyi egyesület, egyharmaduk valamilyen alapítvány, négy százalékuk közalapítvány. Azon civilek aránya, melyek valamilyen országos társadalmi szervezet helyi csoportja, szatelit szervezete szintén négy százalék. A helyi vagy megyei szövetségek aránya is közel négy százalék. A többi szerveződés bíróságon nem bejegyzett kör, klub. A közhasznúsági státusz és a szervezet formája közt mutatkozik bizonyos összefüggés. A közhasznúsági státuszt leginkább az alapítványok igényelték.

A városban működő civil szervezeteknek csak egynegyede korlátozza tevékenységét Székesfehérvárra vagy azon belül valamelyik városrésze, egytizedük a városra és a környező településekre, a szervezetek fele pedig a megye vagy a közép-dunántúli régió egészére is kiterjeszti működését, szolgáltatásait. A szervezetek nagyobb része a kilencvenes évek első felében jött létre, a szervezetalapítási láz 1995-re alábbhagyott.

A szervezetek felénél tíznél kevesebben dolgoznak a célok megvalósításán és ötvennél több aktív tagra mindössze a szervezetek egytizede számíthat. Az egyesületeknél a nyilvántartott tagok kb. fele tekinthető aktívnak, a be nem jegyzett körök, klubok tagjainak egyharmada vesz részt a foglalkozásokon, csakúgy mint az országos szervezetek helyi szatelit csoportjaiban.

A civil szervezetek háromnegyede továbbra sem képes semmilyen állandó alkalmazottat megfizetni. Ha az önkéntes és alkalmazott segítőköt összevontan kezeljük, tekintet nélkül a végzettségükre, akkor azt láthatjuk, hogy az alkalmazottak tekintetében a közhasznúsággal együtt nő a szám, míg az önkénteseknél éppen fordítva van, ezek inkább a nem közhasznú szervezeteknél találhatók meg.

A technikai erőforrások tekintetében is elmondható, hogy komoly hiányosságok vannak. Bár relatíve a számítógépek elterjedtsége a legnagyobb a technikai eszközök közül, ez még nem jár feltétlenül együtt az internet adta lehetőségek kihasználásával is, a szervezeteknek kevesebb, mint fele használja az internetet több-kevesebb rendszerességgel.

A humán és a technikai erőforrások nagymértékben a szervezetek költségvetésének, anyagi lehetőségeinek a függvényei. A 2000. év költségvetését tekintve a városi szervezetek több, mint fele egymillió forint alatti összeggel gazdálkodhatott, sőt, egytizedük éves költségvetése az ötvenezer forintot sem érte el. Az sem érdektelen, hogy ezek a szervezetek az adott költségvetési bevételeiket milyen forrásokból biztosítják. A civil szervezetek közül legtöbben a magánszemélyek támogatását említették (százalékos felajánlások is). A kérdezettek nagyjából fele említette a tagdíjbevételt, a fehérvári önkormányzat támogatását és az egyéb gazdasági szereplőktől érkező támogatást. A szervezetek egynegyede részesült a központi költségvetés támogatásából, illetve ugyanennyien említették az alaptevékenységet, mint bevételi forrást.

A több lábbon állás létfontosságú a civil szervezetek számára. A szervezetek egytizede sehonnan sem jut forráshoz, egyötödük pedig csak egy forrásból kap pénzt a működéséhez.

Konkrétan a fehérvári önkormányzat támogatását vizsgálva (amely a szervezetek felénél játszik több-kevesebb szerepet), akiket támogat az önkormányzat, azok bevételeinek átlagban kétötödét adja ez a pénz, míg a városi civil szektor bevételeinek egyötödét teszi ki. Az önkormányzati támogatás az alapítványok, közalapítványok bevételeinek egytizedét adja az önkormányzat, az egyesületek forrásainak 30, az országos szervezetek helyi csoportjai forrásának 28 százaléka önkormányzati támogatás. A legnagyobb arányban a be nem jegyzett körök, klubok függenek az önkormányzati támogatástól, költségvetésük 80 százaléka innen érkezik.

A szervezetek együttműködésének elemzése nem hagyhatja figyelmen kívül azt a tényt, hogy a városi szervezetek több mint egynegyedének még a városon belül sincs munkakapcsolata más szervezettel. Érdekes, hogy a kapcsolati kör nem logikusan tágul, az országos (régióon kívüli) kapcsolatok gyakorisága nagyobb a regionális és városi kapcsolatokénál is.

Ha a bizonytalan válaszoktól eltekintünk, a szervezetek besorolása alapján, a fehérvári civil szektorról – önbevallásuk alapján - az mondható el egyértelműen, hogy sokszínű, a helyi ügyek tekintetében inkább aktívak, nyitottak, inkább összetartóak és fejlettek, mint széthúzóak és fejletlenek. Ugyanakkor a véleményekből az is kiderül, hogy a szervezetek nincsenek túl jó anyagi helyzetben, inkább szegények és többségében vannak azok is akik szerint a munkavégzésükre inkább az amatőr jelző illik, mint a profizmus.

Az önkormányzati hozzáállás

Az utóbbi években a városi önkormányzat egyre többet foglalkozik a non-profit szervezetek kérdésével, elsősorban funkciójuk szerint közelítve őket. Ebből a szempontból négy fő funkciót lehet kiemelni. Az első a szolgáltatási funkció, hiszen ez az a terület, ahol a non-profit szektor a legnagyobb arányban képes teret nyerni az önkormányzati (és néhol a piaci) szektorral szemben, a szolgáltatások hiánya, vagy a szolgáltatások iránti egyre differenciálódó igény következtében, hiszen az NGO-k rugalmasan és gyorsabban képesek reagálni a helyi társadalomban fölmerülő problémákra, a tervezhetetlen szükséghelyzetekre. Azzal, hogy alternatívákat kínálnak, megváltoztathatják az emberek hozzáállását a hagyományos intézményekhez. Az NGO-k természete, fölépítésük, céljaik és speciális tevékenységeik alkalmassá teszik őket a kezdeményezésre, az önkéntes szolgálatra továbbá a kisebbségek érdekeinek védelmével kapcsolatos elvek támogatására.

Az 1997 végén elfogadott közhasznú szervezetekről szóló törvény elfogadása után illetve a Kerekasztal kudarca helyi szinten is szükség volt a civil szervezetek együttműködésével kapcsolatos sajátosságok újragondolására. 1998-2002 között talán a legfontosabb feladat a meglévő non-profit szervezetek fejlettségi szintjének emelése valamint a három szektor közötti hidak építése (vagy legalábbis a cölöpök leverése) volt. Ehhez a megalakult Civil Háznak éppúgy hozzájárult, mint az önkormányzat szemléletváltozása illetve a források bővülése. Az elmúlt években helyi önkormányzat különösen nagy hangsúlyt helyezett az önkormányzat és a civil szervezetek közötti kapcsolatok fejlesztésére, ami a ciklus végére az alulról szerveződő Civil Érdekegyeztető Fórum megalakulásához illetve a városi civil stratégia megalkotásához vezetett, mely utóbbi már szoros civil kontrol alatt készült.

Az önkormányzat és a civil szervezetek kimondták, hogy az önkormányzatok és a civil szervezetek között a legfőbb szervezetszociológiai eltérés, hogy a non-profit szektor decentralizált és ennek megfelelően horizontális kapcsolati hálót alkotnak, szemben a hierarchizált közhatalmi intézményekkel, illetve az NGO-k többforrású finanszírozása és alternatív megjelenési formái is markáns szervezeti jellemzőik.

Az együttműködésnek körvonalazható néhány elvi jellemzője. Talán a legfontosabb, hogy szabad választáson alapulnak, mindkét fél részéről. A kiegyensúlyozott partneri viszonyhoz hozzátartoznak a tisztázott szerepek, a felek egyenrangúként való kezelése, a kölcsönösen elfogadott, világos szabályok bevezetése. Az ilyen együttműködés is – bár jelenleg inkább bizalmi elven működik - a várható kölcsönös haszon tartja össze leginkább, melyet az önkormányzat oldaláról mint gazdaságilag hatékonyabb megoldás, a civil oldaláról pedig a folyamatos működés biztosítása, vagy támogatása indukál.

A civil szervezetek részvételét a helyi politikában a városban sokáig nehezítette, és ezáltal a civil központú önkormányzati stratégia kialakulásának lehetőségét is késleltette az, hogy az önkormányzat sokáig “identitászavarral” küszködött. Ennek lényege, hogy a kialakult politikai küzdelmek és a helyi problémák kettős szorításában nem tudja eldönteni a testület, vajon kis többpárti parlamentként vagy lokálpatrióta testületként tevékenykedjen-e.

Az önkormányzat, amikor meghatározta, hogyan kíván viszonyulni a társadalmi szervezetekhez, alapvetően kétféle stratégia közül választhatott. Az egyik esetben az önkormányzat részben létrehozta a “saját” non-profit szektorát, elsősorban közalapítványokon valamint preferált szervezeteken keresztül, s a civil szervezetek többségére csak mint támogatandónk listájára tekint. A másik logika mentén az önkormányzat mint a civil társadalom valós partnere tevékenykedik, ebben az esetben az intézkedéseket megtárgyalják az civil szervezetekkel, szolgáltatókkal, a döntésekbe és a végrehajtásba is bevonja őket, megosztva hatalmát de ezzel kockázatot is vállalva.

A megfogalmazott elvek szépek és hasznosak, de a gyakorlatban a civil szervezetek a sor végére kerültek az önkormányzati költségvetési támogatásért folytatott harcban.

Az intézményes együttműködésnek alapvetően hatféle módja alakult ki az együttműködés során. A legalacsonyabb szintű forma az időnkénti anyagi vagy technikai támogatás nyújtása. Ez a városban elsősorban a felhalmozási, öncélú szervezetekre koncentrálódik, azokra a klubokra, sport és szabadidős egyesületekre, körökre, akik gyakorlatilag csak tagjaik számára működnek, nyújtanak “szolgáltatást”. Egy másik mód az egyes döntések vagy igények kérdésekor a civil szervezetekkel való tárgyalás, megbeszélés útja, ami a városban formális (bizottságban) és informális (Civil Érdekegyeztető Fórum) úton

lehet. Ebben a munkában elsősorban a direkt érdekvédelmi szervezeteket jelentik a valós kontroll funkciót.

Az együttműködés legoptimálisabb formája a szerződésben rögzített együttműködés, a források hozzárendelésével társított feladatátadás, kiserződés aktusa. Ezt a városban a szolgáltatást biztosító, „klasszikus” non-profit szervezetek élvezhetik, elsősorban az oktatási, szociális és egészségügyi területen.

Az együttműködési program beindítása óta nyilvánvalóvá vált, hogy az önkormányzatoknak szüksége van a településen működő - nem politikai célú - non-profit társadalmi szervezetekre. Az önkormányzati álláspont szerint civil szervezetek a lakosság egy-egy részének véleményhordozói, ezért jelenlétük a település közéletében sem hagyható figyelmen kívül valamint az utóbbi évek tapasztalata alapján képesek arra, hogy pótlólagos forrásokat szerezzenek a települési szintű feladatok megoldásához, egyfelől a városban meglévő belső erőforrások (elsősorban a humán erőforrások) allokációjával, másfelől a különböző pályázati lehetőségeken keresztül külső (anyagi) források válnak elérhetővé.

Részvétel a Civil Érdekegyeztető Fórum

A Civil Érdekegyeztető Fórum létrehozását az előzetes kutatások alapján a civil szervezetek vezetői ezt a lépést igen fontosnak tartották (73 pont a százfokú skálán) és ez a vélekedés együtt nőtt a közhasznúsági státusszal.

A szervezet megalakítása után a városi civil szervezetek háromnegyede hallott arról, hogy megalakult a városban a Civil Érdekegyeztető Fórum. A fórum fontosságát akkor még nagyobbak tartják, ennek értéke 84 pont a százfokú skálán. Annak ellenére, hogy a fórum fontosságát gyakorlatilag senki sem vitatja, mindössze a szervezetek egyharmada vesz részt (saját állítása szerint) aktívan, a többség inkább csendes szemlélője az eseményeknek. Az is árulkodó és egyben figyelmeztető adat, hogy a szervezetek egytizede azt sem tudja, hogy részt vesznek-e a Fórum munkájában, s szintén egytizedük egyértelműen elutasító a fórummal szemben.

A városi civil szervezetek szerint a CÉF legitimációjának elsődleges feltétele, hogy érdemi munkát végezzen és tényleges szervezetek alkossák. Emellett nagyon fontosnak tartják, hogy legyen érvényes alapszabálya, önkéntes legyen a részvétel benne és az önkormányzat elfogadja partnernek. Az, hogy legyen önálló jogi személy (egyesület vagy szövetség), illetve, hogy a városban működő civil szervezetek többsége a tagja legyen csak közepesen fontos, míg az hogy a szervezetet az önkormányzat hozza létre egyáltalán nem szükséges feltétele a legitimációnak.

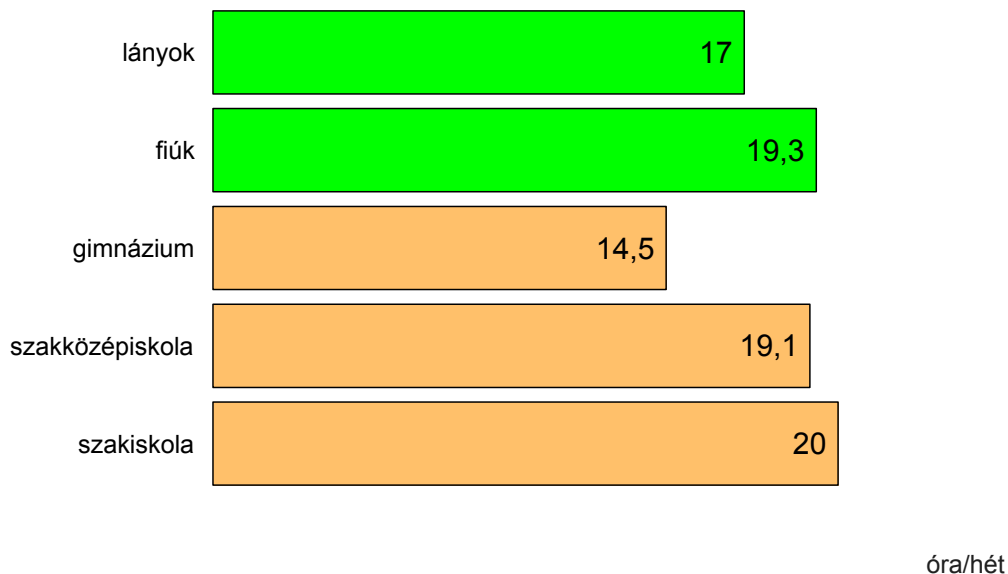
A civil szervezetek egyik legfontosabb szövetségesüknek a városban működő Civil Házzal tartják. Az intézmény szolgáltatásaival való általános elégedettség alapvetően pozitív értékelést kapott. A városban működő szervezetek közel fele kapcsolatba került eddigi működése során a fehérvári Civil Házzal. A Civil Ház szolgáltatásainak igénybevétele függ a közhasznúságtól, a szervezet típusától, gazdasági helyzetétől és földrajzi működési területétől. A kiemelten közhasznú szervezetek gyakorlatilag mindegyikének volt már dolga a Civil Házzal, szervezeti forma szerint a legtöbben a szövetségek, szatelit szervezetek közül kerültek kapcsolatba az intézménnyel, leggyakrabban is ők keresik fel. A Civil Ház szolgáltatásait igénybevevő szervezetek gazdasági helyzete stabilabb, éves bevétele sokkal magasabb, mint a városi átlag.

8. Ifjúsági közélet és médiafogyasztás

2000-ben készült Székesfehérváron nagymintás ifjúságkutatás, melynek a helyi demokrácia szempontjából legfontosabb eredményei az alábbiakban összegezhetők.

Korábban utaltunk rá, hogy a fiatalok szabadidős tevékenysége az utóbbi évtizedben a passzív időtöltések felé tolódott el. A tévé, a videó, a számítógép és az utóbbi években az internet az egyik legkönnyebben elérhető, legkényelmesebb szabadidős tevékenység, s a diákok az egyik legnagyobb elektronikus médiafogyasztók. A székesfehérvári középiskolás tanulók egy átlagos hétköznap 136 percet töltenek a tévé előtt, ez hétfőtől péntekig több mint 11 órát jelent. Egy átlagos hétvégi napon 211 percet, majdnem négy órát töltenek a képernyő előtt. Ha mindent összeadunk egy átlagos tanuló egy héten 18.2 órát, azaz a hét 168 órájának 11 százalékát tölti tévé nézéssel.

Tévénézésre fordított átlagos idő hetente

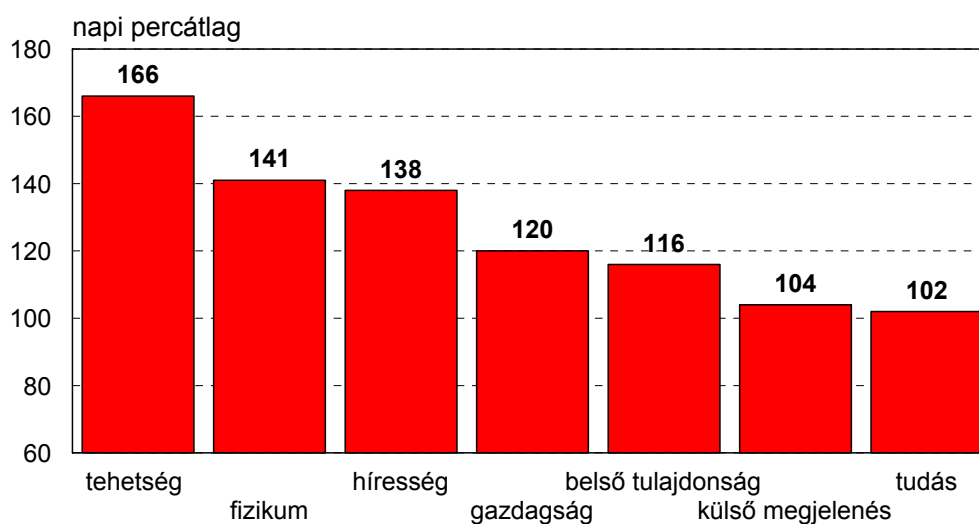


A tévé nézési szokásokat befolyásolják az egyes társadalmi/demográfiai jellemzők. A fiúk, a fiatalabb diákok, a gyengébb tanulók, a szakmai középiskolába járó és a képzetlen szülők gyermekei az átlagnál többet tévéznek, míg a diplomás szülők gyermekei (15 óra), a jeles tanulók (15), a lányok (17) és a sportosabb tanulók (16 óra) valamivel kevesebbet. A legvédelebbekek a média hatásaitól a kollégisták, ahol a házirend és pontosabb időbeosztás

valamint a nehezkesebb hozzáférésnek köszönhetően egy átlagos hétköznapi "csupán" 120 percet tévéznek, míg a helyben lakók 138 percet. Azt azonban hozzá kell tenni, hogy hétvégén ők ülnek a legtöbbet tévé előtt, több mint 4 órát, 242 percet.

Ha az átlagos napi tévézési időt a választott személyes példaképük legfontosabb tulajdonságának dimenziójában nézzük, kimutathatóvá válik a médiafogyasztás és a személyiség közötti kapcsolat. Azok tévéznek a legtöbbet, akiknek a tehetség adottsága, a fizikum és a híresség a legfőbb motiváció a példakép kiválasztásában, átlagosan napi 3.8 órát. Akik a tehetségre és a belső tulajdonságokra helyezik a hangsúlyt már kevesebbet tévéznek (2.7-2.3 óra/nap), míg a legkevesebbet azok, akik a példaképüket az észbeli képességük alapján választották (naponta 1.7 óra).

A tévézés a példakép választást motiváló tulajdonság dimenziójában



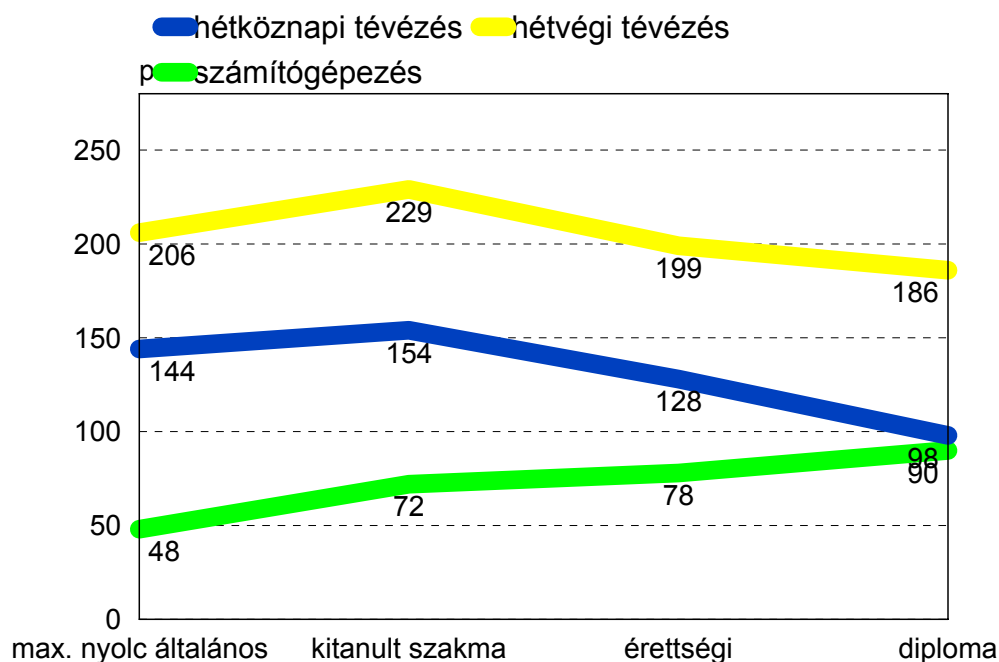
A tévéképernyők mellett a számítógép is egyre inkább meghatározó elemmé válik a fiatalok szabadidő-eltöltési szokásaiban és információ szerzési stratégiájukban. A kérdőívben megkérdeztük, hogy az iskolán kívüli szabadidejükben a diákok naponta hány órát ülnek a számítógép előtt (nem számítva tehát az iskolai kötelező használatot). Itt már 40 százalék volt azok aránya, akik semennyi időt nem töltenek a számítógép képernyője előtt iskolán kívül, a többiek viszont napi 77 percet ülnek a gép előtt. Hozzá kell venni, hogy a diákok 44 százalékának otthonában van saját vagy testvérével közösen használt számítógép, ugyanakkor nem mindenki használja rendszeresen. Van egy 12 százalékos réteg, akiknek ugyan otthon

nincs gépe, de máshol talál (átlagban napi félórnyi) számítógépezési lehetőséget valahol. Akinek egyébként van saját számítógépe, az napi 124 percet is eltölt mellette.

A számítógép egyenlőre inkább fiús elfoglaltság, a lányok egyharmaddal kevesebb időt töltenek előtte. Intenzívebb fogyasztás jellemzi a helyi lakosú tanulókat, a magasabban kvalifikált családok gyermekeit és a fiatalabb (14-15 éves) középiskolásokat.

Utóbbi dimenzió meglehetősen nagy eltéréseket okoz a képernyő bármelyik típusának „fogyasztásában”, így ezt egy külön ábrán is bemutatjuk. Jól látható, hogy míg a hétköznapi és a hétvégi tévézés az apa iskolai végzettségének növekedésével csökken (leszámítva a legalacsonyabb kategóriát), addig a számítógép-használat, ahol az elsődleges különbségek a hozzáférési (anyagi) lehetőségekben rejlenek, folyamatosan nő, és a diplomás apák gyermekeinél már megközelíti a tévézésre fordított időt, legalábbis hétköznapokon.

A képernyők előtt töltött idő az apa végzettsége mentén

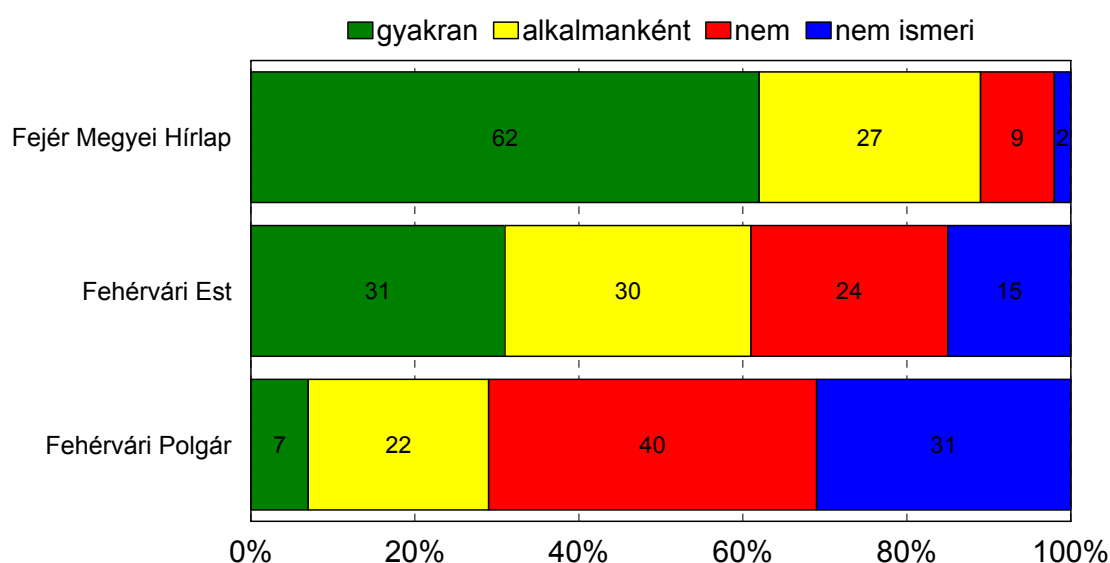


A fiatalok a felsorolt helyi sajtótermékek közül leggyakrabban a megyei napilapot, a Fejér Megyei Hírlapot forgatják, és ez egyben a legismertebb helyi újság körükben, 62 százalékuk rendszeresen hozzájut. és belenéz. A városi önkormányzat ingyenes havilapját a Fehérvári Polgárt a középiskolások 7 százaléka olvassa. Ugyanakkor, ha ezt az adatot nem a teljes középiskolai populációra vetítjük, hanem csak a Székesfehérváron lakó

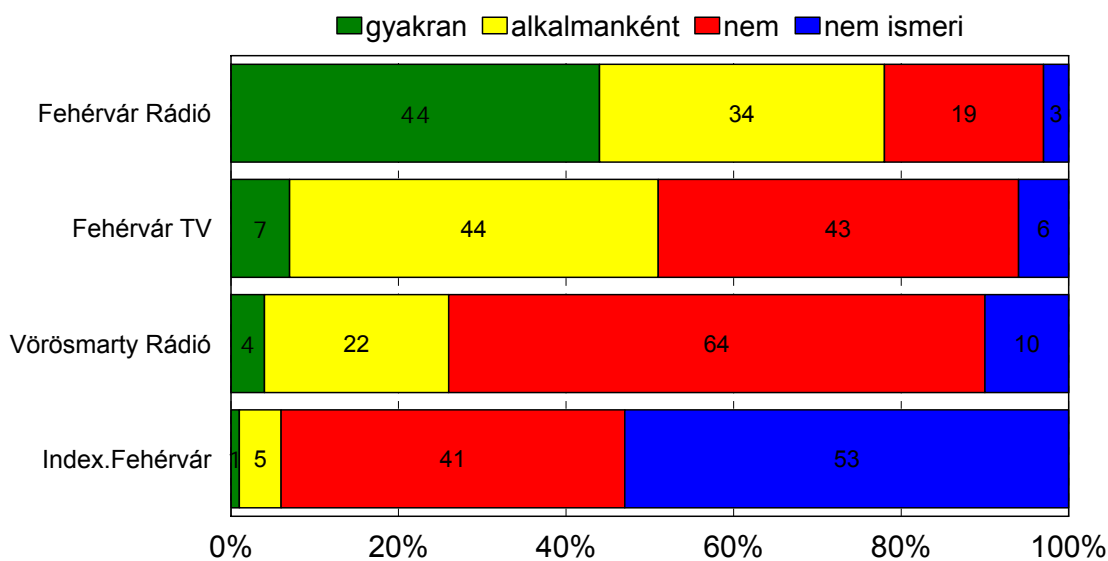
középiskolásokra, akkor magasabb ismertséget és olvasottságot mérhetünk, a helyben lakó diákok 14 százaléka rendszeresen, további 43 százaléka alkalmanként olvassa a lapot (csupán 4 százaléka nem ismeri). A város legismertebb kulturális és programajánlója a Fehérvári Est. Ezt a kiadványt a tanulók 31 százaléka gyakran, további 30 százaléka alkalmanként forgatja. Ha ezt az iskolatípusok szerint bontjuk, akkor az derül ki, hogy az helyi nyomtatott újságok olvasottsága növekszik az iskolázottsággal együtt.

A városban nemcsak írott, hanem elektronikus médiából is informálódhatnak, a tanulók. Ezek ismertsége - az internetes Index.Fehérvárt leszámítva - nagyjából megegyező, ugyanakkor a fiatalok igencsak eltérő arányban fogyasztják őket. A városi tévét a tanulók 43 százaléka soha sem, 44 százaléka csak alkalmanként nézi. Ennél is népszerűtlenebb a Vörösmarty Rádió, melyet a tanulók 90 százaléka ismer ugyan, de csak minden negyedik diák hallgatja, s ők is csak alkalmanként. Ezzel szemben a másik helyi rádióadót, a Fehérvár Rádiót a középiskolások 44 százaléka rendszeresen, 34 százaléka alkalmanként hallgatja.

A középiskolás fiatalok tájékozódási szokásai a nyomtatott sajtóból



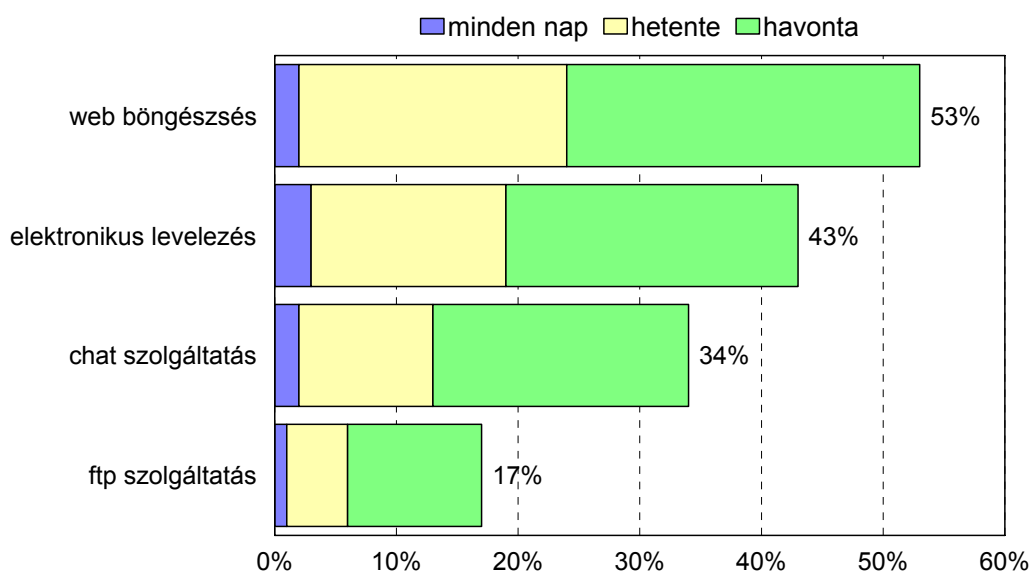
A középiskolás fiatalok tájékozódási szokásai az elektronikus sajtóból



Az internetes újságot, az Index.Fehérvárt a tanulók fele ismeri, ám csupán 6 százalékuk olvassa néha az oldalakat. Az alacsony olvasottsági arány jelentősen nő, ha csak azokat nézzük meg, akik fizikailag is olvashatják a lapot, mert interneteznek. Azok a fehérvári diákok, akik rendszeresen (naponta) böngésznek a hálózaton 16 százalékban olvassák az internetes magazint.

A médiafogyasztási szokások vizsgálatakor kiemelt figyelmet szenteltünk az internetnek, az internet adat lehetőségek használatának. Bár az iskolában térítésmentesen juthatnak hozzá a tanulók, a diákok 53 százaléka vallja, hogy Magyarországon az internet még mindig nagyon drága szolgáltatás, s a többség számára ezért nem megfizethető. (19 százalékuk bizonytalan, 28 százalékuk úgy gondolja, hogy akit érdekel, az meg tudja fizetni)

Internet használat gyakorisága

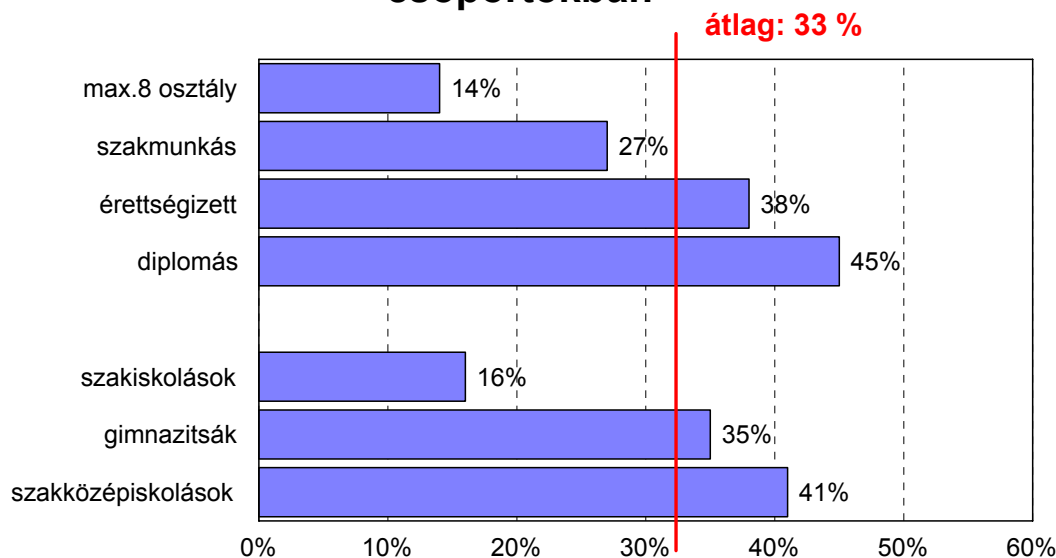


Egyenlőre nem jellemző, hogy az internet a tanulók napi használati eszköze lenne, mindössze 2-3 százalékuk internetezik napi rendszerességgel. Böngészni hetente 22, ennél ritkábban 29 százalékuk böngészik a weben, e-mailt 3 százalékuk naponta, 16 százalékuk hetente, 24 százalékuk pedig ennél ritkábban ír, vagy fogad. A chat szolgáltatást mindösszesen 34, az ftp szolgáltatásokat pedig 17százalékuk veszi igénybe, elsősorban havi rendszerességgel.

Mindent összevetve a legnépszerűbb internetes szolgáltatás a webes böngészés, a székesfehérvári középiskolások több mint fele használta már, ugyanakkor rendszeres internet használónak⁴ csupán egyharmaduk minősíthető. A rendszeres internet használók a diplomás családok gyermekei és a szakközépiskolások között találhatók meg, arányuk meghaladja a 40 százalékot is. A diákok többsége egyenlőre csak az iskolában használja az internetet, azok akik otthonról is rájelentkezhetnek a hálózatra az összes internet használó egytizedét jelentik.

⁴Azt minősítettük rendszeres internet használónak, aki legalább heti rendszerességgel használja az internet valamely szolgáltatását.

A rendszeres internet használók aránya az egyes csoportokban



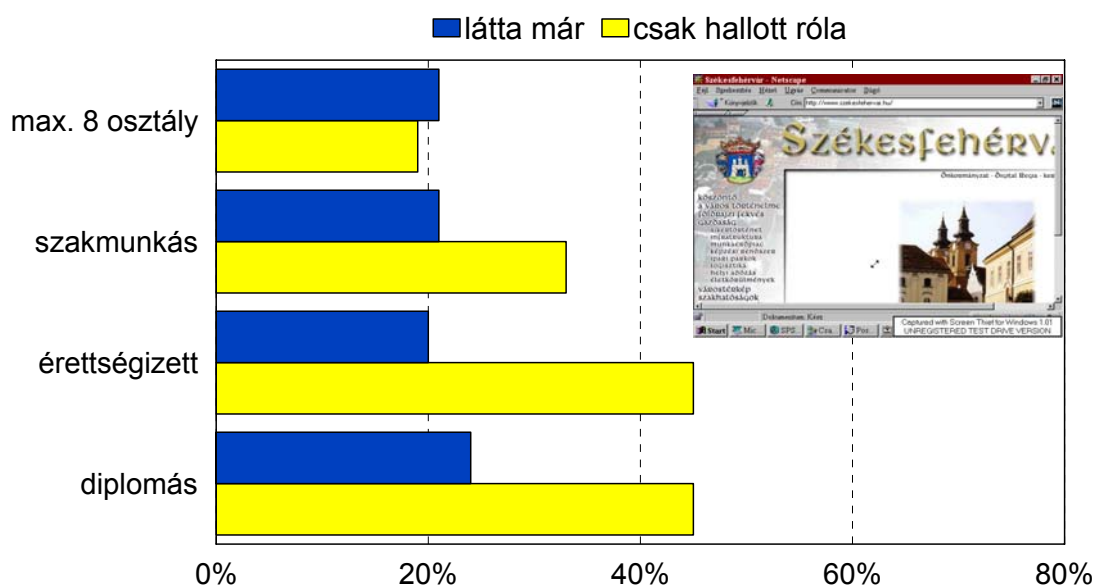
Szerinted ki mire használja az internetet elsősorban?

	elsősorban szórakozásra	elsősorban tanulásra	elsősorban munkára
középiskolások	81	18	1
főiskolások, egyetemisták	20	74	6
aki már főállásban dolgozik	12	5	83

százalékos megoszlás

A kutatás során arról is megkérdeztük a tanulókat, hogy szerintük kik mire használják elsősorban az internet adta lehetőségeket. A tanulók egyöntetű véleménye szerint a középiskolások elsősorban szórakozásra, a főiskolások, egyetemisták inkább tanulásra, míg a főállásban dolgozó felnőttek mindenképp munkára használják a hálózatot. Ennek megfelelően, amikor azt kértük, mondják meg, hogy ők maguk mire használják, a túlnyomó többség (87 százalék) a szórakozást jelölte meg. A rendszeresen internetező középiskolásoknak 93 százaléka mondta ezt.

A város honlapjának ismerete a szülő képzettsége mentén



Székesfehérvár Megyei Jogú Városnak a hivatalos honlapját a megkérdezett középiskolás tanulók 21 százaléka már látta, 38 százaléka nem látta ugyan, de tud a létezéséről. Azok aránya akik, már jártak a város internetes oldalán a szülő iskolai végzettségének emelkedésével nő. A gimnazisták körében 22, a szakiskolásoknál 19 százalék ez az arány. Az életkor emelkedése is pozitívan befolyásolja az eredményeket, míg a 14-15 éveseknél csak 15, addig a 16-17 éveseknél 21, a nagykorú tanulóknál pedig 25 százalék azok aránya akik látták már a honlapot. Természetesen a rendszeresen internetező tanulók körében van a legtöbb olyan diák (40 százalék), aki látta már az oldalakat.

Az ifjúsági közélettel, közéleti aktivitással kapcsolatos kérdésblokkban először az iskola világával, belső jogszabályaival kapcsolatban tettünk fel kérdéseket. A legfontosabb szabályzó dokumentum, a házirend ismertsége nem kimagasló, a tanulók 14 százaléka gondolja úgy, hogy teljesen ismeri, további 49 százalékuk csak “inkább igen” választ adott. Jellemző, hogy az házirendet egy kicsit jobban ismerik a lányok, ugyanakkor a szülő iskolai végzettségétől és a diák tanulmányi eredményétől mindez független.

Az iskolai házirend betartásával kapcsolatban érdekes kettősség figyelhető meg, a diákok saját véleménye szerint ők maguk lényegében inkább nem tartják be a házirendet, ennek indexe csak 38 pont százfokú skálán, ami jóval az ötven pontos határ alatt van. Ugyanakkor pozitívan nyilatkoztak a házirend betartásával kapcsolatban a tanárokról, akik a rájuk vonatkozó részeket inkább betartják, mint a diákok (53 pont).

	teljesen (%)	inkább igen (%)	inkább nem (%)	egyáltalán nem (%)	pontszám százszáz skálán
Mennyire jellemző osztálytársaidra, hogy zavarják a tanóra menetét?	23	47	25	5	63
Mennyire ismered az iskolai házirendet?	14	49	29	8	56
Mennyire tartják be a házirendet a tanárok	11	48	29	12	53
Mennyire jellemző osztálytársaidra, hogy igazolatlanul hiányoznak?	15	37	40	8	53
Mennyire jellemző, hogy túltartják az órákat?	15	31	40	14	49
Jellemző, hogy a diákot megalázó helyzetbe hozzák?	12	32	36	20	45
Mennyire tartják be a házirendet a diákok?	2	28	52	18	38
Jellemző, hogy a tanár elolvassa a diák levelét?	5	12	31	52	23

A házirend mellett rákérdeztünk két tipikus iskolai fegyelmi problémára is, az igazolatlan hiányzásra és a tanórák menetének zavarására (pl. beszélgetéssel, levelezéssel). Összességében mindkét magatartási gond inkább jellemző az iskolák tanulóira. Levelezéssel, beszélgetéssel a megkérdezettek 70 százaléka szerint osztálytársaik zavarják a tanítás menetét, de az igazolatlan hiányzással kapcsolatos kérdésre is igen választ adott a többség. Az igazolatlan hiányzás indexértéke az ötven pontos határ körül van (53 pont a százfokú skálán), ebben különösen a fiúk, a szakmunkásképzőbe járók és a gyengébb tanulmányi átlaggal rendelkező tanulók “jeleskednek”, utóbbiaknál az index értéke már 58 pont.

Az iskola fegyelmi életére vonatkoznak a diákok sérelmei is. A diákjogok deklarálása óta egyre kevesebb helyen fordul elő, hogy a pedagógusok megsértik a tanulók jogait. Mi három tipikus diáksérelmet soroltunk fel (óratúltartás, megalázó helyzet, levéltitok megsértése) és megkérdeztük, hogy mennyire jellemzőek ezek az iskolára. Mint a fenti táblázatból is látszik, ezek a sérelmek bár általában nem jellemzőek a vizsgált iskolákra, a tanulók harmada, fele beszámolt alkalmankénti előfordulásukról.

A diákok 15 százaléka szerint teljesen, további 31 százaléka szerint inkább jellemző a tanárookra iskolájukban, hogy túltartják az órákat, s hasonló arányban vélik, hogy a diákot megalázó helyzetbe hozzák. A legkevésbé jellemző a felsoroltak közül, hogy a tanár elolvassná a diák levelét, ezzel mindösszesen 17 százalékuk értett egyet. Az egyes diákjogi problémák, kérdések súlyosságát előfordulásuk gyakorisága szerint - a tanulói vélemények alapján - érdemes megnézni a különböző iskolatípusokban.

Az egyes diákjogi problémák súlyossága

	<i>gimnázium</i>	<i>szakközépiskola</i>	<i>szakiskola</i>
iskolai házirend ismertsége	55	56	59
házirend betartása a diákok részéről	43	37	35
házirend betartása a tanárok részéről	47	52	60
igazolatlanul hiányozás	47	53	58
diákok zavarják a tanóra menetét	60	64	64
levéltitok megsértése	24	23	23
diák megalázása	48	45	42
tanórák túltartása	62	49	38

pontszám százfokú skálán

A táblázatból kiolvasható, hogy a házirendet a tanulók leginkább a gimnáziumokban tartják be, míg a tanárokról ez inkább a szakmai középiskolákban mondható el. Ugyanakkor az igazolatlan hiányzás és a tanóra menetének zavarása leginkább a szakiskolákra jellemző. A gimnáziumokban a tanórák rendszeres túltartása fordul el átlag felett - legalábbis a tanulók szerint.

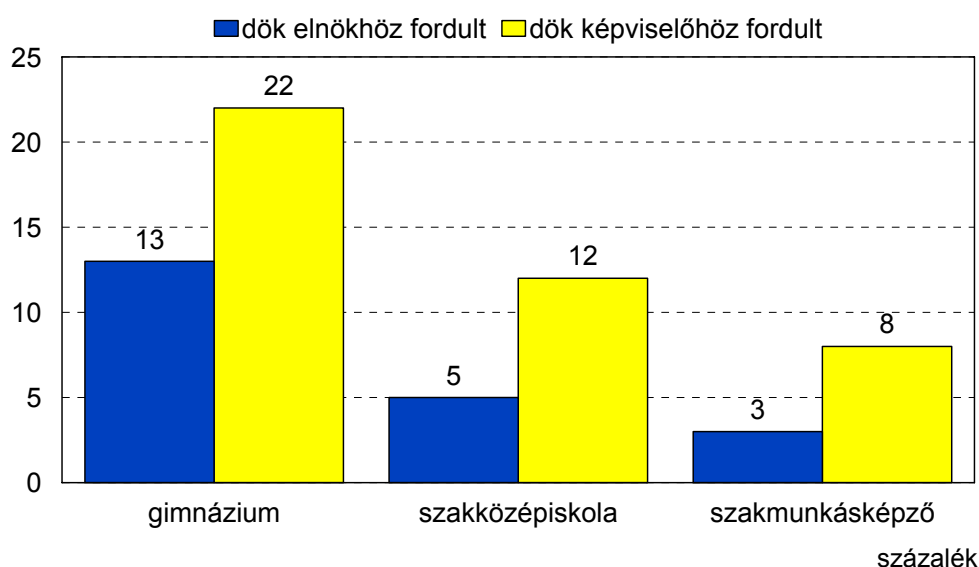
A középiskolásoknak érdekeik védelmére, képviseltük ellátásra jogosultak önkormányzó testületet létrehozni. A diákképviselőket az osztályközösségek választás útján delegálják az iskolai diákönkormányzatba, melynek működési kereteit, anyagi és technikai feltételeit törvény garantálja. Az iskolai diákönkormányzatok - az egyesülési jog és a közoktatási törvény passzusai alapján - jogosultak szövetségre, közös szervezetbe tömörülni is.

Az iskolai diákönkormányzat elnökét, vezetőjét a székesfehérvári tanulók kétharmada, 62 százaléka ismeri, de túlnyomó többségük még soha nem kereste meg jogsérelmével. Olyan

fiatalt, aki fordult már hozzá valamilyen problémával csak elvétve találni, mindössze a tanulók 6 százaléka kereste meg az iskolai diákönkormányzat vezetőjét. Erre csak részben szolgál magyarázatul, hogy a diákönkormányzat képviseleti rendszerében a hierarchia legalsó fokán az osztályképviselők állnak, ők vannak napi kapcsolatban a diákokkal, ezért a tanulóknak problémáikkal, javaslataikkal első körben hozzájuk kellene fordulniuk. Ha megnézzük a tanulók ilyen irányú szándékait városi szinten hasonlóan alacsony arányt találunk, mindössze a fiatalok 14 százaléka mondta, hogy felkereste már valamilyen problémával a diákönkormányzati képviselőjét, azaz osztályonként 2-3 fő. Ez az átlag azonban elfedi azt a tényt, hogy a lányok aktívabban használják az érdekvégyesítés e csatornáját.

Összességében elmondható, hogy a diákképviselletei rendszer használata alapvetően a tanulók családi háttérétől függ, s ez leképeződik az iskolatípusok mentén is. A szakmunkástanulók 8 százaléka fordult már diákképviselőjéhez valamilyen ügyben, a szakközépiskolásoknál ez az arány már 12 százalék, s a legnagyobb aktivitás a gimnazisták között mérhető (22 százalék).

A diákönkormányzati csatorna használata az iskolatípusok dimenziójában



A diákönkormányzat elnökéhez fordulás és az osztályképviselőhöz felkeresése nem független egymástól, a korrelációs együttható mértéke $r=0,20$. Ez azt jelenti, hogy aki felkeresi a diákönkormányzat elnökét, az nem zárkózik el az alacsonyabb szintű fórum használatától sem. Számszerűsítve ez azt jelenti, hogy a tanulók 4 százaléka fordult már

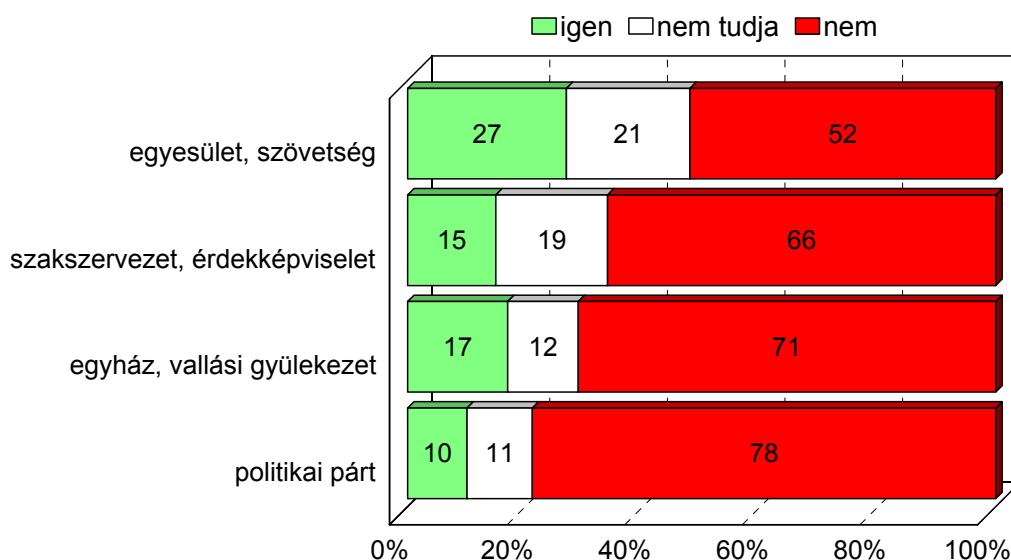
mindkét helyre, további 10 százalék csak az osztályképviselőt kereste fel, s teljesen passzívnak 84 százalékuk tekinthető.

		Diákönkormányzat elnökét	
		felkereste	nem kereste fel
osztály- képviselőt	felkereste	4 %	10 %
	nem kereste fel	2 %	84 %

A fiatalok közéleti szerepvállalását is tanulmányoztuk, arról faggattuk őket, hogy tagjai-e valamilyen civil szervezetnek, egyháznak vagy politikai pártnak. A megkérdezett középiskolások 7 százaléka tagja valamilyen egyesületnek, ami összevetve az országos adatokkal átlagosnak tekinthető. Egyháznak, vallási csoportnak jelenleg a tanulók 13 százaléka tagja.

Nemcsak jelenbeli tagsági viszonyaikról gyűjtöttünk információkat, hanem azt is megkérdeztük, hogy a jövőben lennének-e tagjai négyféle szervezet valamelyikének. Mint az alábbi ábrán is látható, a fiatalok nem tanúsítottak igazán nagy aktivitást, legtöbben a leglazább szerveződés, valamely egyesület vagy szövetség munkájában vennének részt, a többi szervezetet a tanulók több mint kétharmada egyértelműen elutasítja.

Lennél-e tagja az alábbi szervezeteknek?



Az egyes szervezettípusokban való részvétel nagymértékben összefügg, akik egyáltalán vállalnának valamilyen aktivitást, azok általában több szervezet munkájában is részt vennének. A korrelációs elemzés a szakszervezet és az egyesület tekintetében mutatott kiemelkedően magas korrelációt ($r=0.48$).

A fiatalok közéleti aktivitásának vizsgálata során felsoroltunk tíz különböző mozgalmat és megkértük a diákokat, mondják meg, részt vennének-e valamelyikben. Mint az alábbi táblázatból látható, a legtöbb jelentkezőre a városból az AIDS elleni küzdelem, a szegénység elleni és a világbéke iránti mozgalom számíthat, míg a női és férfi egyenjogúságért való küzdelem egyáltalán nem népszerű a diákok körében, de a többség elutasítja az idegengyűlölet elleni és a diákjogi mozgalomban való részvételt is. A legtöbb bizonytalan ez utóbbi mozgalomhoz való csatlakozásban volt.

Az alábbiak közül melyik mozgalom munkájában vennél részt?

	igen	nem	nem tudom
mozgalom a világbékéért	56	26	18
szegénység elleni mozgalom	53	29	18
AIDS elleni küzdelem	51	31	18
mozgalom az állatkísérletek betiltására	50	31	19
környezetvédelmi mozgalom	48	34	18
mozgalom a kötelező sorkatonai szolgálat ellen	34	50	16
idegengyűlölet elleni mozgalom	30	51	19
diákjogi mozgalom	28	50	22
férfi és női egyenjogúság mozgalma	25	56	19

százalékos megoszlások

Ha a felsorolt 9 itemet faktoranalízis segítségével elemzzük, akkor kiderül, hogy a különböző mozgalmakkal kapcsolatos attitűdök, részvételi hajlandóság mögött kétféle faktor húzódik meg.

1. faktor: „globális problémák”	faktor súly
AIDS elleni küzdelem	0.77
szegénység elleni mozgalom	0.72
környezetvédelmi mozgalom	0.65
mozgalom az állatkísérletek betiltására	0.67
mozgalom a világbékéért	0.67
2. faktor: „pacifizmus”	faktor súly
mozgalom a kötelező sorkatonai szolgálat ellen	0.86
mozgalom a világbékéért	0.35
szegénység elleni mozgalom	0.30

Az első csoport a globális problémákkal kapcsolatos mozgalmakat tartalmazza, így ide tartozik az AIDS elleni küzdelem, a környezetvédelmi mozgalom, az állatkísérletek betiltására irányuló akció és a szegénység elleni mozgalom is. A másik faktor a pacifizmus

nevet viseli, s a két meghatározó súlyú iteme a kötelező sorkatonai szolgálat elleni és a világbékéért tevékenykedő mozgalom. Fontos megemlíteni, hogy a szegénység elleni mozgalom e faktor kialakításában is benne van, csakúgy mint a világbéke mozgalma a globális problémák faktorban.

Az elemzés során klaszteranalízis segítségével feltérképeztük a diákok által adott válaszok szerinti csoportokat is. A számítógép négy klasztert határozott meg, melyek az alábbi táblázatban vannak részletezve⁵. A táblázatban vastaggal szedtük a negatív és dőlttel a pozitív irányú eltéréseket. Ezek az eltérések egyben megmutatják a klaszterek főbb jellemzőit is.

	főátlag	1. klaszter	2. klaszter	3. klaszter	4. klaszter
diákjogi mozgalom	1,64	<i>1,93</i>	1,84	1,11	1,70
környezetvédelmi mozgalom	1,41	<i>1,89</i>	<i>1,84</i>	1,17	1,00
férfi és női egyenjogúság mozgalma	1,70	<i>1,96</i>	1,89	1,21	1,75
AIDS elleni küzdelem	1,38	<i>1,94</i>	1,28	1,08	1,29
idegengyűlölet elleni mozgalom	1,63	<i>1,93</i>	1,47	1,18	<i>1,98</i>
szegénység elleni mozgalom	1,36	<i>1,92</i>	1,15	1,09	1,29
mozgalom az állatkísérletek betiltására	1,38	<i>1,89</i>	1,20	1,14	1,26
mozgalom a kötelező sorkatonai szolgálat ellen	1,59	1,75	1,47	1,62	1,51
mozgalom a világbékéért	1,32	<i>1,88</i>	1,06	1,15	1,15
a diákok aránya az egyes klaszterekben		40 %	18 %	19 %	23 %

Az első klaszterbe tartozó diákokat szinte valamennyi mozgalom kevésbé érdekli, egyedül a kötelező sorkatonai szolgálat elleni küzdelemnek néhányan közülük. Háromnegyedük fiú, s többségük szakiskolás. A második klaszter diákjai nagyobb arányban csatlakoznának a világbékeért és a szegénység elleni küzdő mozgalmakhoz, ugyanakkor teljesen hidegen hagyják őket a jogi és környezetvédelmi mozgalmak. Ők is inkább fiúk és többségükben a szakközépiskolák tanulói. A harmadik csoportba azok tartoznak, akik majdnem mindegyik mozgalomhoz nagyobb arányban csatlakoznának, kivéve a kötelező sorkatonai szolgálat eltörléséért indított mozgalmat. 81 százalékuk lány, s tipikusan az érettségire adó iskolák tanulói. A negyedik klaszter diákjai a globális problémák iránt a legfogékonyabbak, átlagon felül szimpatizálnak a világbéke iránt, az AIDS elleni mozgalommal és mindegyikük részt venne a környezetvédelmi mozgalom munkájában.

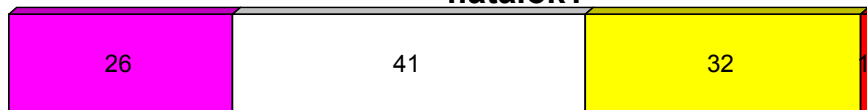
Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a megkérdezett fiataloknak mi a véleménye, az önkormányzatnál mennyire ismerik, hogy mit szeretnének az itt élő fiatalok, és mennyire veszik figyelembe a döntéseknél a fiatalok igényeit.

⁵ Itt az érték minél magasabb, annál kevésbé venne részt az adott klaszter az egyes mozgalmakban.

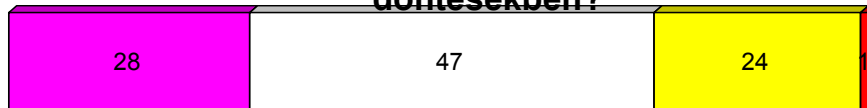
A középiskolás tanulók véleménye alapján egyáltalán nem, vagy csak egy kicsit ismeri az önkormányzat azt, hogy mit szeretnének a városban élő fiatalok, s a teljes korosztály egyharmada vélte úgy, hogy nagyrészt ismerik a képviselők, önkormányzati szakemberek a fiatalok igényeit, szándékait. E kérdésben a tanulók véleménye nem egységes, a lányok, a képzetesebb szülők gyermekei és a gimnazisták kritikusabbak.

Az igények ismerete és azok figyelembe vétele

Mennyire ismerik az önkormányzatnál, hogy mit szeretnének a fiatalok?



És mennyire veszik figyelembe a fiatalok igényeit a döntésekben?



egyáltalán nem
 egy kicsit
 nagyrészt
 teljes mértékben

százalékos megoszlás

Mivel többségében vannak, akik szerint inkább nem ismerik a fiatalok szándékait az önkormányzatnál (67 százalék) mint ismerik, nem meglepő, hogy arra a kérdésre, mely szerint mennyire veszik figyelembe a fiatalok igényeit a döntésekben a képviselők, szintén negatív ítélet született. Százfokú skálán az egyetértés mértéke csupán 32 pontos átlagot mutat, ami határozott kritikát jelent. A diákok 28 százaléka szerint egyáltalán nem, további 47 százalék szerint inkább nem veszik figyelembe a fiatalok igényeit a város vezetői.